

Delårsboende i norra Bohuslän

Rapport från en intervjustudie

Lars Larsson
Louise Robertsson

GERUM – kulturgeografisk arbetsrapport 2012-12-04

Institutionen för geografi och ekonomisk historia, Umeå universitet

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	6
Inledning	9
Tidigare studier	9
Vetenskapliga aspekter på delårsboende	10
Den osynliga befolkningen.....	10
Platsbundenhet och sociala relationer	11
Effekter på lokalsamhället	11
Metod.....	13
Urval och tillvägagångssätt.....	13
Delårsboende i norra Bohuslän.....	16
Det sociala livet	17
Helårsboende.....	19
Delårsboende	20
Turister.....	21
Det lokala näringslivet	21
Föreningsliv och engagemang	22
Politiker och tjänstemän	23
Kommunala tjänster och service	24
Infrastruktur	25
Kollektivtrafik.....	25
Sjukvård	26
Polis.....	26
Bibliotek.....	27
Kulturutbud	27
Information.....	28
Övrigt	28
Närheten till Norge och norrmännen.....	28
Resultat från kapitlet	29
Från delårsboende till helårsboende	31
En framtida flytt?	31
En redan genomförd flytt.....	33
Rötter, hemkänsla och platsanknytning	33
Lokal service – privat och offentlig	33
Flyttmotiv och -faktorer	34
Övriga aspekter.....	35
Resultat från kapitlet	36

Företagen i norra Bohuslän	37
Livsmedel och övrig handel	37
Restauranger, hotell, konferens	40
Bygg och hantverk	41
Tjänste- och upplevelseföretag	42
Fler delårsboende och företagen	43
Företagande i norra Bohuslän	44
Resultat från kapitlet	47
Serviceproducenterna	48
Resultat från kapitlet	51
Sammanfattande slutord	52
Resultaten sammanfattade	52
Reflektioner	55
Källförteckning	58
Bilaga 1. Intervjuguide – delårsboende	61
Bilaga 2. Intervjuguide – företagare	63
Bilaga 3. Intervjuguide – serviceproducenter	64
Bilaga 4. Intervjuguide – de inflyttade	65

Förord

De delårsboende i norra Bohuslän påverkar samhällsliv och samhällsfunktioner. De blir fler och de stannar längre i sina bostäder. För att ta tillvara den resurs som gruppen utgör, och för att bättre kunna matcha det kommunala serviceutbudet genomfördes en intervjustudie under sommaren 2012. Studiens sammanhang är ett utvecklingsprojekt – *Tillväxtgrupp delårsboende* – som finansieras av Tillväxtverket, Västra Götalandsregionen, Fyrbodals kommunalförbund samt Strömstad, Tanum, Sotenäs och Lysekils kommuner.

Projektledare för utvecklingsprojektet *Tillväxtgrupp delårsboende* är Elsie Hellström i Strömstads kommun och Tillväxt norra Bohuslän, och Martina Johansson i Sotenäs kommun. Professor Dieter K. Müller vid Institutionen för geografi och ekonomisk historia, Umeå universitet, är tillsammans med fil dr Lars Larsson, samma institution, vetenskapligt ansvariga för studien. Lars Larsson har fungerat som intervjustudiens projektledare. Fyra personer har anställts för att genomföra intervjuerna med delårsboende och med företagare. De är Louise Robertsson, som också bistått i analys och skrivande av slutrapporten, Henrik Hellström, Pontus Javette och Fredrik Jonasson, samtliga med samhällsvetenskapliga högskoleutbildningar. I studiens slutskede har också Martina Johansson deltagit aktivt i att genomföra och rapportera intervjuer.

Lars Larsson

Sammanfattning

Denna intervjustudie handlar om delårsboende i norra Bohuslän, i kommunerna Strömstad, Tanum, Sotenäs och Lysekil. Syftena med studien var:

- 1) Att mer i detalj kartlägga hur de delårsboende upplever att den offentliga servicen fungerar i kommunerna.
- 2) Att kartlägga hur de delårsboende tänker om och förhåller sig till att öka sitt engagemang i respektive lokalsamhälle, inte minst genom att potentiellt bli helårsboende.
- 3) Att också kartlägga hur områdets näringsliv påverkar och påverkas av de delårsboendes närvaro.
- 4) Att sondera hur statliga och regionala servicefunktioner påverkas av de delårsboendes närvaro vad gäller tjänsternas omfattning och innehåll.

Studien handlar om delårsboende, men under arbetet med studien gavs också möjlighet att genomföra några intervjuer med nyligen inflyttade personer. De gick från att vara delårsboende till att bli helårsboende. Intervjuerna med dem handlade i huvudsak om vilka motiv och förutsättningar som möjliggjorde flytten.

Sammanfattningsvis kan konstateras att *de delårsboende* som intervjuats:

- Är en ganska homogen grupp, oavsett kommun. De är lite äldre, har god ekonomi och känner starka kopplingar till sina fritidsboenden.
- Trivs och har ett rikt socialt liv, men tar också tillvara lugnet som boendet kan erbjuda.
- Bemöts överlag vänligt och tillmötesgående från de helårsboende. Spår av irritation märks tydligast i Strömstad, det gäller särskilt för de norska delårsboende som intervjuats. De känner sig i mindre grad välkomna och accepterade.
- Tycks inte skapa mer djupgående nätverk sinsemellan. De träffar släkt och vänner, tillresande eller boende i norra Bohuslän, men inte så många andra.
- Upplever ibland att ”nya” delårsboende med gott om pengar är en mindre trevlig grupp (och allt blir dyrare på grund av dem), till skillnad från de med tidsmässigt långa relationer till fritidshuset eller delårskommunen.
- Anser att ”turisterna” under högsäsong är viktiga för ekonomin, men tämligen störande eftersom det skapar trängsel i städerna och på vägarna.
- Strävar efter att handla lokalt, men tycker att de lokala näringsidkarna ibland stänger sina verksamheter alltför snabbt efter högsäsongen.
- Är och vill vara engagerade i samhällslivet via föreningar, politiken, företagande. Oftast är de nöjda med nivån på engagemanget, somliga vill involvera sig i högre grad och uppmuntrar kommunerna att bjuda in.
- Är *positivt* inställda till kommunernas verksamheter – bygglov, information, bemötande m.m. – vilket delvis förklaras av deras litenhet, enligt de intervjuade. Det är överblickbart och lätt att söka kontakt.
- Är *negativt* inställda till kommunernas verksamheter – bygglov, information, bemötande m.m. – vilket delvis förklaras av deras litenhet, enligt de intervjuade. Kompetens kan saknas och rutiner kan brista. De mest negativa bland de intervjuade baserade sina omdömen på gamla erfarenheter.
- Förstår att servicenivån är en annan i de små landsbygdskommunerna än i de större hemkommunerna; serviceutbudet uppskattas överlag givet den utgångspunkten.
- Tycker att infrastrukturen behöver utvecklas – i första hand ett bättre utbyggt nätverk av gång- och cykelvägar, men även högre standard på telefoni- och internetnätverken.

- Använder kollektivtrafiken i begränsad utsträckning, turtätheten är för dålig. Några tycker också att det är för svårt att skaffa sig reseinformation och att köpa biljetter.
- Uppskattar vårdcentraler och lokal sjukvård. De känner sig trygga men oroas över de långa avstånden till akutsjukhus.
- Upplever att bibliotek och kulturutbud är rimligt i omfattning och kvalitet, om än någon enstaka skulle uppskatta ett mer aktivt kulturliv för att permanentboende ska bli verklighet.
- Söker information på många sätt, via kommunernas hemsidor, via telefonkontakt med kommunen eller via tidningar och annonsblad. De vill ha mer och bättre information. De mest kritiska till informationsflödet har i begränsad utsträckning sökt information själva.
- Känner sig inte alltid välkomna, det gäller särskilt i områdets norra delar och för de som är norska medborgare.

De delårsboende (nästan alla) som funderat på en framtida flytt:

- Ser i huvudsak möjligheten vid pensionering, några kommer att förverkliga planerna.
- Oroas lite av mörkret, avskildheten och ensamheten.
- Har i en del fall kommit fram till att den bästa tillvaron är som nu, det vill säga att även som pensionär ha två boenden – det bästa av två världar. De avstår från att flytta permanent bland annat på grund av kommunens bemötande, begränsningar i stadsplaner och bygglov, för dålig standard på fritidsboendet samt mörkret och ensligheten vintertid. Men också eftersom livet på hemorten är bra, med arbete, företagande och viktiga sociala nätverk.

De som *redan flyttat* till området:

- Har en stark platsanknytning genom en lång historia i familjen, släkten eller som fritidsboende. Andra har en motsvarande relation till landskapet, det signalerar hemmahörighet (bergknallarna i Bohuslän, avfarten i Dingle).
- Engagerar sig i samhällslivet, och ser möjligheter till ett ökat engagemang.
- Uppskattar det lokala näringslivet och strävar efter att handla lokalt.
- Delar åsikter med de delårsboende vad gäller kommunal och offentlig service, möjligen med något tydligare önskemål om utvecklad vatteninfrastruktur (belysning, båtplatser).
- Har gjort det i anslutning till (förestående) pensionering, med ett undantag. Det går att flytta till området och ta med sitt företag eller att hitta sysselsättning, men det är inte vanligt.

Företagen och företagarna i norra Bohuslän har också erfarenheter av de delårsboende. I det följande presenteras de i lösa kategorier som grundas i graden av säsongsvariation, de med störst variation inleder.

- *Livsmedel och övrig handel* är den kategori företag som påverkas tydligast av säsongsvariationerna i kundunderlag. Skillnaderna kan vara extrema, även för de större företagen med en femtioprocentig ökning av antalet kunder under sommaren. De delårsboende jämnar ut variationerna över året, har mer pengar att spendera och bidrar till en mer kvalificerad efterfrågan (som på sikt har bidragit till ett mer varierat utbud året runt). Handelsföretagen anpassar sitt utbud i begränsad omfattning.
- *Restauranger, hotell och konferensanläggningar* påverkas olika av de delårsboende. Restauranger och caféer märker stor skillnad när de delårsboende anländer eftersom de i större utsträckning än de helårsboende går ut och äter. Om restaurangen är en del av en hotell- eller konferensverksamhet minskar känsligheten för säsonger. Affärsresande och andra evenemang balanserar de mer fritids- och sommarbetonade restaurangbesöken.
- *Bygg- och hantverksföretag* uppskattar delårsboende som kunder. De ökar efterfrågan på företagets tjänster, de delårsboende vet vad de vill ha, de för med sig nya typer av efterfrågan

och är beredda att betala för det. Företagen i den här gruppen är inte beroende av de delårsboende även om de är viktiga, säsongsvariationerna är inte heller särskilt tydliga. Däremot är företagen väldigt beroende av att finnas med i de lokala (bygg)nätverken och av att det pratas väl om de jobb de utför. Det är så nya uppdrag kommer in.

- *Tjänste- och upplevelseföretag* är en spretig grupp i studien. De känner av säsongsvariationerna, men det påverkar egentligen inte utbudet. Delårsboende upplevs även av denna grupp företagare som mer medvetna kunder. Ett upplevelseföretag är det företag i studiens urval som tydligast har identifierat delårsboende som en målgrupp. Företaget lyssnar på de delårsboendes önskemål och erbjuder bland annat klippkort som lämpar sig för målgruppen.
- Företagen i norra Bohuslän uppskattar de delårsboende eftersom de ökar efterfrågan för företagen, de ger underlag för servicefunktioner av skilda slag, de bidrar till att skapa vackrare stads- och boendemiljöer, de för med sig trender och erfarenheter från andra delar av Sverige och världen.
- Fler delårsboende är trots det sämre än fler helårsboende. Helårsboende skapar ett stabilare kundunderlag och bidrar till en mer balanserad utveckling. Företagarna är överlag fullt medvetna om den delvis prekära situationen i norra Bohuslän med utflyttning och svårigheter att attrahera exempelvis barnfamiljer, delvis eftersom boendekostnaderna är för höga (vilket också gäller för affärslokaler i centrala lägen). Fler helårsboende behövs för att servicefunktioner ska kunna bibehållas och ett mer dynamiskt samhällsliv utvecklas.

Serviceproducenterna är den grupp offentliga aktörer som levererar några grundläggande samhällsfunktioner – säkerhet och vård, infrastruktur och kommunikationer. De anpassar sig i varierande grad efter de delårsboende.

- *Polisen* anpassar sin verksamhet till säsongsvariationerna. De för över resurser till kustsamhällena och genomförde sommaren 2012 en riktad satsning med ökad närvaro där många människor vistas.
- *Ambulansen* noterar fler skador och olyckor under sommarhalvåret och resurssätter för att möta det. Ett sätt att hantera situationen är ökad samordning mellan kommunala aktörer och landstingsaktörer, och ett ökat samarbete med Norge.
- *Vårdcentralerna* anpassar sin verksamhet utefter den ökade mängden patienter under sommaren och efter deras behov. Sommartid finns fler tider för oplanerade besök, de helårsboende får genomföra planerade besök utanför högsäsongen.
- *NU-sjukvården* märker tydligt av en ökad belastning under högsäsong. Därför omfördelas resurser från ordinarie verksamhet till akutverksamhet under somrarna.
- *Räddningstjänsten* påverkas till mindre grad än de övriga verksamheterna av de delårsboendes närvaro i området. Det förebyggande arbetet inriktades under 2012 på campingplatser och gästhamnar, områden där det vistas många delårsboende och turister.
- *Västtrafik* får ett ökat antal resenärer under sommaren, och anpassar sin service genom att bland annat utöka vissa linjer eller erbjuda speciella sommarturer. Ökade kunskaper om de delårsboende skulle göra att deras behov bättre togs i beaktande i trafikplaneringen.
- *Trafikverket* genomför löpande trafikmätningar, och har konstaterat en trafikökning med omkring 50 procent under sommaren. Trafikökningen motsvaras inte av en ökad intensitet vad gäller deras arbetsuppgifter. Trafikmätningar, planärenden och liknande är utspridda över året, även om de handlar om sommartrafiken i Bohuslän.
- Serviceproducenterna är medvetna om det ökade antalet personer som vistas i norra Bohuslän under sommaren och har till viss del anpassat sin verksamhet efter den tillfälliga befolkningsökningen. Ett utökat kunskapsunderlag om de delårsboende kan underlätta en fortsatt anpassning av serviceproducenternas utbud efter de delårsboendes behov.

Inledning

Vad är en "delårsboende"? En delårsboende förstås i denna analys som en person som utnyttjar sitt fritidshus även utanför de omedelbara ledighetsperioderna. På den svenska västkusten innebär det att husen utnyttjas utanför perioden mitten av juli till mitten av augusti (då "turisterna" kommer till attraktiva destinationer). Allt fler använder husen på detta sätt. Det antyder en förändring i deras funktion. Även om ökningen går att förklara med att pensionärer använder husen i högre utsträckning, så är de alltmer att betrakta som deltidsboenden, snarare än fritidshus. Det är inte heller bara fritidsverksamheter som äger rum, utan även yrkesrelaterad verksamhet (Müller 2010). De delårsboende växer alltså i antal och utgör en märkbar grupp i kommuner med stor andel fritidsbostäder. Det medför att delårsboende i ökande grad påverkar samhällslivet.

Föreliggande rapport redovisar en studie utförd på uppdrag av fyra kommuner i norra Bohuslän – Lysekil, Sotenäs, Strömstad, Tanum – samtliga med stor andel delårsboende. Studien undersöker och analyserar för det första hur delårsboende i de fyra kommunerna upplever sin vardag och hur de förhåller sig till respektive "delårskommun". Vardagsperspektivet handlar om hur de upplever att framför allt den offentliga servicen fungerar, men också om hur företag och andra aktörer i området kan hjälpa till att lösa praktiska problem. De kommuner som är projektets uppdragsgivare är alltså intresserade av att utveckla de allmänna funktionerna och serviceutbudet inom kommunens gränser. De vill också förbättra utbud och funktioner inom den egna kommunorganisationen. Delårsboende är, för det andra, en resursstark grupp vilket gör att kommunerna också är intresserade av att delårsboende engagerar sig mer aktivt i samhället. Därför ställdes frågor om tillgången till och kvaliteten på information från kommunerna, om önskad nivå på engagemang i samhällslivet (arbete, företagande, fritid) och om framtiden kunde tänkas innebära att intervjupersonerna blir permanentboende. Här handlar det i större utsträckning om att försöka identifiera och fånga upp olika typer av efterfrågan hos de delårsboende.

Syftet med denna studie är:

- 1) Att mer i detalj kartlägga hur de delårsboende upplever att den offentliga servicen fungerar i kommunerna.
- 2) Att kartlägga hur de delårsboende tänker om och förhåller sig till att öka sitt engagemang i respektive lokalsamhälle, inte minst genom att potentiellt bli helårsboende.
- 3) Att också kartlägga hur områdets näringsliv påverkar och påverkas av de delårsboendes närvaro.
- 4) Att sondera hur statliga och regionala servicefunktioner påverkas av de delårsboendes närvaro vad gäller tjänsternas omfattning och innehåll.

Studien handlar alltså om delårsboende, men under arbetet med studien gavs också möjlighet att genomföra några intervjuer med nyligen inflyttade personer. De är personer som gått från att vara delårsboende till att bli helårsboende. Intervjuerna med dem har i huvudsak handlat om vilka motiv och förutsättningar som möjliggjorde flytten.

Den samhällsvetenskapliga forskningen har ägnat de delårsboende uppmärksamhet och i det följande avsnittet redogörs för ett urval aspekter av relevans för att bättre förstå de delårsboende. Avsnittet är avsett att ge en begreppslig och tematisk referensram för analysen i rapporten.

Tidigare studier

Under 2009 utfördes en omfattande undersökning bland delårsboende i Strömstad, Tanum, Sotenäs, Munkedal och Lysekil kommun. Enkäten skickades ut till 16 042 hushåll, och 4 639 svar samlades in. Resultatet av enkätundersökningen presenteras i rapporten *Delårsboende som resurs för tillväxt och*

utveckling i norra Bohuslän – Resultat av en enkätundersökning (Müller, 2010). Den undersökningen är en omedelbar spegling av situationen i norra Bohuslän, men andra studier har också gjorts. Några av de mest näraliggande redovisas i det följande för att skapa en referensram för läsningen.

Vetenskapliga aspekter på delårsboende

Fritidshusturismen har ökat. Förklaringar till det är att Sverige har en åldrande befolkning som har tid, pengar och god hälsa. De kan därför tillbringa mer tid i fritidshuset. Ekonomisk omstrukturering med ett allt större inslag av stadsbaserad serviceproduktion kan frigöra bostäder på landsbygden då människor flyttar till städerna. Övergången från industrisamhället till ett mer servicebaserat samhälle har också inneburit att individer har större möjlighet att disponera sin egen tid vilket ger dem större möjligheter till resor till fritidshuset. Även utvecklingen av transportmedel och kommunikationer har underlättat besök i fritidshuset. Tillgängligheten ökar tack vare lägre transportkostnader och utvecklingen av kommunikationsteknik såsom mobiltelefoni och internet har möjliggjort arbete från fritidshuset. Internationaliseringen fortsätter också, då exempelvis norrmän förvärvar fritidshus längs Bohuskusten och i de svenska fjällen (Hall, Müller & Saarinen, 2009).

Det ska dock noteras att alla områden inte är lika attraktiva. Vissa platser har en hög efterfrågan som leder till ökad konkurrens om fastigheterna och därmed högre priser. Norra Bohuslän tillhör ett av de mest attraktiva fritidshusområden i Sverige (Müller, 2010).

Den osynliga befolkningen

En kommuns befolkning anges vanligtvis som antalet folkbokförda personer. De delårsboende omfattas inte av den offentliga statistiken, de räknas inte och blir osynliga i statistiken. I Sverige vistas fritidshusägarna i sitt fritidshus i snitt 71 dygn per år, och uppskattningsvis nyttjas fritidshuset av 2,6 personer. Antalet delårsboendedygn blir då 185 (71 dygn multiplicerat med 2,6 personer), dygn som inte syns i statistiken och som kanske inte beaktas i planeringen (Tillväxtanalys, 2012). Enligt Müller (2010) är antalet uppskattade övernattningar per fritidshus i norra Bohuslän's kustkommuner 99¹, och antalet delårsboende är 2,9 per hushåll. Detta ger 4,3 miljoner ägarnätter vilket motsvarar nästan 12 000 helårsboende i 15 342 registrerade fritidshus.

Andelen fritidshus av den totala mängden småhus i Sverige skiljer sig åt mellan olika kommuner, där till exempel 57 procent av alla småhus i Tanums kommun är fritidshus. Det innebär att i kommuner med högt antal delårsboende kan gruppen ha stor inverkan på samhällslivet trots att de inte räknas i den offentliga statistiken, och därmed riskerar att bli osynliga i kommunal planering. För att få en överblick över antalet delårsboende i relation till permanentboende, finns en delårsboendes vistelsekvot (DVK) framräknad. DVK fås genom att dividera antalet vistelsedygn för delårsboende med vistelsedygn för permanentboende. Kvoten illustrerar storleksrelationen mellan de delårsboende och de permanentboende, och en kvot över 1 betyder att de delårsboende har fler vistelsedygn än de permanentboende. Tanum och Sotenäs kommun finns med bland de tio kommuner med högst DVK i Sverige, där Borgholm har högst DVK med 0,32, Tanum har 0,20 och Sotenäs har 0,19 (Tillväxtanalys, 2012). En hög DVK tyder på att de delårsboende gör avgörande avtryck i samhället.

Ifall de delårsboendes övernattningar skulle vara jämnt fördelade över året skulle dessa motsvara en befolkningsökning på cirka 41 procent i Tanums kommun, 33 procent i Sotenäs, 24 procent i Strömstad och 21 procent i Lysekils kommun. Fördelningen är dock inte jämn över året utan tyngdpunkten ligger på sommarhalvåret vilket innebär att de delårsboende under sommarmånaderna är fler än de fastboende (Müller, 2010).

¹ Gäller för kommunerna Strömstad, Tanum, Sotenäs och Lysekil.

Den stora gruppen delårsboende skapar belastningar på exempelvis infrastrukturen, och efterfrågan på fastighetsmarknaden ökar. Gruppen delårsboende innebär också möjligheter och man kan föreställa sig att de har en betydande roll för det lokala näringslivet. Många delårsboende är villiga att engagera sig i kommunerna och det finns ett intresse hos gruppen att flytta sitt arbete eller företag till norra Bohuslän. Endast få delårsboende planerar dock att bli helårsboende, då majoriteten känner sig hemma någon annanstans och har familj och vänner på annan ort (Müller, 2010).

De delårsboende syns inte i statistiken och således tas ingen hänsyn till antalet delårsboende när det gäller fördelning av offentliga resurser. Istället fördelas resurserna endast i hänsyn till antalet permanentboende, vilket kan skapa problem i områden med hög andel delårsboende (Tillväxtanalys, 2012).

Platsbundenhet och sociala relationer

Enligt Kaltenborn (1998) är fritidshusen de delårsboendes egentliga hem eftersom de har en stark koppling dit och ofta återvänder under hela livet. De delårsboende känner ofta en platsbundenhet till fritidshuset (Gustafson, 2006). I Sverige är det vanligt att föräldrars eller mor- eller farföräldrars permanentbostad ärvs och används som fritidshus. Många behåller huset för att kunna hålla kontakt med området som man har växt upp i, vilket innebär att fritidshuset har ett värde för den delårsboende (Aronsson, 2004). Studier har också visat att delårsboende har utbredda sociala nätverk på fritidshusdestinationerna (Clendenning & Field, 2006). Att de delårsboende känner en stark koppling till fritidshusområdet och har en lokal anknytning kan också innebära att de känner ett engagemang för lokalsamhället.

Effekter på lokalsamhället

Fritidshusturism kan påverka lokalsamhälle på olika sätt; ekonomiskt, miljömässigt, socialt och kulturellt. Ur ett ekonomiskt perspektiv leder fritidshusturism till ökade intäkter för lokala företag (Tillväxtanalys, 2012). Detta leder i sin tur till fler arbetstillfällen och ökade skatteintäkter, och i förlängningen också ett bättre underlag för service. Det ekonomiska underlaget för exempelvis butiker, bensinstationer och allmänna kommunikationer kan öka tack vare fritidshusturism, vilket de permanentboende kan dra nytta av (Tillväxtanalys, 2012). Rantanen och Granberg (2008) konstaterar att delårsboende i Finland har utökat sitt servicebehov, vilket innebär ett ökat underlag för nya entreprenörer samt utökad service för både delårs- och helårsboende (Rantanen och Granberg, 2008). Fritidshus kan också handla om kostnader för kommunen såsom utgifter för vatten och avlopp, sophantering och nyttjande av sjukvården (Tillväxtanalys, 2012).

Flognfeldt (2002) och Nordbø (2008) argumenterar för att fritidshusturism leder till regional utveckling. Enligt en undersökning av Nordbø ska delårsboende ses som en resurs eftersom de är engagerade i området och kan bidra till den lokala utvecklingen tack vare sina kompetenser och sitt engagemang. En studie av Robertsson (2012) visar att fritidshusdestinationen är en mötesplats och att delårsboende bidrar till en kunskapsöverföring på destinationen. De delårsboende som kommer till orten möter och kommunicerar med andra delårsboende, lokalbefolkning och företag och genom dessa möten delas erfarenheter och kunskap sprids. Denna kunskapsöverföring kan i sin tur användas för utveckling av lokalsamhället.

Ett av målet med utvecklingsprojektet *Tillväxtgrupp delårsboende* är att locka delårsboende att bosätta sig permanent i norra Bohuslän. Under perioden 1991-2005 bosatte sig cirka 160 000 personer i sina fritidshus (Müller & Marjavaara, 2011). Den grupp människor som flyttar till fritidshus är i genomsnitt äldre än andra som flyttar, men gruppen av migranter som flyttar från sitt permanenthus till sitt fritidshus är marginell i jämförelse antalet flyttar i Sverige som helhet. Att flytta till fritidshuset har ofta ett samband med andra livshändelser, exempelvis en utökning av familjen eller pensionering. Vid tillskott i familjen kan mer utrymme behövas, vilket kan resultera i en flytt. Vid pensionering upphör avståndet till arbete att spela någon roll. Det ger fler möjlighet att flytta till

landsbygdsområden eller andra attraktiva boendemiljöer. Detta flyttmönster har vissa effekter på lokalsamhället. Samtidigt som inflyttningen kan innebära nya jobb inom servicesektorn och leda till ökad efterfrågan och högre pris på den lokala bostadsmarknaden, kan kostnaden för de äldre inflyttande bli hög för lokalsamhället. Den ökade efterfrågan på bostäder och omvandlingen från fritidshus till permanentbostäder kan också leda till att bostadspriserna stiger och mer exklusiva fritidshusdestinationer skapas (Müller & Marjavaara, 2011).

Metod

År 2009 genomfördes en enkätstudie som kartlade de delårsboende som grupp i fem kommuner i norra Bohuslän – Strömstad, Tanum, Sotenäs, Munkedal och Lysekil (Müller 2010). Enkätstudien fördjupas i denna kvalitativa studie. Den baseras i första hand på intervjuer med olika grupper av aktörer i fyra av kommunerna. Munkedal som var med i enkätstudien valde att inte medverka. De grupper som intervjuats är först och främst de delårsboende, men också företagare och ett urval representanter för servicefunktioner i området. Mot slutet av studien gavs också möjlighet att intervju en handfull personer som gått från att vara delårsboende till permanentboende i området. De hade blivit permanentboende från det att enkätundersökningen genomfördes.

Tidigt i intervjustudien genomfördes en utbildning i centrala aspekter av att arbeta med kvalitativ metod, och mer specifikt i hantverket att intervju. Studiens projektledare ansvarade för utbildningen där de som senare skulle göra intervjuerna deltog. Ambitionen var att tydliggöra utgångspunkter och perspektiv så att projektets medarbetare tog sig an arbetet med likartade föreställningar och målsättningar.

Intervjustudien genomfördes sommaren 2012. Intervjuerna gjordes i huvudsak strax före och strax efter Bohusturismens högsäsong. En del intervjuer genomfördes i juni, de flesta under andra halvan av augusti och september månad. Under högsäsong bedömdes intresset att delta i intervjuer vara mindre, men de delårsboende blir också en synligare grupp utanför högsäsong. Det kunde potentiellt synliggöra aspekter av deras liv och verksamhet.

I det följande redogörs för tillvägagångssätt och metodöverväganden i studien. I inledningen till respektive empirikapitel redogörs ytterligare för metod och data.

Urval och tillvägagångssätt

Enkäten i den föregående studien skickades till samtliga delårsboende i de fem kommunerna, vilket sammanlagt blev drygt 16 000 enkäter till lika många hushåll (Müller 2010). Ett stort antal delårsboende lämnade i enkäten sina e-postadresser och öppnade för förnyad kontakt, omkring 800 av dem visade sig användbara (summan inkluderar delårsboende i Munkedals kommun som alltså inte medverkar i denna uppföljande studie). Samtliga fick under våren 2012 per e-post en fråga om de ville delta i en intervjustudie. Totalt anmälde cirka 130 personer sitt intresse. Den gruppen utgör det totala urvalet för intervjustudien även om inte alla kunde intervjuas av resursskäl.

Urvalsprincipen innebär en snedvridning om man strävar efter strikt representativitet, men det är inte ambitionen med denna kvalitativa studie. De som i enkäten noterat sitt intresse att bli intervjuade är potentiellt den grupp som är av störst intresse för kommunala och andra aktörer som ansvarar för samhällsutvecklingen i norra Bohuslän. Intervjupersonerna har i det perspektivet åtminstone två viktiga kvaliteteter, nämligen att de är intresserade av att kommunicera kring sin egen tillvaro och kring samhällsutvecklingen. De är därmed potentiellt intresserade av att ta en aktivare del i samhällslivet.

En särskild frågemall utarbetades för de delårsboende,² och tre personer med samhällsvetenskaplig högskoleexamen rekryterades för att genomföra intervjuerna på plats. Intervjuerna är av förhållandevis strukturerad karaktär. Det gavs utrymme för utvecklingar och resonemang som är relevanta men som inte omedelbart fångas in av frågebatteriet. De som intervjuats besöktes i huvudsak i det egna delårsboendet. Andra sammanhang där intervjuerna genomfördes var bland annat i kommunhus, i de

² Se bilaga 1.

permanenta boendena eller på restaurang, beroende på den intervjuades önskemål och vad som var praktiskt genomförbart. Av tillgänglighetsskäl genomfördes några av intervjuerna per telefon. Intervjuerna spelades in och referat skrevs ut som underlag för analysarbetet. Intervjuerna tog mellan 45 minuter och två timmar att genomföra. Allt som allt har 58 intervjuer genomförts med delårsboende.

Ytterligare en person rekryterades för att genomföra intervjuer med företagen i de fyra kommunerna. Att hinna besöka ett större antal företag på plats var inte görligt, givet resursmässiga begränsningar. Istället har företagsintervjuerna gjorts per telefon. En svaghet med att göra intervjuerna per telefon är att de potentiella intervjupersonerna lättare kan avböja medverkan. Det har också varit fallet då många företagare har förklarat sin icke-medverkan med brist på tid. Vidare inbjuder intervjuer via telefon i mindre utsträckning till "levande" samtal än de som sker på plats med intervjupersonen. Intervjuerna har också i större utsträckning blivit av fråga-svar-karaktär och har följt en särskild intervjumall.³ Samtliga intervjuer har löpande antecknats i ordbehandlingsprogram och omedelbart efter intervjun renskrivits och redigerats till intervjureferat. Sammanlagt har 37 intervjuer med företagare genomförts.

Ambitionen med urvalet av företag att intervjua var att sträva efter branschmässig bredd, efter att ta del av så många olika erfarenheter av företagande som möjligt. I de fyra kommunerna har företagare inom ett femtontal löst avgränsade branscher intervjuats. De har slagits samman i några mer övergripande kategorier, i huvudsak efter verksamhetens karaktär vilket visade sig stämma tämligen väl med hur säsongsvariationerna påverkar dem. Livsmedel och lanthandel, restaurang med olika kompletterande verksamheter – hotell, konferens, café, bageri, bygg och hantverk samt tjänster och upplevelser är de fyra kategorier som används.

Gemensamt för intervjuerna med de delårsboende och med företagarna är att de som genomfört intervjuerna också gjort en första analys av intervjumaterialet. Analyserna var viktiga för att fånga in erfarenheter och insikter som vuxit fram under skapandet av intervjumaterialet. Den *in situ*-relaterade erfarenheten är viktigt att i någon mån fånga upp för att nyansera förståelsen för de delårsboendes situation.

En tredje grupp intervjuer gjordes med offentliga serviceproducenter i området.⁴ Inom ramen för utvecklingsprojektet identifierades följande funktioner som relevanta att studera närmare: sjukhus och vårdcentraler, ambulans, räddningstjänst, polis, Västtrafik (kollektivtrafik) och Trafikverket (trafikinfrastruktur). Åtta intervjuer genomfördes per telefon. Anteckningar fördes under samtalen som var av sonderande karaktär och tog 15-25 minuter att genomföra.

Vid kontakterna med de delårsboende som meddelat att de ville vara med i en intervjuundersökning visade det sig att några gått från delårsboende till permanentboende i området. Efter samtal i projektgruppen beslöts att intervjua även dem. Fem intervjuer genomfördes med sammanlagt sju personer. Intervjuerna utfördes av en person ur projektledningen. Upplägget är i stort detsamma som för intervjuerna med de delårsboende.⁵ Gruppen permanentboende kom in sent i analysprocessen och kommer inte att ges särskilt stort utrymme i denna studie. Innehållet i intervjuerna används primärt för att något kontrastera de uppgifter som de delårsboende bidragit med. Projektledningen kommer eventuellt att analysera de intervjuerna vidare.

³ Se bilaga 2.

⁴ Intervjuguide i bilaga 3.

⁵ Intervjuguide i bilaga 4.

Hur kan resultaten av den här studien tolkas? Vad är de värda? Urvalsförfarandet har sannolikt medfört en bias, en snedvridning, till förmån för människor som redan känner sig delaktiga och engagerade i sina "delårskommuner". De som gjort intervjuerna i studien pekar på att de flesta som intervjuats är "vanligt folk"⁶, med en viss övervikt för de något äldre åldrarna. De som åldersmässigt saknas i studien, och som i det här sammanhanget inte faller in under kategorin "vanligt folk", är barnen, ungdomarna och de yngre vuxna. Sett till socioekonomisk status saknas de som inte har råd att behålla eller skaffa sig ett fritidsboende i norra Bohuslän.

Sammanlagt har 108 intervjuer genomförts för denna studie, sett till antalet personer som kommit till tals är de ytterligare några. För att vara en intervjustudie är det ett mycket omfattande underlag, även om det aldrig kan göra anspråk på statistisk representativitet. Istället finns en rikedom av erfarenheter och åsikter som kan kvalificera förståelsen av delårsboendes situation i norra Bohuslän. Givet det stora intervjumaterialet har analysresurserna varit mycket begränsade. Av det skälet har intervjumaterialet inte kunnat analyseras särskilt efter till exempel kön, ålder eller mer djupgående kommunvis. Den analys som redovisas i rapporten är gjord i första hand för att beskriva levda erfarenheter som delårsboende i norra Bohuslän. Upplevelser, erfarenheter, strategier, känslor, förhållningssätt är centrala inslag.

Avslutningsvis kan det vara på sin plats att nämna något om anonymisering av intervjudata i denna studie. Intervjupersonerna har fått löfte om att det inte ska gå att koppla direkta citat till dem. Eftersom redovisningen av empirin sker kategorivis efter informantgrupp – delårsboende, nyinflyttad, företagare, serviceproducenter – följer att de som citeras tillhör respektive grupp med något enstaka undantag, vilket noteras särskilt. För att ytterligare anonymisera citaten har pronomenet "hen" använts i några fall. Det ökar anonymiteten, jämfört med att skriva "hon" eller "han". I denna rapport används således "hen" av praktiska skäl.

Här och där i rapporten har enstaka ord i citat ersatts eller tagits bort. Syftet är att ytterligare anonymisera resonemang eller att förtydliga citat genom att lägga till eller ta bort enstaka namn eller ord. Innehållsligt har inget förändrats. De ord som fogats in omsluts av [hakparenteser]. I några fall finns passager med mer än ett citat i eget stycke, de har då ett ordningsnummer i början – [1], [2], osv. – för att indikera att det inte är flera textstycken i samma citat. Det är alltså olika personer som citeras.

⁶ Fyra av fem intervjuare har anknytning till norra Bohuslän sedan tidigare, men har skaffat sig akademisk utbildning på annan ort. Ett par av dem har mycket tydligt reviderat sin uppfattning av de delårsboende under intervjuprocessen – en uppfattning som de beskriver som för-givet-tagen under uppväxten i området – och kunnat konstatera att de delårsboende ju inte alls är "Stockholmare" (i en fördomsfull och negativ bemärkelse) utan "vanligt folk" (i en mer vardaglig och positiv bemärkelse, inklusive de som faktiskt bor i Stockholm).

Delårsboende i norra Bohuslän

De delårsboende ger en blandad bild av livet i norra Bohuslän, och deras uppfattningar och åsikter är starkt påverkade av det geografiska sammanhanget, det vill säga de specifika platser där det egna fritidshuset finns. De är alltså att betrakta som delårsboende i en by eller på en plats snarare än i en kommun eller ett kustområde. Trots det kopplas intervjuutsagor i första hand till kommunnivån eftersom det är den analysnivå som i huvudsak är av intresse här. Den redovisning som följer är uppbyggd efter ett antal teman som varit centrala i intervjustudien. Allra först något om vilka de är som intervjuats.

Inom ramen för denna studie har 58 intervjuer genomförts med sammanlagt 66 delårsboende i Strömstad, Tanum, Sotenäs och Lysekils kommun. Könsfördelningen bland de delårsboende som intervjuats är jämn, medan det finns en övervikt för lite äldre personer i urvalet. Skälet till det är att de delårsboende ofta är i senare delarna av yrkeslivet eller pensionärer. Nedan redovisas i vilket land hushållen har sina permanentbostäder, de delårsboendes sysselsättning samt ägandeform.

Strömstad

13 intervjuer har utförts i Strömstads kommun, och av de 13 hushållen kommer sju från Sverige och sex från Norge. Två parintervjuer genomfördes och 15 personer deltog i intervjuerna, och av dessa arbetar åtta varav en är företagare. Sju är pensionärer, varav två ändå arbetar med egna företag. Av de 13 fritidshusen ägs sex av dem genom delat ägande med partner, tre av dem ägs till 100 procent av de som intervjuats, två av dem ägs genom delat ägande med ett syskon och de två resterande omfattas av övrig ägandeform.

Tanum

I Tanums kommun har 15 hushåll intervjuats med totalt 18 personer. 14 av hushållen kommer från Sverige och ett hushåll från Cypern. Av de 18 personer som deltog i intervjuerna arbetar tio av dem, varav två är företagare. Sex personer är pensionärer, och en person är arbetslös. Sju av de 15 fritidshusen ägs tillsammans med partner, fyra av husen ägs till 100 procent av den intervjuade och de resterande fyra ägs genom övrig ägandeform.

Sotenäs

15 intervjuer med sammanlagt 16 personer genomfördes i Sotenäs kommun. Av de 15 hushållen kommer 14 från Sverige och ett från Belgien. 16 personer deltog i intervjuerna, och av dessa arbetar nio varav två är företagare. Sex av personerna är pensionärer, och en är studerande. Av de 15 fritidshusen ägs tio genom delat ägande med partner, två av dem ägs till 100 procent av den intervjuade, ett hus ägs genom delat ägande med ett syskon och de två resterande omfattas av övrig ägandeform.

Lysekil

I Lysekils kommun har 15 intervjuer utförts med totalt 17 personer. 14 av de 15 fritidshushållen är svenska och ett är norskt. Av de 17 svarande arbetar tio, varav fyra är företagare. 7 är pensionärer. Av de 15 fritidshusen ägs sju av dem genom delat ägande med partner, fyra av husen ägs till 100 procent av den intervjuade, ett av dem ägs genom delat ägande med ett syskon och de två resterande ägs genom övrig ägandeform.

Skillnaderna mellan de delårsboendes situation i respektive kommun är generellt sett väldigt små. Det är därför rimligast att teckna en gemensam bild för delårsboende i norra Bohuslän. Vissa särskiljande drag finns och de redovisas löpande i texten.

Det sociala livet

De delårsboende trivs med tillvaron i norra Bohuslän, och överlag trivs de mycket bra i sina fritidshus: ”Vi trivs ju mycket bättre här än i vår andra bostad.” Det märks också att kommunerna är små till storleken, och att man då blir sedd på ett helt annat sätt – både från kommunens håll och från invånarnas sida.

Flera av de delårsboende beskriver att de har ett rikt socialt liv på fritidshusdestinationen. Det finns tid för umgänge, och de sociala nätverken är viktiga: ”Hade vi inte haft det sociala nätverket, då hade vi inte bott här.” Några får många besök av familj, släkt och vänner medan andra tillbringar tid tillsammans med grannar och andra i omgivningen. De många gästerna i fritidshuset innebär att långt fler än fritidsbostadens medlemmar vistas i husen under delar av året, främst under högsäsong. Flera av de delårsboende beskriver att de har ett rikare socialt liv i fritidshuset jämfört med livet i permanentbostaden.

[1] Men om jag ser till, alltså, mängden, vad ska vi ta som index..., mängden middagar – ska vi ta det som en grej. Så har vi nästan fler, vi är på fler och vi har fler själva här än vad vi har i [permanentbostaden]. Faktiskt.

[2] Jag tror jag känner mer människor här än i [permanentbostaden]. [...] Livet är lite lättare på ett mindre ställe. [...] Relationer är ju baserade på att man ser varandra så att säga, och det gör man ju på ett litet ställe.

Det är dock inte alla som värderar de sociala nätverken högst, utan söker lugn och rekreation i fritidshusbostaden.

[1] Det är fortfarande en semestertillflykt för rekreation, sociala nätverk är ju alltid bra att ha, men det får inte vara för mycket heller, för då får man inte den rekreation man vill ha.

[2] Jag mår bättre som människa här än i en stressig storstad.

[3] Att jag åker hit så ofta beror på lugnet. Försök att hänga ut tvätt på balkongen i Göteborg! Det går inte, det blir svart, här uppe är tvättlinan lika vit året om.

Lugnet kan ha en baksida. I Lysekil beskrivs en trist förändring. Det har varit mer liv och rörelse och fler aktiviteter tidigare, men samhället känns mer dött nu. En av de delårsboende berättar att hennes familj och vänner inte längre vill komma och hälsa på i fritidshuset eftersom ingenting händer: ”Det är iskallt, brukar de säga.” Tidigare fanns det stora karnevaler och liknande som satte Lysekil på kartan, men nu är allt dött, enligt den intervjuade.

Många av de intervjuade tror att frihetskänslan som uppkommer i fritidshuset beror på omväxlingen och att man lämnar den stressfyllda vardagen. De skulle inte trivts lika bra i fritidshuset om de bott där permanent, det är avbrottet från vardagen som ger friden.

[1] Det är möjligt att det inte skulle vara lika trevligt om man bodde här hela tiden, att man har en romantisk syn på det.

[2] Hemma är hemma, här är det ferie, när man reser hit är man på tur, så man slappnar av mer... Att kunna vara samman med familjen, spela brädspel och gå på tur och sånt.

[3] Vi har alltid trivts väldigt bra här uppe och haft fantastiska somrar här, men skälet till att vi trivs här är att det är fritidsboendet. När vi är här har vi ingen skola att tänka på, vi jobbar inte

och det är kopplingen till det som gör det så bra här. För oss är det perfekt att ha det som sommarställe.

Många delårsboende har en stark anknytning till kustkommunerna i norra Bohuslän. Vissa är uppvuxna i området och återvänder som delårsboende, medan andra har varit delårsboende under hela livet. Fritidshuset går ofta i arv, och används av familjer i generationer. Flera av de som känner sig delaktiga och accepterade förklarar det med en stark anknytning till samhället under lång tid: "Man måste forma sig för att kunna trivas med omgivningen, det är det många inte gör som köper hus, eftersom de bara är här tillfälligt några veckor."

I folkmun kallas de delårsboende ibland för sommargäster eller badgäster, något som de delårsboende har olika åsikter kring.

[1] Jag är definitivt inte en så kallad badgäst, det tycker jag är ett jävla ord, uppriktigt sagt. Det luktar förra sekelskiftet alltså, ja, då skulle man gått med vita linnekostymer och hattar ungefär och tycka att lokalbefolkningen var några konstiga pellejönsar eller något sånt där – men så är det ju inte.

[2] Jag är en sommargäst här, en etablerad sommargäst. Om man kan gradera delårsboende eller sommargäster så är jag ju inte här och vänder, utan jag är här och bor. Men jag är gäst.

Orden sommargäst och badgäst är värdeladdade och tolkas olika, vilket också gör att man identifierar sig själv på olika sätt. I det första citatet ovan uttrycks ett förakt för benämningarna, medan det andra tyder på identifikation med benämningen. En tredje delårsboende upplever ett förändrat synsätt på sommargäster under den senaste tiden, främst från kommunens sida som nu tydligare välkomnar sommargäster.

Många delårsboende har alltså kopplingar till regionen efter att ha bott där tidigare, eller efter att ha haft ett delårsboende under uppväxten. Andra har skaffat delårsboende av andra anledningar, till exempel geografisk närhet. Det permanenta boendet finns relativt nära.

Fritidshuset är för många favoritplatsen, ett ställe där de mår väldigt bra och där de känner sig hemma: "Jag säger inte när jag skall resa till Oslo att jag skall resa hem utan att jag skall resa till Oslo." Även de delårsboende som inte har lång anknytning till fritidshuset, uttrycker en djup platsbundenhet.

När vi gråtande lämnade [fritidshuset]... – gråtande i bokstavlens riktiga bemärkelse – jag har riktigt svårt att åka därifrån för jag trivs så himla bra. [...] Det hade vi inte förväntat oss, vi trodde att det jobbiga skulle vara att åka dit.

En delårsboende beskriver köpet av fritidshuset som ett försök. Avståndet mellan permanentbostaden och fritidshuset är långt och en delårsboende hade oroat sig över att det skulle vara jobbigt att åka emellan. Tillsammans med sin partner bestämde de att en utvärdering skulle göras efter tre år och kändes det inte bra eller var för jobbigt att åka skulle de sälja fritidshuset. De gjorde utvärderingen och kom fram till att: "Vi säljer *inte* [fritidshuset]". De gjorde även en femårsutvärdering och kom fram till samma tvärsäkra slutsats.

Oberoende av avstånd till fritidshuset, kopplingen till regionen och hur mycket tid som tillbringas där trivs de delårsboende mycket bra i sina fritidshus.

[1] Vi stormtrivs ju där, det är vårt paradiset. Tid för återhämtning, och lugn och ro. Tystnad.

[2] Det är här vi planerar vår framtid. Det gör vi ju inte i Göteborg, vi ser mer hur vi ska avveckla det i Göteborg.

[3] Det här huset är nog vår mest centrala punkt i vårt liv. Om vi måste sälja allt, så kommer det här säljas sist, om man säger så.

[4] När jag kommer motorvägen vid avfarten vid Dingle, då drar man ur sladden på något sätt. Då faller allting på plats.

[5] Vi har funnit paradiset på jorden.

[6] Jag har nog förlorat mitt hjärta här. Jag åker jättegärna hit och mår väldigt gott här.

Samtidigt som de allra flesta av de intervjuade trivs bra och är nöjda med sitt delårsboende är det värt att lägga på minnet att den urvalsmetod som använts för studien kan resultera i en övervikt av engagerade, positivt inställda informanter. I grunden är dock delårsboendet väldigt positivt.

Helårsboende

Bemötandet från de helårsboende är överlag gott och positivt: "Vi kände oss välkomna direkt", berättar en person. Vidare: "Överallt tycker jag att man blir väldigt vänligt mött, folk bryr sig och folk har tid". En annan delårsboende säger: "Här är alla mycket mer öppna och tar emot dig med öppen famn". De flesta kontakter är ytliga, men några av fritidshusägarna har en djupare relation med helårsboende: "Jag har några goda vänner som är helårsboende, som har hjälpt oss en del. Jag har god kontakt med grannar, men på ett ytligt sätt".

Några av de delårsboende har upplevt en tydlig skillnad mellan delårs- och helårsboende och upplever att man inte umgås över gränserna och att det kan vara svårt att bli accepterad: "Min moster som var inflyttad från Småland, och ska jag relatera till dem så tyckte de att det var jobbigt. Det tog ett helt liv att bli accepterade i Strömstad och knappt då." I Strömstad kommun har flera delårsboende upplevt problematik åtminstone till en början, då det funnits helårsboende som har varit irriterade och fientligt inställda. Några norska delårsboende känner att de helårsboende har en negativ inställning mot delårsboende, och då specifikt norska delårsboende: "För några kosterbor är sommargäster en resurs, men alltför få. Vi är bara som ett hår i soppan som kommer, och det märks".

I Tanums kommun nämner delårsboende att bemötandet från de helårsboende är annorlunda utanför högsäsong, då blir de delårsboende sedda och vänligare bemötta:

[1] Det är skojigt när man kommit före och stannat efter säsongen. Man får ett helt annat bemötande, de är intresserade, stannar och pratar. Det är nu man har börjat lära sig saker, de har berättat vad de heter och historia, och vad som händer.

[2] Jag har upplevt att när man är nere i samhället och det inte är några turister här så är de som bor här så trevliga och så glada. Sen hör man snacket att "nu kommer turisterna". Jag förstår att de tycker att det är jobbigt, och man kan bli dragen över en kam. Då får man säga lite ursäktande själv att "vi är inte som de turisterna, vi bor här borta".

Många av de delårsboende i Tanums kommun har anknytning dit och umgås med släkt och vänner: "Vi har jättebra relation till de helårsboende, jag har känt dem sen jag växte upp". Även i Sotenäs kommun upplevs bemötandet som övervägande positivt, men det finns begränsat umgänge mellan delårs- och helårsboende: "Det är inte så många familjer som man umgås med – det är ganska skilda världar. [...] Jag önskar en djupare kontakt, men det tror jag inte att man får som sommargäst och jag

tror inte att man kan förvänta sig det heller”. I Sotenäs uttrycker en delårsboende att det finns uttalade konflikter mellan helårs- och delårsboende angående exempelvis byggnationer. Samma person påpekar att de delårsboende bör acceptera att de endast är där under en kortare period och bör därför respektera att de helårsboende ska ha större bestämmanderätt:

Det är de som är fastboende här som betalar skatt i kommunen och de måste man vara fruktansvärt rädd om ifall man kommer hit som sommargäst. Då kan man inte ha synpunkter på byggnationer och så, tycker jag. Det är alltid snack om byggnationer och havsutsikt hit och dit. Det är självklart att om man bor här året om måste man få skapa sig den tillvaron man vill ha, och sen får sommargästerna finna sig i det. Men så är det inte, utan sommargästerna blir i en ganska stark position när de tycker saker och det finns konflikter – men inte uttalat – mellan permanentboende och sommargäster. Jag tycker inte att jag kan komma hit och bo här i tre månader om året och berätta för någon som bor här tolv månader om året om hur de ska bygga sitt hus, utan jag är en gäst och måste förstå det.

I Lysekils kommun uttrycker vissa delårsboende att de inte har någon uppfattning om helårsboende eftersom det finns få eller inga helårsboende där de bor: ”Vi har inte så mycket kontakter med helårsboende, alla utefter den här vägen är i stort sett sommarboende”. Det tycks vara lite mer begränsad kontakt mellan delårs- och helårsboende i Lysekil, men även där finns delårsboende som har god kontakt till helårsboende.

Det är jättebra. Vi umgås med familjer som har bott här hela sitt liv och i generationer. Jag får känslan av att de tycker det är roligt att det flyttar in folk och man blir bra välkomnad och vi känner oss inkluderade. Vi tas med i gamla Bohuslänska traditioner, det gör att man känner sig hemma.

Delårsboende

Överlag har de delårsboende goda relationer med varandra. Många umgås med andra delårsboende, medan merparten har mer ytliga kontakter: ”Jag stannar och pratar med sommarboende ibland, man stannar eller vinkar. Det är ungefär den relationen jag har hemma också, man pratar med grannen över häcken men sen får det vara bra.” Intervjupersonen beskriver att det är den här kontakten som efterfrågas och att både han och hans fru är nöjda med den.

Eftersom många delårsboende har anknytning till norra Bohuslän tar de tillfället i akt att umgås med släkt och gamla vänner: ”Jag har ju hela min släkt här, så det blir umgänge med dem.” Medan vissa beskriver tiden i fritidshuset under speciellt sommartid som ett tillfälle att slappna av och socialisera, tycker andra att de just under sommaren är upptagna. Det kan förklaras av att många delårsboende får besök från familj, släkt och vänner främst under sommarmånaderna: ”Man kommer hit på somrarna, har fullt upp med sina barn, släkt och vänner. Då hinner man inte skapa nya kontakter. Jag och min man tycker att det är skönt att vara ensamma också.” En annan anledning till att umgänget är begränsat är att de delårsboende vistas i fritidshuset under olika perioder och därigenom går om varandra.

Det finns vissa meningsskiljaktigheter bland de delårsboende som framförallt handlar om fritidshusområdena, särskilt bygglov och parkeringsmöjligheter. I Strömstads kommun finns en viss uppdelning mellan svenskar och norrmän, där man umgås med sina respektive nationaliteter: ”Vi har inte varit inbjudna till många svenskar, för att säga som så”, enligt en intervjuperson från Norge.

I Tanums kommun nämner flera att det finns skillnader inom gruppen delårsboende, mellan förr och nu och de som räknas till gamla och nya. Flera delårsboende berättar om den nya gruppen delårsboende som i många fall har en mycket god ekonomi, inte bryr sig om området, inte är ansvarstaggande, men som är förnäma och tar för sig: ”Det är väldigt mycket näsan upp, och här kommer vi och tar

för oss, vi äger det här och ju mer pengar man har desto bättre är man.” Den förändrade attityden hos delårsboende upplevs som jobbig: ”Jag har ibland lite svårt för en del som är delårsboende, det är en lite annorlunda typer som kommer hit idag, de har ingen bakgrund och vet inte hur saker fungerar.” Personen upplever också att de nya delårsboende inte känner till sjöregler eller vet hur man ska bete sig.

Turister

Var man delårsbor spelar stor roll för åsikterna om turister, det vill säga de som besöker norra Bohuslän under den absoluta högsäsongen. Medan de som bor i tätorterna och i vissa småorter tydligt märker av turisterna, är det liten eller ingen skillnad på vissa mindre orter, i fritidshusområden eller inåt landet. Högsäsongen märks tydligast i kustsamhällena, men de delårsboende tycker generellt att det är för mycket folk som vistas i kommunerna under högsäsong. Det blir för trångt och stökigt. Många upplever att det här är jobbigt och att det är svårt att transportera sig, att parkera och att handla under högsäsong: ”Turisterna i juli månad som blockerar vägarna kan till och med jag bli irriterad av. I juli åker man helst inte på vägarna.” Många uppger dock att de anpassar sig efter turisterna, till exempel genom att undvika vissa områden som är populära bland turister eller genom att handla på tider då det är färre personer i butikerna.

De flesta intervjuade inser att trots att det är jobbigt under högsäsong är turisterna viktiga för områdets utveckling.

Det är jättebra att de är här för de håller igång en massa annan infrastruktur, utan dem skulle det säkert finnas ännu mindre. Vi är helt klara över att utan turisterna skulle vi ha det svårare att ta oss hit och härifrån, vi skulle ha en sämre infrastruktur och så vidare så det är jättebra att de finns.

Turisterna skapar intäkter, och efterfrågar service och infrastruktur som de delårs- och helårsboende har nytta av. I Strömstad och Tanum tenderar de delårsboende att vara mer störda av turister under högsäsong, medan de delårsboende i Sotenäs och Lysekil säger att de träffar få turister.

Det lokala näringslivet

De delårsboende upplever överlag att de får ett bra bemötande från det lokala näringslivet och de är nöjda med utbudet. En majoritet av de delårsboende säger att de försöker handla lokalt, oftast dagligvaror och byggvaror. De betonar hur viktigt det är att handla lokalt för att få behålla affären: ”Vi försöker handla lokalt och anlita lokala företag. Vi åker inte in till [köpcentret] Torp för att handla, vi prioriterar butikerna häromkring för att värna om att de ska vara kvar.” Trots insikten, som verkar finnas hos de allra flesta intervjuade, besöker somliga köpcentret Torp i Uddevalla kommun för att storhandla eller köpa varor som inte finns i kustkommunerna.

Angående hantverkare är de delårsboende nöjda, men konstaterar att det är svårt att få tag i hantverkare eftersom de ofta är upptagna. Många av de intervjuade tycker att servicen är bättre i norra Bohuslän än hemkommunen. Flera kommenterar den korta säsongen och tycker att det är synd att säsongsberoendet är så starkt och att mycket service försvinner utanför högsäsong. En av de delårsboende i Sotenäs anser att de lokala näringsidkarna måste våga satsa för att förlänga säsongen, och inte stänga tidigt av gammal vana: ”Många näringsidkare hjälper ju själva till att förkorta säsongen, för de är ju livrädda att ha öppet en dag – i morgon är det nog inte så många som kommer så att det är nog bättre att vi stänger då för annars så kostar det ju pengar”. Samma person uttrycker en oro över vilket intryck norra Bohuslän ger till besökare som har sena semestrar och kommer utanför högsäsongen.

Invånarna och turister tillsammans med näringslivet skulle nog våga ta tag i det här och försöka förlänga säsongen i bägge ändar. [...] Om det inte hade funnits någon som vågar och visar att det går. Ta Gästis i Hunnebo till exempel, öppet alla dagar hela året: det är ju hjältar! Wedels möbler, öppet hela året! Skeppet, Ankaret, Tärnan, ja det finns ju många: det är ju hjältar! [...] Varje krona som hamnar här gör ju att man kan ha öppet lite längre då, ett bättre utbud för de bofasta och även de delårsboende.

I Strömstads kommun uppger flera delårsboende att det är dyrt att handla, och flera anser också att det finns för lite konkurrens. En av de delårsboende i Strömstad bedömer dock att konkurrensen har utvecklats och att dagens situation är bättre än den var förr. Även i Tanums kommun upplever man att det är höga priser inom det lokala näringslivet, och att utbudet är begränsat. En delårsboende i Lysekils kommun tycker att man bör utveckla handeln och istället för att sälja ”restpartier och Ullaredskit” satsa på kvalitet. Samma person tror att det skulle kunna locka till sig mer besökare, så som hen anser att Lysekil gjorde på 1970-talet.

De delårsboende trivs med de lokala handlarna och med igenkännandet som finns på en liten ort.

Och så kom vi hit upp och andra gången vi handlade här, så säger hon så här när jag skulle lämna över 'nej, nej, nej – dig känner ju jag igen'. Och det kändes väldigt gott. [...] Det kändes så himla bra, då kände man sig välkommen. [...] Det satte sig så starkt i medvetandet, och jag vet vilken go känsla det var. Det är små saker som kan ha betydelse.

Den delårsboende jämför med situationen i hemkommunen sedan tjugo år och behöver visa legitimation varje gång hen handlar. På en liten ort i norra Bohuslän räcker att visa legitimation en gång. Det gjorde att den delårsboende kände sig välkommen till den nya fritidshusdestinationen.

Föreningsliv och engagemang

Många delårsboende deltar i föreningslivet, i samfällighetsföreningar, samhälls- och hembygdsföreningar, i andra kulturella föreningar och idrottsföreningar. Vanligast är att bidra ekonomiskt genom passivt medlemskap, men somliga är engagerade i styrelser och liknande.

Utöver engagemanget i olika föreningar finns det delårsboende som är intresserade av att engagera sig som fritidspolitiker. Det potentiella engagemanget hänger samman med hur mycket tid som tillbringas i fritidshuset, mer tid i Bohuslän ökar möjligheterna. Många av de delårsboende är också intresserade av att finnas med i någon typ av tankesmedja, idégrupp eller liknande där personer med olika bakgrunder kan mötas och diskutera samhällsfrågor. Tankesmedjorna kan vara inriktade mot både kommunal verksamhet och näringslivet. De delårsboende har generellt hög utbildning och då genomsnittsåldern är relativt hög har de flesta rika erfarenheter från arbetslivet. De vill själva gärna bidra i samhällsutvecklingen.

Vad kan jag som delårsboende hjälpa till med för att få de här kustkommunerna [...] att utvecklas? Alltså, jag kan tänka mig att dra mitt strå till stacken om man får en ingång, om kommunen liksom öppnar upp för idéer och tankar.

Deltagandet tycks villkorat, det krävs ett större engagemang från kommunernas sida. De delårsboende har valt att inte engagera sig mer än vad de gör i dag, men säger samtidigt att de skulle vara intresserade ifall kommunen hörde av sig och efterfrågade deras kompetens.

Jag har jobbat mycket med upphandlingar, komplicerade byggprojekt och jag tror faktiskt kommunen skulle kunna ha mig som bollplank. Många skulle känna sig hedrade om kommunen frågade, kan du hjälpa oss med det här?

Delårsboende som är mindre aktiva vistas i många fall i norra Bohuslän under begränsade tider vilket gör det svårt att engagera sig i lokala föreningar. Flera av de intervjuade anser att det vore orättvist mot de permanentboende att engagera sig i en förening utan att finnas på plats. Andra värnar sin fritid eller har begränsat intresse för lokala frågor. Flera av de delårsboende anser sig vara för gamla för föreningsliv, men har varit aktiva tidigare.

Politiker och tjänstemän

Angående bemötandet från och inställningen till de lokala politikerna och tjänstemännen, ger de delårsboende en väldigt splittrad bild. Kommunerna i norra Bohuslän är relativt små i storlek, vilket många av de delårsboende tycker är positivt. Det är lättare att bli sedd: "När det kommer till min personliga kontakt så har det varit en fantastisk service och väldigt lättillgängligt." Det finns dock delårsboende som är negativt inställda till kommunerna och hänvisar bland annat till kommunernas storlek. Eftersom kommunerna är små är resurserna begränsade vad gäller att hantera olika typer av ärenden. Bygglovsärenden är ett exempel som nämns av flera, där de upplever att hanteringen inte är korrekt eller tillräckligt kompetent. Kritiken är skarp, men de delårsboende med en tydligt negativ inställning till kommunen refererar ofta till gamla ärenden. De ärenden som de delårsboende ansåg missköttes för många år sedan påverkar deras uppfattning idag.

I Strömstads kommun har de delårsboende överlag fått ett bra bemötande, men de har samtidigt haft lite kontakt. Flera av de delårsboende uttrycker att de är besvikna över kommunens agerande i vissa fall, och tycker att det finns en viss godtycklighet i kommunens beslut. De anser också att kommunen gör för lite, de skulle vilja se mer handling från kommunens sida samt få insikt i kommunens planer: "Det jag saknar är övergripande planer som kommunen följer."

I Tanums kommun har de delårsboende som intervjuats fått ett bra och trevligt bemötande från kommunens sida, men inte heller där har de delårsboende haft mycket kontakt med kommunen. En av de delårsboende hade gärna flyttat till kommunen, men blev väldigt besviken på bemötandet från kommunens sida på en bomässa. Kommunen marknadsförde sig själv och arbetade för ökad inflyttning. Den delårsboende pratade med en politiker om att flytta till Tanums kommun och hörde sig för om försörjningsmöjligheter, men politikern svarade: "Ja, ja, det är ju inte kommunens ansvar att ordna jobb". Den delårsboende tycker att kommunen har ett ansvarstagande för att ordna för företagssamhet och så att det finns möjligheter: "Det tyckte jag var ett väldigt konstigt bemötande, man vill ha dit folk och deras skattepengar men det är inte [kommunens] ansvar att ordna jobb." Den delårsboende önskade ett större engagemang från kommunens sida i frågan om arbete, men hade också snappat upp prat om att det bara är lokalbefolkning som får jobb inom kommunen: "Varför får man höra att det bara är lokala som kan arbeta i kommunen? Jag har också erfarenhet i bagaget – varför tycker ingen att det är intressant och frågar vad jag kan tillföra?". Den delårsboende uttrycker en uppgivenhet kring tankarna på en flytt till Tanums kommun: "Det där har vi väl mer eller mindre nu lagt åt sidan för vi inser att det är nog inget jobb där, så vi får fortsätta vara fritidsboende".

I Sotenäs kommun är de flesta intervjuade delårsboende relativt positivt inställda till kommunen, och i kontakter med tjänstemännen angående bland annat bygglov uppger en delårsboende att: "Bemötandet har varit gott, påläst och intresserat." En annan delårsboende som också varit i kontakt med kommunen angående byggfrågor säger: "Vi blev väldigt trevligt bemötta av tjänstemännen. De var väldigt serviceinriktade, och det visade sig att vi inte behövde något bygglov. Det var de som tog initiativet till det och tog fram gamla kartor och var väldigt tjänstvänliga. Vi hade inte väntat oss det och blev positivt överraskade." De positivt inställda har fått ett gott bemötande från kommunens sida.

De som är negativt inställda är missnöjda med kommunens agerande och önskar ett större kommunalt engagemang. Det finns en uppfattning om att kommunen inte lyssnar på sina invånare och inte tar till sig av deras förslag.

[1] De har väldigt tråkig inställning och ger dålig information.

[2] Det är en väldigt stor del som bor här som fritidsboende som inte riktigt lyssnas till lokalt.

[3] Det kunde ju ha kommit ett brev. [...] Det är väl det jag kan tycka, det är ingen diskussion, utan man körs över, i alla fall som deltidsboende här, så körs man över.

Den tredje citerade delårsboenden upplever att ingen lyssnar, och att ingen bryr sig om de delårsboendes åsikter. Hen önskar mer kommunikation med kommunen: ”Ja, om den är ömsesidig så att man kan diskutera, så att det inte bara blir ’så är det’. Då ska det bli en dialog så att säga, och en vilja att lyssna.”

I Lysekils kommun är inställningen till kommunen generellt negativ bland de intervjuade: ”De få gånger jag har varit i kontakt med kommunen så har det varit väldigt jobbigt.” Flera delårsboende är upprörda över införandet av en enhetstaxa för vatten och avlopp. Det innebär att alla betalar lika stor avgift för vatten och avlopp, vilken kan upplevas dyrt för de delårsboende och de menar också att de automatiskt slösar på vattnet. De delårsboende känner att de blir orättvist behandlade och att de utnyttjas genom att de betalar lika stor avgift som de fastboende. Även miljöperspektivet har upprört de delårsboende: ”Jag är så van att när jag tvättar håret stänger jag av vattnet. Nu skiter man i det. Jag tycker att det är väldigt dåligt, och det handlar inte om pengar utan om principen. Det blir att folk slösar.”

Konkreta frågor bygger upp en mer övergripande inställning till respektive kommun. I det följande redovisas de delårsboendes erfarenheter och åsikter kopplade till kommunala och offentliga funktioner.

Kommunala tjänster och service

De delårsboende uppger att de använt kommunal service såsom sjukvård, bibliotek, sophämtning, återvinningscentraler, tekniska kontoret i samband med bygglovsärenden, båtplats, badhus, badplatser etcetera. De är överlag nöjda med servicen. För många är servicen i norra Bohuslän begränsad i jämförelse med den kommunala servicen på deras hemorter, men man har förståelse för att små kommuner har svårt att erbjuda lika utvecklad service. Eftersom de flesta har tillgång till all service i hemkommunen påverkas man inte stort. Många av de delårsboende tycker att servicen är tillräcklig och är väldigt förlåtande vid de tillfällena servicen brister: ”De som kommer hit och förväntar sig samma service som i Göteborg eller någon annan storstad är fel ute. Då kan de lika gärna stanna i stan.”

Majoriteten av de delårsboende kan inte peka på någonting som de saknar inom den kommunala servicen. Uppfattningen om servicen skiljer sig dock mellan de delårsboende, vilket till stor del beror på hur stort behov de har av service och hur mycket de utnyttjat den. En del av de delårsboende har tydligare krav, och har konkreta förslag på hur servicen kan utvecklas. Vad man saknar beror i högsta grad på var fritidshuset ligger och servicen i närheten. Den service man kommenterar är den som finns i omedelbar närhet av fritidsboendet, alternativt den service man gärna vill använda men som saknas. Mötesplatser för ungdomar, gång- och cykelbanor, bättre internetuppkoppling och kollektivtrafik är bland de saker som efterfrågas.

Infrastruktur

En stor del av de intervjuade önskar gång- och cykelvägar samt bättre internetuppkoppling. Många anser också att mobiltäckningen är under all kritik och att vägstandarden är låg. I Strömstad och Sotenäs upplever några delårsboende att det finns parkeringsproblem. I Tanum, Sotenäs och Lysekils kommun är behovet av gång- och cykelvägar stort. Många delårsboende påpekar att det i dagsläget är farligt att cykla längs vägarna eftersom vägrenarna är väldigt smala och vägarna under högsäsong är hårt trafikerade. Flera upplever också att bilisterna kör fort och i många fall vårdslöst.

Det är en sådan här hjärtefråga. [...] Men med tanke på att det också är en turistkommun så tycker jag att det skulle vara jättehög prioritet på att knyta ihop till exempel Bohus Malmön in till Kungshamn med cykelväg. Det är nästan så att man går och väntar på att det ska ske en olycka på vägarna, om man är ute på cykel.

Flera av de intervjuade betonar vikten av gång- och cykelbanor, och poängterar att det är väldigt viktigt för deras trivsel. De skulle vilja välja cykel istället för bil om möjligheten fanns. Det skulle kunna medföra att parkeringsproblematiken försvinner eller minskar. De tror också att bättre tillgång till cykelvägar skulle öka tillgängligheten och innebära att samhällena knyts ihop bättre. Cykelvägar är således en viktig fråga för många, och flera delårsboende tror att det skulle öka attraktiviteten i norra Bohuslän: ”Skriv detta med stora bokstäver, att VI VILL HA CYKELVÄG!”

En delårsboende berättar att familjen valt att flytta inom fritidshusdestinationen till stor del på grund av bristen på cykelvägar. Fritidshuset låg längs en trafikerad väg utan cykelbana och när barnen i familjen blev äldre ville föräldrarna att barnen skulle kunna ta sig till sina vänner och röra sig inom området.

När barnen blev mer rörliga och mer sociala och ville åka och bada och träffa kompisar själva, så fungerade det inte längre och det var huvudanledningen till att vi flyttade. Det går varken att gå eller cykla, så det blev mycket körande alternativt att kompisarna inte ville komma till barnen så de blev lite isolerade där borta. Och då missar man en del av det jag kallar [livet på fritidshusdestinationen], att träffa folk och skaffa sig kompisar. Trafiken var en starkt bidragande orsak till att vi flyttade. Ifall det hade funnits en cykelväg hade det varit en helt annan femma.

En majoritet av de delårsboende tycker att internetuppkopplingen är otillräcklig och behöver förbättras genom att gräva ner fiberkabel. IT-infrastrukturen är en viktig del för vidare utveckling i kommunerna, speciellt för näringslivet. Den bristande IT-infrastrukturen försvårar för många att vistas i fritidshuset. En delårsboende som driver eget företag beskriver hur viktigt det är med en bra internet- och 3G-uppkoppling: ”I mitt fall blir det väldigt tydligt som har möjligheten att jobba på distans. [...] Så länge jag inte flyttar mig någonstans då är det okej. Börjar jag flytta mig, om jag bara ska sticka iväg på ett kort ärende, att då bara ta ett telefonsamtal, så går inte det utan då får jag stanna kvar för att ta samtalet.” Men alla har inte behov av snabbare internet: ”Jag är pensionär så jag behöver inte jäkta, jag hinner betala räkningarna ändå”.

Kollektivtrafik

Precis som med övriga åsikter bland de intervjuade påverkas uppfattningen om kollektivtrafiken av var fritidshuset är lokaliserat och därmed ifall kollektivtrafiken används eller ej. De flesta fritidsboende transporterar sig mellan permanentbostaden och fritidsbostaden med bil eftersom det är bekvämt, tidseffektivt och ger frihet. Det är också praktiskt eftersom de delårsboende ibland har med sig mycket packning. Vissa av de delårsboende har använt kollektivtrafiken för att ta sig från sin permanentbostad till fritidshuset. De gånger man använder kollektivtrafiken har oftast någon redan tagit sig till fritidshuset med bil: ”Bilen är alltid med, vi åker aldrig buss båda två.” Det är främst barn

eller vänner till de delårsboende som använder sig av kollektivtrafiken. Inställningen till kollektivtrafik verkar också vara en generationsfråga, då relativt många fritidshusägare säger att den är ett alternativ för deras barn, unga har större vana att åka kollektivt och har sämre tillgång till bil är motiv som anförs. När kollektivtrafik används mellan permanentbostaden och fritidshuset reser man ofta sista biten till fritidshuset med bil.

Få delårsboende använder kollektivtrafiken på fritidshusdestinationen, där transporterar man sig istället med bil, båt, cykel eller promenerar. Överlag bedöms kollektivtrafiken vara dålig. De delårsboende anser att turtätheten är alldeles för låg för att vara av intresse.

Det är väldigt svårt att ta sig med buss på vanliga arbetstider, och det vet jag inte hur folk klarar att lösa. Där har jag hört problem från de jag arbetar tillsammans med som försöker använda buss. Men jag vet inte hur man skulle lösa det, det finns ju inte underlag för en tätare intern busskommunikation. Man är beroende av bilen här.

Några av de delårsboende säger att de skulle överväga att använda kollektivtrafiken mer, främst mellan permanentbostaden och fritidshuset, ifall turtätheten var högre och ifall det fanns fler direktbussar. De delårsboende tenderar att värdera bekvämlighet högt, och vill inte att resan ska ta för lång tid eller innebära byten.

Förut använde jag gärna kollektivtrafiken, speciellt när barnen var små för det var enklare att åka kollektivt med barnen än att köra bil. Det tog två timmar och gick jättebra. Nu går det inte längre för det är så fruktansvärt många byten och de håller på att ändra turerna hela tiden. Och nu har man tappat intresset för kollektivtrafiken och tar bilen.

I det här fallet har den delårsboende tröttnat på kollektivtrafiken som upplevs vara mindre smidig. Andra tycker priset är för högt. Vidare tycker flera delårsboende att informationen från Västtrafik är dålig och att tidtabellen är svårt att förstå. I Lysekils kommun finns önskemål från de delårsboende om att kunna transportera sig med tåg mellan Lysekil och Munkedal, men önskan tågtransporter nämns även i de andra kommunerna.

Sjukvård

En majoritet av de delårsboende är nöjda över bemötandet på vårdcentralerna i området: "Snabbt, enkelt och trevligt bemötande." En stor del av de delårsboende har dock haft väldigt lite eller ingen kontakt med vården. Vissa uttrycker en viss oro kopplad till det geografiska avståndet till sjukhusen i regionen. De större sjukhusen är NÄL i Trollhättan samt Uddevalla sjukhus, och det finns lokalsjukhus i Strömstad, Lysekil och Dalsland. I de fall som de delårsboende pratar om sjukhusen är det främst NÄL och Uddevalla, och de tycker att avståndet är stort: "Där är ju en liten, liten rädsla för om man skulle bli sjuk här va, då är man, kan man bli pantad." Medan vissa delårsboende främst tycker att det är opraktiskt att ta sig till sjukhusen, oroas andra över vad som skulle hända i en akutsituation.

Det är främst delårsboende i Strömstad som oroas över det långa avståndet till sjukhusen, och någon valde att inte flytta till Strömstad permanent på grund av (den upplevda) nedrustningen inom vården. I Lysekils kommun finns en oro över att Skaftö distriktsläkarmottagning är stängd sommartid när det vistas som mest människor på Skaftö: "Det är inte jättetillgängligt om det skulle hända något här. Som en sa 'det tar en timme för ambulansen att komma hit, och tre kvart för dom att ta sig tillbaka, man dör här ute'".

Polis

Majoriteten av de delårsboende har inte varit i kontakt med polisen och inte heller känt att de har haft behov av det. Vissa har drabbats av stölder, och i Strömstad och Tanums kommun har några fritids-

husägare utsatts för inbrott. I Sotenäs kommun har i stort sett ingen av de delårsboende varit i kontakt med polis, men de önskar en större polisen närvaro för att bland annat utföra fler fartkontroller. De delårsboende känner sig generellt trygga i sin fritidshusbostad, och många nämner att grannarna hjälps åt att se efter husen. Under vintern när det är färre personer som vistas i fritidshusen ökar osäkerheten.

Det känns tragiskt, men på sommaren när det är folk så känns det som världens lugnaste plats, mitt i idyllen. Men när folk börjar flytta här ifrån i mitten på augusti och det bara är jag ensam på vår grusväg och så har jag mitt barn och det är becksvalt och man vet att ligorna börjar sno båtmotorer, känns det lite otruggt. Man bli lite nojig faktiskt.

Bibliotek

Många av de intervjuade har besökt biblioteken, och de är överlag nöjda med bemötandet. Några är kritiska till bibliotekens öppettider och utbud, men tacksamma över att servicen ändå finns: "Skafte bibliotek är en fantastisk tillgång trots att det bara är öppet två dagar i veckan." Många besöker biblioteken tillsammans med barn eller barnbarn, och en delårsboende beskriver att mer tid tillbringades på biblioteket när dottern växte upp: "Så fort det regnade var vi på biblioteket, hon har nog läst allt som finns där."

Kulturutbud

Kulturutbudet i kommunerna anses allmänt som tillfredställande, och betraktas som stort och varierat, speciellt under sommartid. I förhållande till storleken på kommunerna är utbudet "fantastiskt", och många delårsboende är imponerade över allt som erbjuds. Trots att utbudet finns är behovet på kulturupplevelser ofta litet: "Vi är som sagt lite lata när det kommer till sådant och vi tar nog hellre en tur med båten när vi är här." Bland de delårsboende är det inte främst kulturutbudet de söker när de åker till norra Bohuslän.

Alltså, i ärlighetens namn, som livet är just nu, så är ju inte orsaken till att vi åker dit upp att vi letar utbud av massa underhållning eller annat. Utan orsaken till att vi åker dit upp just nu är mer att – när man har ett så flängigt liv för övrigt resten av tiden – så åker man dit upp för att bara slappna av, komma ner i varv.

De delårsboende har generellt ett större utbud av kultur i sina hemkommuner:

[1] Det finns en hel del att göra, men vi är nog för lata. Den kultur vi skaffar oss får vi i Göteborg.

[2] Det här är inte Stockholms innerstad, och det är fortfarande det: vad söker vi här? Vi har sökt ett sommarboende som dragits ut till ett halvårsboende. Vi har valt det här under de förutsättningarna som erbjuds och jag är helt nöjd med det.

Bland de delårsboende finns även en uppfattning om att kulturutbudet är litet: "Kulturutbudet här genomsyrar inte samhällena." Det finns en önskan av kulturella aktiviteter, speciellt hos de delårsboende som är pensionerade och därmed disponerar mer tid: "Ett bredare utbud skulle jag uppskatta för mitt eget intresse, att flytta hit upp och bara sitta i stugan vill jag inte göra." Även om sommarutbudet är större utbrister en av de intervjuade: "För att vara en så liten kommun är det fantastiskt, inte bara på sommaren."

För att det ska bli lättare att få en överblick över det som arrangeras, föreslår en av de delårsboende att kommunerna måste informera bättre. Den delårsboende efterlyser en webbsida där ett kalendarium

och all information finns: ”Kommunerna kan uppmuntra de som anordnar evenemang att rapportera det till kommunen så att det finns med i kalendrarna, istället för att bara sätta upp lappar på Ica”.

Information

De delårsboende söker information från kommunernas hemsidor, men får också samhällsinformation från lokaltidningen, lokala annonsblad och från bekanta. Man ringer också direkt till kommunen eller besöker kommunen när man undrar någonting, alternativt söker sig till Turistbyrån eller läser på anslagstavlor. Många av de delårsboende har uppgett att de vill ha mer information kring kommunernas framtidsplaner. Frågor man ställer sig är exempelvis vilka utvecklingsplaner som finns och vilka visioner man har för framtiden. Det finns en önskan att vara mer involverade i planeringen, och många har funderingar på hur utvecklingen kommer att se ut. De vill också ha information kring beslut de berörs av.

[1] Som delårsboende får man väldigt lite information. Jag tycker det skulle vara bra om man som delårsboende fick mer info om framtida projekt, planering, vattenfrågor, om hur olika processer fortskrider, hur näringsverksamhet stöds – det hade varit jättebra. Hur man ser på bygglov, varför får vissa och andra inte? Finns det en aktiv planering av byggande på [ön]? Den informationen får jag gärna genom hemsidan eller via mail.

[2] Jag tycker att det har funkade dåligt. Jag trodde på något sätt att de hörde av sig till mig när det var något som rörde mig, men det gjorde de ju inte.

[3] När det är nya planer som presenteras tycker jag att man kan göra mer än att skicka ut ett kuvert. Jag tycker att man borde söka upp folk, så mycket längre tid tar det nog inte. Man hade kunnat ha ett möte som man kan komma på, men också gå hem till folk. Man bör möta folk innan de är negativa, och låta dem vara delaktiga och med i utformningen. Det tror jag mer på, att man haft information och utvecklat något som gör alla nöjda.

Annonsbladet Björklövet utkommer varje vecka i Tanums, Strömstads och Munkedals kommun. De delårsboende i Tanums och Strömstads kommun uppskattar Björklövet väldigt mycket och beskriver det som en god källa till information om vad som händer i närområdet: ”Om jag vill veta vad det är som händer är det Björklövet, som alla så tappert väntar på varje torsdag.” Både nyheter från kommunen och från det lokala näringslivet syns där.

[1] Björklövet är det första vi kastar oss över om vad som händer, den har stor genomslagskraft.

[2] Det är den bästa tidningen som finns i hela Sverige! Jag tycker den är härlig, det står allt möjligt i den. Det är om reor, fakta om fåglar och däggdjur, fastigheter till salu, kåserier och historier. Den är trevlig, fin och i lagom format. Den får vi varje torsdag på sommaren. Och det räcker, vi åker gärna ner till affären och hämtar en på lågsäsongen, fast den är ofta slut. Och det är bra, det är meningen. Den trycks väl inte lika stor upplaga då som på sommaren.

I övriga kommuner finns andra lokala annonsblad såsom Havsbandet och Skaftöbladet som också uppskattas av de delårsboende.

Övrigt

Närheten till Norge och norrmännen

Strömstads kommun präglas av närheten till Norge vilket medför gränsturism. Dagens ekonomiska situation gör att många norrmän kommer till Strömstad för att handla eller besöka regionen. De

gynnsamma ekonomiska förutsättningarna har också inneburit att många norrmän har köpt fritidshus i Strömstad kommun. Det har präglat kommunen, och de delårsboende har olika uppfattningar om norrmännens besök. Flera delårsboende tycker att det är bra att Strömstad kan locka till sig norrmän eftersom det skapar intäkter. Andra delårsboende upplever att det är "Norgepriser" på många varor och tjänster i kommunen, vilket drabbar både dem och de helårsboende.

Strömstad är attraktivt för gränshandel och lockar till sig många norska turister. Samtidigt som gränshandeln är viktig för ekonomin finns en irritation gentemot de norska turisterna: "En gång per år städar vi på [holmen] och vid ett tillfälle mötte vi två äldre kvinnor och jag försökte vara lite trevlig och sa att idag går vi runt och städar för att få det fint [...]. Då kom det ett snabbt svar av ena damen: 'Men [holmen] är vår'. Då kände jag att det ligger någon spänning bakom, är det något vi gör?" Intervjupersonen är från Norge och illustrerar den misstänksamhet eller irritation gentemot norrmän som en del intervjupersoner uttrycker.

Vidare finns i Strömstads kommun en viss uppdelning mellan svenskar och norrmän, där man umgås med sina respektive nationaliteter: "Vi har inte varit inbjudna till många svenskar, för att säga som så." Å andra sidan finner en annan norsk delårsboende att välkommandet varit varmt: "De helårsboende är väldigt positiva, de bemöter oss bra. Vi blir accepterade och meddragna i olika aktiviteter. Det är ett givande och tagande, de frågar om hjälp också. Vi kände oss välkomna direkt."

Irritationen kring norrmännen återfinns inte överallt, men deras avtryck är så tydligt att alla pratar om dem, eller skämtar om dem. En svensk intervjuperson fick frågan om relationen till andra delårsboende: "Det är bara norrmännen, nä jag skojade. Denna gata vi bor på här är fritidsområde, det är sex hus och det är bara vi som är svenska. Vi har inga problem med det, och inte de heller hoppas jag." När en annan svensk intervjuperson köpt sitt fritidshus upplevde hen att människor blev glada att det var en svensk och inte en norrman som köpt huset: "Kanske man inte skall säga men, när vi köpte detta så var det många som sa att det var trevligt att det var svenskar som köpte. De har väl inget principiellt mot norrmän men ibland känner man att det blir slagsida."

Resultat från kapitlet

- De delårsboende har överlag fått ett gott bemötande från alla olika grupper (helårsboende, delårsboende, turister, kommunala politiker och tjänstemän, närings- och föreningsliv) i kommunerna. Vissa tycker att det har varit svårt att bli accepterade av de helårsboende, men inga större problem har uppstått.
- De delårsboende har identifierat två olika grupper av delårsboende; de som har länge har vistats i området eller har en anknytning dit samt de nya som i många fall är ohövliga och har en attityd om att de ska vara bättre än andra.
- Från politikernas och tjänstemännens håll har bemötandet överlag varit gott, och de små kommunerna bidrar till att många delårsboende känner sig sedda. Detta gäller inte alla delårsboende, vissa känner att kommunen inte lyssnar till dem. Några delårsboende ifrågasätter ifall kommunerna har kompetens nog att fatta korrekta och underbyggda beslut.
- Många delårsboende betonar vikten av att handla lokalt och gynna det lokala näringslivet, så att servicen kan behållas. Bemötandet från företagen är gott.
- De delårsboende blir till viss del störda av turister under högsäsongen då köer bildas både i trafiken och i exempelvis livemedelsbutiker. Turisterna skapar dock intäkter som är viktiga för lokalsamhället, och det finns en medvetenhet kring detta.
- De delårsboende deltar i det lokala föreningslivet, det finns en vilja att bidra med engagemang och tid. Några uttrycker en önskan om att kommunen ska efterfråga de delårsboendes kompetens. Ifall deras erfarenheter efterfrågades tydligare, skulle intresset att engagera sig öka.

- De delårsboende trivs väldigt väl i sina fritidshuskommuner, och finner ro och avkoppling där. De sociala nätverken är viktiga, och man umgås med helårsboende, delårsboende och tillresta gäster i form av familj och vänner.
- Många av de delårsboende har en koppling till regionen genom att de exempelvis växt upp där eller växt upp med fritidshus där.
- De delårsboende är överlag nöjda med bemötandet och den service de har fått från kommunerna.
- Angående infrastrukturen är gång- och cykelvägar ett hett diskussionsämne, och står högt på de delårsboendes önskelista. Även mobiltäckningen är dålig, och IT-infrastrukturen bristfällig vilket försvårar för vissa delårsboende att vistas eller bosätta sig permanent i fritidshuset.
- Kollektivtrafiken används bara marginellt av de delårsboende då de flesta reser med bil. Inom fritidshusdestinationen går och cyklar många, men vid längre resor väljs bilen. Tätare turer och smidigare resvägar är önskemål från de delårsboende.
- Bemötandet från sjukvården har varit gott, men det finns en rädsla kring de långa avstånden till sjukhusen vilket bär med sig en viss otrygghetskänsla.
- De delårsboende har i några fall varit i kontakt med polis i samband med inbrott och liknande, och det finns en önskan om större polisnärvaro i området.

Från delårsboende till helårsboende

I intervjuerna med delårsboende ställdes frågor om att eventuellt bli permanentboende i fritidshuset. Intresse finns, men också faktorer som motverkar sådana planer. I detta kapitelns inledande del beskrivs hur de delårsboende som intervjuats resonerar kring att flytta till sitt fritidshus permanent. Den senare delen i kapitlet ägnas åt hur några personer som redan flyttat till norra Bohuslän motiverade flytten.

En framtida flytt?

De delårsboende tillbringar generellt mycket tid i sina fritidshus. De har i många fall funderat på en flytt, men resonerar olika kring detta. Några av de intervjuade är planerar att flytta till sina fritidshus i samband med pensionering när de inte längre är bundna av arbete:

[1] Jag har tre år kvar till pension och tänker kanske flytta hit då.

[2] Vi leker med tanken. Jag skulle gärna, och min fru med, när barnen är utflugna och man har gått i pension, kunna skaffa en övernattningslägenhet i Göteborg och bo här så mycket som möjligt.

[3] Vi kommer att skriva oss bägge två här. Det blir om två år cirka, efter att jag har fyllt sjuttio och då har jag jobbat klart.

Bland de delårsboende finns också personer i arbetsför ålder som vill flytta till sitt fritidshus, men som inte hittar möjligheterna: ”Vi vill ju vara här – men i dag är vi bundna av våra arbeten, det är det som binder oss till storstan.” De och andra intervjupersoner har haft svårt att hitta arbete i norra Bohuslän kustkommuner, och önskar att det vore lättare: ”Om jag skulle kunna försörja mig här skulle jag hellre bo här året runt. Det är finare här, naturen, havet, det går inte att få det finare”, säger en annan intervjuperson. Flera delårsboende önskar att kommunerna blir mer aktiva och en delårsboende föreslår att de arbetssökande borde få en egen arbetsförmedlare, som kan hjälpa till och se var den delårsboendes kompetens skulle kunna tas tillvara.

Men det finns också en oro för att det blir för avlägset, speciellt under den mörka vintern då det är betydligt färre som vistas i norra Bohuslän än under sommarmånaderna.

[1] Det är samma saker som gör att vi trivs så bra på sommaren som gör att vi inte vill vara här på vintern, att vi bor avskilt och slipper massa turister och att vi kan vara ifred här. På vintern är det inte lockande.

[2] Vi har pratat om det och min man kan tänka sig det och jag vill inte det. Jag tycker att det är för ödsligt och ensamt på vintern. Vi har inga sociala kontakter, det är sommarhus allt här, bara tomma hus. Det är långt från barnen, vänner och bekanta, och huset är för litet och i för dåligt skick.

Några av de delårsboende pekar på fördelarna att ha sin permanentbostad i en stadsmiljö och att kombinera det med ett fritidshus i norra Bohuslän. Man får det bästa av två världar.

[1] Om jag utgår från mig själv då, så känner jag att min identitet är ju ändå att jag är född på asfalten mitt i stan. Och det sitter väldigt djupt i det som är min identitet. Hur mycket jag än trivs här och uppskattar det väldigt mycket, så är jag glad så länge jag kan ha båda delarna: både staden och här. Och jag tror att det kan vara så för ganska många.

[2] Vi tycker att vi har det idealiskt just nu. [...] I dag har vi [permanentbostaden], vi har huset här och vi har barnbarnen nära.

Beroende på årstid, väder och vind kan man välja var man vill tillbringa sin tid. En övervägande del av de delårsboende planerar att tillbringa mer tid i sina fritidshus, men vill fortsätta behålla de två bostäderna.

Jag gillar det här, stillheten och lugnet, men jag vill inte vända detta till något som blir vardag, det skall inte bli tråkigt här. Sen är det väldigt tungt här de dystra månaderna, det säger alla fastboende också, det är inte enkelt att vara här. Det är skönt att komma härifrån också, om man har möjlighet att göra det. Det är korta dagar, mycket mörker och dåligt väder, mycket blåst och kallt, och ruggigt. [...] Är man inte född här är det extra svårt.

I fritidshuset kan man känna ett lugn och en avkoppling som man inte hittar någon annanstans, och man vill inte förlora den kontrasten till vardagslivet.

Här kan det vara på sin plats att också nämna att det inte bara är boende som är flyttbart, även företag kan flyttas eller startas. En delårsboende med planer på att flytta till och starta företag i området berättar: "Den typ av verksamhet som jag arbetar med kring marknadsföring, varumärkesfrågor och så vidare så är det sannolikt en verksamhet som man kan göra i princip var man än är." För företagare är behovet av fungerande infrastruktur avgörande.

Inte alla ser möjligheten eller vill bli permanent bosatta i området. Närheten till familj, vänner och sociala nätverk är viktigt för de delårsboende, och det geografiska avståndet till familjen kan vara avgörande: "Det är inte riktigt aktuellt att flytta hit ner helår. Jag tror att det är svårt också. Man har barn och barnbarn som bor i Stockholm". En annan anledning till varför man väljer att inte bosätta sig i fritidshuset är att huset är i för dåligt skick för att fungera som en åretruntbostad. Fritidshuset kan sakna kommunalt vatten och avlopp och är inte vinterbonade. Det finns också de som på grund av negativa erfarenheter av kommunen väljer att inte flytta till delårsboendet. Händelserna kan vara tjugo år gamla, men styr besluten än idag. Även negativa intryck av kommunernas verksamhet idag spelar in.

Vi funderade fram tills för ett år sedan på att vid pensionstid bosätta oss i Strömstad men med tanke på kommunens och stadens politik och beslut har vi omvärderat det till att tänka i en helt annan riktning. Jag är utbildad inom sjukvården och sjukvården har man gjort allt för att förstöra i Strömstad. Med tanke på årets skrivelser i massmedia hur man sköter de absolut lägsta inom sjukvården, det är den primära biten och inte ens får den att fungera, då tycker jag att man handskas med invånarnas förtroende på ett väldigt dåligt vis. Jag skulle aldrig flytta till en kommun där inte den mest primära delen fungerade väl som just sjukvården.

En delårsboende berättar om en stark önskan att flytta permanent till fritidshuset, men bemötandet från kommunen var väldigt svalt. Det resulterade i att: "Nu kommer det förmodligen att bli så att vi nog aldrig kommer att skriva oss där, inte ens när vi är pensionärer. Varför skulle vi göra det när vi inte var välkomna när vi ville dit?"

Förutom sociala nätverk, arbete och bemötande är det viktigt för delårsboende att kunna skapa sig det boende de önskar. Gamla detaljplaner begränsar flyttplanerna: "Ändra stadsplanen. Nämen, faktiskt. Ifall vi ska bo här måste vi göra sommarstugan mer åretruntboelig, och ifall man har ett regelverk som är femtioett år gammalt är det svårt. Där skulle man vara lite mer lyhörd." Frustrationen delas av flera av de intervjuade.

Förutom flytten har de delårsboende uttryckt tankar om det svenska skattesystemet och hur intäkter fördelas mellan olika kommuner.

Det är lite märkligt att man lever här och inte betalar skatt hit, det går ju till vår andra kommun. Skulle man kunna ändra det... inkomstkatten går väl dit man bor och då blir Tanum snuvad på otroligt mycket pengar, eftersom det är ofta rikt folk som köper sina fritidsfastigheter. Kommunerna skulle kunna få mer av [...] kakan.

En redan genomförd flytt

Bland de som anmälde sitt intresse för att delta i intervjustudien fanns ett antal som sedan 2009 blivit helårsboende. De sju personer som bytt bostadsort intervjuades, varav två var par. Alla är över 55 år, några av dem pensionärer.

Rötter, hemkänsla och platsanknytning

Samtliga inflyttare lyfter fram att de har en stark platsanknytning till sina nuvarande helårsbostadskommuner, före detta "fritidsbostadskommuner". En av dem med kopplingar nio generationer bakåt i tiden, andra med (livs)lång tillgång till (fritids)boende i kommunen. Platsanknytningen är mycket stark: "Vi har ju bott på ganska många ställen och haft som vår fasta bostad då – 'fasta' bostad fast den har varit rörlig – men den fasta har varit fritidshuset om man säger så". Där finns kopplingarna till den egna uppväxten, det gemensamma parförhållandet och starka sociala band. En annan av de intervjuade funderar: "Att bli rotad. Min syster som bor i Schweiz, kan hon tänka sig att bli begravd i Schweiz? Svaret var nej. Kan jag tänka mig att bli begravd på [ön]? Ja."

Platsanknytningen har inte bara med det förflutna att göra. Själva landskapet signalerar också hemkänsla: "Att komma hem hit när jag kommer från [staden där jag bor]. Jag vantrivs inte alls [där], men när jag kommer till Uddevalla och bergen börjar stiga upp ifrån slätten och så vidare, det är rogivande". En annan viktig aspekt är det sociala livet, som delvis hänger samman med en lång historia på respektive plats: "Jag upplever också att det sociala livet, att det finns mer här. När man kan ha en Trettondagsbal på Tanumstrand med 200 personer i smoking, då finns det underlag. Då finns det många som vill nå". Föreningsliv, familj och övrig släkt är andra viktiga sammanhang.

Samtliga nyinflyttade är engagerade i samhällslivet men på olika sätt och i varierande omfattning. En av de intervjuade planerar att vara pensionär och inte engagera sig utöver någon enstaka förening. Några av de andra är tydliga med att de har erfarenheter som de gärna skulle omsätta i praktisk handling. De uttrycker samtidigt en önskan om hjälp och råd. Ett exempel är den läkare som numera bor på en av öarna i området och som har idéer om att starta ett företag – doktor via webben. Företagets idé är att erbjuda samtal och svara på sjukvårdsrelaterade frågor. Läkaren känner viss osäkerhet inför att starta ett företag och skulle gärna ta del av lotsning kring detta.

Lokal service – privat och offentlig

De delårsboende strävar i hög utsträckning efter att handla lokalt, att gynna det lokala näringslivet. Det gäller även för de som flyttat till området.

Vi handlar ju i ICA-butiken. Där har ju hänt en del. På mitten av femtiotalet fanns det väl sex affärer i Hamburgsund. Nu finns det en. Dom har det man behöver. I Tanumshede har de ju ett par andra mataffärer. Vill man dock ha speciella grejer så är det ju Torp som gäller. Munkedal har ju också nån klädaffär, annars är det Torp. Vi har sagt att vi tankar på tappstationen i Hamburgsund. Det finns en del som åker nån annanstans för att det kanske är 50 öre dyrare där. Men jag menar, om alla slutar så finns det till slut ingen tappstation där. Därför handlar vi lokalt.

Citatet fångar väl in det perspektiv de nyinflyttade har på den egna konsumtionen. De väljer aktivt att köpa livsmedel, drivmedel, hantverkstjänster och andra tjänster med lokal anknytning. För någon har flytten medfört att den typen av konsumtion växt i betydelse:

Vi handlar mer nu än när vi var delårsboende för då handlade vi ofta och tog med oss det mesta från vår kommun. Det var en annan konkurrens och det var definitivt billigare än i Sotenäs, det kan man generellt säga. Men just nu försöker vi handla här för vi tycker det är viktigt att det finns lokala butiker.

Även om ambitionen är att stötta lokala aktörer är det inte en absolut förutsättning. När det gäller upplevelser och annan servicekonsumtionen tillgodoses den genom Internetbaserad handel, eller kanske genom resor. Särskilt Internet ger goda möjligheter att tillgodose de behov som inte lokala aktörer förmår.

I relation till offentlig, i första hand kommunal, service är bilden mer varierad. Några av de intervjuade uttrycker en misstro, direkt och indirekt, gentemot den offentliga sektorn för att det inte ges tydlig information om vad som är på gång eller varför vissa beslut fattas: "Det är bygglovspolicyn som är lite knepig ibland tycker jag." Bygglovspolicyn är nog det som retar folk allra mest i Tanums kommun, enligt samma person: "En del får bygglov för vad som helst, en del nekas vad som helst. Jag tycker nog att just bygglovspolicyn är väldigt slumpmässig". Trots missnöjet har hen aldrig sökt efter någon specifik information. Nyhetsbrev eller andra informationskanaler efterfrågas där till exempel kommande beslutsärenden framgår. Kommunens hemsida används, men den upplevs som svårnavigerad. Någon önskar en ökad tydlighet vad gäller vem som ansvarar för vad inom kommunen. De här åsikterna står inte oemotsagda: "Man kan inte begära att kommunen ska höra av sig och tala om hur saker och ting är. Man får söka nyheter och vara lite aktiv själv."

En nackdel med att bo i kustkommunerna är avståndet till sjukhusen, NÄL eller Uddevalla. Helikopter, ambulans och brandkår täcker upp i den akuta vården, men viss oro över kapaciteten finns ändå. Samtidigt: "Det är ju ett glesbygdsområde, och det får man ju vara medveten om". En av de intervjuade är läkare och rycker ibland in på ön där hen bor: "Sen är det ju också faktiskt så att man bryr sig om varandra här. Det är flera grannar som hjälper gamla människor här. Så det är ju inte allt som behöver ske i offentlig regi. Man åker och handlar åt äldre människor och så." Det lokala omhändertagandet är snarare en fråga om omsorg än om mer akuta vårdinsatser.

Samtliga intervjuade önskar bättre infrastruktur i kommunerna, dock med olika fokus beroende på att de har olika behov. En person berättar: "Inte minst borde små skär belysas, nu är det precis nattsvart när man åker, om man inte åker med båten som har GPS vill säga. Nu finns det en fyr på vägen ut till oss, men man skulle vilja sätta ut nåt sjömärke med en reflex så att man med sin sökarstrålkastare kan hitta." Utöver brister i belysningen, som bland annat försvårar deltagande i kulturaktiviteter och föreningsliv, vore en isfri ränna mellan den aktuella ön och fastlandet önskvärd. Andra lyfter fram önskemål om en bättre kollektivtrafik. Bland de intervjuade finns upplevelsen att biljettinköpen är krångliga att genomföra, turerna är få och så vidare. Tillgång till bil är därför nödvändigt. Ett alternativ vore att tvärtom reducera busstrafiken till de allra populäraste linjerna och övrig trafik kan ske med kompletterande taxitrafik. Önskemål om gång- och cykelvägar framförs också.

Flyttmotiv och -faktorer

Med ett undantag har samtliga intervjuade inflyttare till norra Bohuslän flyttat i samband med att de har gått i pension eller kommer att pensionera sig inom en överskådlig framtid.

För mig var det så att jag inte kunde tänka mig att bo kvar i lägenheten och gå det liv till mötes som grannarna där gjorde, åldras och sen så efter ett tag var det rullator och så blir man

gaggigare och gaggigare och bara försvinner bort i ingenting. Man vet inte vilket ålderdomshem man hamnar på. Det var en anonymitet och en sysslolöshet i stadsmiljön som jag kände att jag inte har lust med eftersom vi har ett alternativ. Jag vill inte sluta mitt liv så, så passivt.

Ett relaterat skäl är att pension oftast innebär en sänkt inkomst. Någon anger det som ett ytterligare skäl på så sätt att det inte varit möjligt att ha kvar två bostäder.

Samtliga informanter betonar att livet har blivit bättre än de hade tänkt, hittills. Ett av de intervjuade paren reflekterar kring boende och miljön:

Vi stormtrivs här! Ja det säger vi varje dag, flera gånger om dan. Det här var ett jättebra val, vi ångrar inte en sekund. Det är otroligt härligt att bo här. Och vi sade också precis innan du kom att vi skulle ha bott på det här sättet egentligen, småskaligt samhälle och nära marken. Om inte här, så någon annanstans. [...] Jag känner att här är tempot ett helt annat. Ljudnivån på gatorna som är otrolig. Här är ju inte en bil. Det är friskare luft och bättre på alla möjliga vis. [...] Jag känner att jag vill leva ett mer aktivt liv, och det tycker jag att vi gör här.

Att de faktorerna kunde påverka flyttbeslutet hänger samman med att de hade en långvarig relation till området sedan tidigare. Att vara känd sedan tidigare är en fördel. I ett av paren är en av parterna född på platsen och upplever inga direkta problem, medan den partner som kommer från annat håll ibland upplever ett visst ifrågasättande. Det kan handla om hur hen ska klara av mörkret och vinterrusket. De är dock medvetna om att viss anpassning behövs. En annan person uttrycker det såhär:

Det är också en teknik att bo här. Man måste lära sig att liksom variera, man kan inte riktigt uppträda hur som helst heller, för det märks. Man får ta det lite lugnt med vissa saker. När det gäller grannar och såna saker, man kan inte dra det till sin spets, man måste mötas... försöka mötas. Annars blir det outhärdligt med några meters avstånd

Bemötandet från kommunen efter flytten till kustkommunerna bedöms vara lite ljummet. Någon uttrycker en önskan om att de egna erfarenheterna och kompetenserna efterfrågas tydligare, de kan vara ett bidrag till samhällsliv och utveckling.

Övriga aspekter

En första aspekt på boendet i norra Bohuslän berörs av några av de intervjuade. De kommenterar kustkommunernas attraktivitet sommartid som resulterat i en väldigt skev prisbild där särskilt attraktiva lägen säljs till mycket höga priser. En av de intervjuade beskriver konsekvenserna som att de helårsboende trängs undan från centralare delar av tätorterna, främst kommunernas centralorter. Norska köpare ges en särskilt stor del av ansvaret. Konsekvenserna är flera, till exempel att: "Hade man nu ett jobb i Lysekil och skulle vilja bo här så är det nästan inte möjligt heller, för priserna här är så fruktansvärda." Den insikten kan relateras till den erfarenhet en av de inflyttade gjorde när hen sökte lokal för det egna företaget, nämligen att även affärslokalerna är dyra att hyra. Hyreskostnaden hindrade utvecklingen av företaget.

En andra aspekt handlar om sjöbodspolicyn i Tanums kommun som påverkar de öboendes vardag:

Vi har ju en enkel sjöbod. [...] Det är liksom vårt garage om man tänker. Om man bor i en villa i stan har man ju ett garage där man kan ställa målarfärg utan att vattnet fryser, man kan sitta och laga nåt som gått sönder. Men i och med att vi inte får isolera eller ha nån värme så kan vi inte ha nånting där. Vi får ta bort flytvästar och alltihop, för det möglar ju. Man skulle önska att man skulle få isolera och ha värme i sin sjöbod när man är åretruntboende och använder

det som ett garage – inte så att jag kan köra in min båt i det – utan så att jag kan ha mina saker i det. Mina verktyg, allting rostar nu.

En mer flexibel lagstiftning skulle kunna lösa problemen. De åretruntboende på öarna kommer inte, betonar hen, använda en isolerad sjöbod som boende utan som ett garage.

En tredje aspekt rör båtplatserna som inte alls tillgodoser efterfrågan: ”Jag tror jag har stått i kö till båtplats i 23 år eller nåt. Jag har fortfarande inte fått någon båtplats genom kommunen. Och får man det får man fixa det genom bekanta eller på annat sätt.” Den intervjuade bedömer att: ”Kommunerna tappar otroligt mycket intresserade folk av att flytta dit, när det inte går att få någon båtplats. Och det är lite konstigt för hela kommunen består ju av kust. Det borde inte vara så fruktansvärt svårt att bygga bryggor”.

Resultat från kapitlet

- Bland de delårsboende finns funderingar kring en flytt till fritidshuset. Medan vissa lockas av lugnet och friheten de associerar med fritidsboendet, tror andra att det blir för öde och ensamt att bosätta sig där permanent. De konkreta flyttplaner som finns är till stor del sammankopplade med pensionering.

De nyinflyttade i denna studie...

- Flyttar när pensionering blivit verklighet eller är nära förestående.
- Upplever att ”hemma” är i norra Bohuslän.
- Värnar om lokal handel. De är medvetna om landsbygdsproblematiken och vad som krävs för att servicen ska finnas kvar.
- Har ett rikt socialt liv i kustkommunerna.
- Är aktiva medborgare (dock i olika grad), genom medlemskap i olika föreningar.
- Vill i några fall bli mer engagerade i samhällslivet, men för det önskas viss (företags)lotsning.
- Tycker att livet efter den ganska nyliga flytten blivit bättre än förväntat.
- Upplever kommunernas mottagande som tämligen ljummet.
- Önskar förbättrad infrastruktur, dock med olika fokus (vattenvägen, järnväg, buss/kompletteringstaxi, cykel).
- Önskar ökad inblick i vad som händer i kommunen.
- Tycker att prisbilden i kommunen är överdrivet hög.
- Känner viss oro vad gäller sjukvården.
- Har specifika behov, till exempel att som öbo få isolera sjöboden för att kunna använda den som garage.

Företagen i norra Bohuslän

I huvudsak var ambitionen att intervjua företagare som håller igång sin verksamhet året runt. Logiken bakom urvalet är att de borde kunna identifiera delårsboendes behov och aktiviteter bättre i relation till helårsboende, jämfört med renodlat säsongsvisa företag. Av de 37 företagare som intervjuats har 33 öppet året runt i sina företag, övriga mellan sex och tio månader per år och då under den somrigare delen av året. Ett av de företag som har öppet året runt, även om inte lönsamheten är självklar anger ett annat motiv: ”Ja, min fru är envis och säger att det kommer att gå bra. Men det är också ett politiskt ställningstagande från vår sida då vill att det ska vara öppet året runt. Vi vill föregå med gott exempel och visa att det går att bedriva verksamhet i lantlig miljö året om.” Citatet illustrerar det faktum att de fyra kommunerna inte endast är viktiga turistmål, de är alla tydligt definierade som landsbygdskommuner.

I det följande beskrivs den bild som växt fram utifrån de intervjuade företagens egna upplevelser och åsikter. Företagen har grupperats löst i ett antal kategorier som är mer eller mindre tydliga i sin inre logik. Respektive kategori presenteras efter grad av beroende av säsongsvariationerna, mest påverkade först.

Livsmedel och övrig handel

Livsmedelsbutikerna påverkas mycket av turismen och de delårsboendes närvaro. Säsongerna är i de flesta fall väldigt tydliga, enligt de som intervjuats. ”Säsongen”, det vill säga den tid på året då besöksantalet stiger, sträcker sig: ”från påsk och till allhelgona. Då har vi mer att göra. Den intensiva perioden på sommaren varar egentligen bara i tre veckor. Den är både för kort och intensiv. Tänk om man kunde spridit ut den.” *Säsongsvariationen följer antalet människor i området* – lågsäsong under vintern med året runt-boende, mellansäsong under vår/försommar och sensommar/höst då de delårsboende är närvarande, och den månadslånga högsäsongen mitt på sommaren då de egentliga turisterna kommer.

Livsmedelsbutikerna påverkas av dels de delårsboende, dels de turister som kommer under den intensiva högsäsongen, oavsett om de är stora med flera tiotal anställda eller små. I en större livsmedelsbutik beskrivs omsättningen vara dubbelt så hög under högsäsong, jämfört med lågsäsong. För de mindre företagarna kan situationen beskrivas såhär: ”[Variationerna] är extrema. Till exempel är omsättningen i hela februari lika hög som den bästa dagen i juli. Nu till augusti är den bästa tiden. Annars är det oerhört tufft.” Eller såhär: ”Hade vi inte haft sommaren hade vintern varit svår. Att vi jobbar mycket själva är nog också avgörande för oss. Vi har bara en semestervecka i september, annars kör vi på.”

Förutom att fånga in själva säsongsvariationen ställdes också frågor om vilken roll de delårsboende har i detta mönster. Flera företagare konstaterar att de är oerhört viktiga eller att verksamheten skulle falla utan deras närvaro. En stor livsmedelsbutik märker av deras närvaro och konstaterar att de har ”jättestor betydelse, de kommer ju på helger och när det blir fint väder.” I den storleksmässigt motsatta änden konstaterar en liten gårdsbutik att de delårsboende på samma sätt har jättestor betydelse, därför att ”det är de som kommer, ortsbefolkningen kommer sällan hit.” Medan den större livsmedelsaffären har ett bredare kundunderlag lever gårdsbutiken till stora delar på den kundgrupp som delårsboende utgör.

I urvalet till enkätundersökningen (Müller 2010) och därmed indirekt till denna intervjustudie gjordes urvalet av intervjupersoner baserat på ägande, det vill säga personer som äger fritidsfastigheter i någon av de fyra kommunerna. En av de intervjuade företagarna konstaterar att de delårsboende är en köptrogen grupp människor, och lägger till: ”Campinggästerna betraktar jag också som köptrogena

delårsboenden.” Campinggästerna är i livsmedelshandlarenns ögon en viktig delgrupp av delårsboende, även om de inte är fastighetsägare. En annan av livsmedelshandlarna vidgar perspektivet tidsmässigt:

De har stor betydelse. Jag tänker på alla de pensionärer som är delårsboende och håller igång här på ön med föreningsliv, boule och allt vad de gör. Även om många av de gamla helårsboende försvinner så tas deras hus ofta över av barnen som sedan blir gamla och spenderar mycket tid här. De yngre är ju också viktiga för oss, vi behöver ju kunder.

För övrig handel, det vill säga förutom livsmedel, är sommaren viktigast – i några fall avgörande. Logiken är enkel – ju fler människor som finns i området desto större kundunderlag. De delårsboende utgör därför en del i ett efterlängtat kundunderlag, och eftersom de blir fler är trenden till glädje för handlarna. Båttillbehör har en tydlig efterfrågeökning under sommaren. För optiker är variationen däremot inte särskilt stor sett över året, med undantag för försäljningen av solglasögon under högsommaren. En av de intervjuade driver en grossistfirma mot detaljhandeln. Grossistverksamheten är inte heller lika känslig för säsongsvariationer.

Säsongsvariationerna påverkar tydligt efterfrågan. I intervjuerna har vi också ställt frågan *om själva utbudet förändras beroende på vilka grupper av människor som rör sig i området*. För livsmedel och övrig handel finns det även där en tämligen tydlig skillnad, kanske mest drastiskt uttryckt av ägaren till en butik med inslag av heminredning: ”Vi har till exempel en specialavdelning med heminredning, och där märker man ju att de delårsboende frågar efter helt andra saker än lokalbefolkningen. Härom året var till exempel rostiga grejer på modet och det fattade inte lokalbefolkningen alls.” En annan intervjuperson bekräftar iakttagelsen på följande sätt: ”De delårsboende är från stan, de är mer upplysta. De har skapat sig en annan insikt, om miljö och så och vet mer än lokalbefolkningen vad de vill ha”. Ägaren till ett bageri konstaterar att: ”Folk utifrån kan ju vara mer medvetna om vad bröd kostar. En del ortsbor förstår inte att det surdegsbrödet som vi säljer, som väger ett kilo, har samma jämförelsepris som den där luftiga limpan de köper på Konsum.” Dessa och andra uttalanden pekar mot att företagarna förstått att de delårsboende och högsäsongens turister är mer krävande konsumenter – de vet vad de vill ha och det avviker ifråga om innehåll och kvalitet jämfört med de som är helårsboende: ”De helårsboende, framförallt de äldre, är nöjda om det är som vanligt.”

En av de intervjuade berättar att efterfrågan på premiumvaror ökar eftersom delårsboende ”har en annan plånbok”. En annan instämmer: ”Vi kan ju ha ett annat sortiment på sommaren då fler är här. På vintern har vi problem med att hålla ett stort färskvarusortiment. De delårsboende, upplever jag, efterfrågar mer exklusiva varor.” Eftersom de delårsboende överlag tenderar att ha mer pengar att spendera drar företagarna lärdomar och anpassar sitt utbud till det:

De helårsboende försöker vi påverka med vad vi har i utbudet. Nollåtterna har en annan plånbok och de har större efterfrågan på fler saker. Därför satsar bokhandlare framförallt på mycket marknadsföring och utgivning under sommaren. De är ju då de vill läsa och ha det bra.

De delårsboende är rimligtvis mer känsliga för trender och kvaliteter av olika slag. Även den lokala efterfrågan förändras över tiden, förmodligen inte direkt som en följd av de delårsboendes efterfrågan, men likafullt: ”Förr gick det inte att sälja oliver på vintern men nu går det bra året om.”

Även i apoteksvärlden går det att spåra förändringar i vilket utbud som erbjuds: ”Ofta har de delårsboende förfrågningar om läkemedel som de helårsboende inte utnyttjar. De beror alltså på att läkare från olika ställen i landet väljer olika typer av läkemedel. Därför behöver vi hålla med ett ganska stort sortiment. Och det brukar vi få beröm för av de delårsboende.” Kunderna är i sig inte mer krävande, men genom att olika vanor och kulturer utvecklas inom läkarkåren föreskrivs olika typer av läkemedel

för samma typer av åkommor. Därför försöker apoteken i norra Bohuslän att erbjuda ett större sortiment än vad som kan förväntas av kommuner i landsbygdsområden.

En sista iakttagelse kring de delårsboendes efterfrågan handlar om själva köpbesluten: ”I princip efterfrågar de samma saker. Men den stora skillnaden är att stadsfolket är vana vid att handla snabbare. De kan bestämma sig direkt för en vara de vill ha medan en ortsbo kanske måste gå och fundera i några veckor.” Relationen till kunden och sannolikt också säljmetoderna varierar rimligtvis till följd av detta. Förklaringar till denna skillnad kan inte beläggas här men en möjlighet är att koppla till den ovan beskrivna medvetenheten. De delårsboende är mer drillade konsumenter med mer specifika köpkriterier. En annan möjlighet är att de helt enkelt är på plats kortare tid och därför behöver bli effektivare i sina köpbeslut.

En fråga som ställdes till företagarna var vilka *konsekvenserna kunde tänkas bli av att de delårsboende försvann som kunder i företagen*. Frågan är alltså hypotetisk till sin karaktär. För de mindre företagen, särskilt i livsmedelsbranschen och med mer perifer lägen – till exempel på öar, skulle konsekvenserna kunna bli förödande. Företagen skulle helt enkelt inte finnas kvar:

Det skulle vara katastrof! [Intervjuare:] *Skulle ni behöva stänga igen?* Nej, hur skulle folk klara sig då. Det är svårt nog som det är med färjan hit. Skulle vi stänga skulle det bli kaos med färjetrafiken, tänk alla som hela tiden ska hålla på och åka över för att handla. Vi ser ju hur det är en regnig dag när alla skall åka till Torp och handla. Skiner solen så håller de sig här på ön.

För de lite större livsmedelsföretagen skulle intäkterna minska. Men samtidigt konstaterar en livsmedelshandlare: ”Det är svårt att värdera. Jag är imponerad av lojaliteten från de delårsboende.” Andra handelsföretag skulle sannolikt också behöva stänga ner verksamheten.

Även om kunderna blir färre så finns det företag som sannolikt kunde klara sig ändå, i studiens urval särskilt spelbutik och apoteksverksamhet: ”De ger ju [apoteket] en skjuts, framförallt från påsk och till september ut. Vi skulle fått färre kunder och haft färre anställda utan dem. Vi har nytta av att vara fler anställda på sommaren. När vi har mindre att göra kan vi istället stötta apotek på andra orter, inom företagskedjan.”

För handlare i Strömstad balanseras en eventuellt minskad efterfrågan bland de delårsboende av gränshandeln: ”[De påverkar] inte så mycket. Gränsen betyder mycket. Det är svårt att veta vilka de delårsboende är. Det vi vet är att norrmän handlar mycket här. Men jag tror inte att de flesta av dem är delårsboende utan att det rör sig om vanlig gränshandel.”

Ett par frågor i intervjuerna handlar om *i vilken mån och på vilka sätt företagarna vänder sig till delårsboende som kundgrupp*. Hur etableras kontakt och finns det sätt att förbättra den kontakten? De större livsmedelsaffärerna tillhör nationella kedjor som ICA och Coop. Genom deras kortsystem distribueras viss reklam, de förmedlar också annan reklam. En av affärerna arbetar med event. De mindre butikerna arbetar inte med egen reklam, men annonserar i lokala annonsblad och förlitar sig på mun till mun-metoden. Andra företag i närområdet kan också bidra till att attrahera besökare där de olika verksamheterna kan komplettera varandra. En företagare beskriver butiken som ”öns sociala nav”, vilket gör att annonsering knappast behövs. Företagarna med de mindre butikerna berättar också om hur hemsidor, relationerna till kunderna och att verksamheten har flera delar är viktigt för långsiktighet:

[1] Vi har i och för sig vår hemsida där vi har ökat vår service. Till exempel kan de som kommer sent på kvällen till ön beställa varor via den, och mot avgift kan vi även leverera varorna.

[2] Vi har så bra kunder, och vi har jättebra kontakt med dem. Vi får höra mycket beröm, haha. Jag tror det är för att vi tycker det är kul och att vi ger bra service. Vi är till exempel ombud för Systembolaget och Apoteket, även om vi inte tjänar så mycket på det. Vi levererar också varor till hemsjukvården i [grannsamhället]. Men någon reklam behöver vi inte direkt göra.

Ingen av de intervjuade livsmedelsaktörerna ser några egentliga behov av att förbättra kommunikationen med de delårsboende. En företagare är mycket trygg i sin verksamhet och konstaterar att de inte gör någon reklam: ”Nej, vi finns till helt enkelt.” Ingen av företagarna ser heller något tydligt behov av att särskilja delårsboende från helårsboende.

En butik som ingår i en nationell optikerkedja har ingen lokal reklam, alla får samma erbjudanden över hela landet. En spelbutik gör inte heller några särskilda reklaminsatser, men konkurrerar med långa öppettider och öppet varje dag. En lokal inredningsbutik arbetar med hemsida och VIP-kvällar. En bokhandlare arbetar med event kring böcker och författare. Ett apotek har temadagar. Det är också här det enda egentliga förslaget till förbättrad kontakt med kunderna kommer upp, och handlar om bättre skyltning. Sammantaget är dock de intervjuade handlarna tillfreds med sina kundkontakter. Ingen av dem ser några skäl att särskilja de delårsboende som kundgrupp. Istället vill de uppmuntra till att grupperna blandas och möts ännu mer. En handlare formulerar det såhär: ”De [delårsboende] ska ta del mer med en känsla av att vi hjälps åt. Attityden är A och O. Vi måste samarbeta, de delårsboende, vi och alla andra.”

Restauranger, hotell, konferens

De företagare som driver restaurang i området är löst definierade till en gemensam grupp. Några har endast restaurangverksamhet, några kombinerar det med hotell, andra med konferenser, ytterligare andra med café och försäljning av olika slag. *Säsongvariationerna* slår lite olika beroende på vilken typ av restaurangverksamhet som bedrivs, men gemensamt är att sommarsäsongen är viktig. Den restaurangverksamhet som tycks vara mest oberoende är dels de större företagen i undersökningen, dels de med konferensverksamhet. Särskilt märkbart är två ”extra” perioder med hög beläggning i en anläggning, nämligen april-maj och september-oktober då golfare från Norge kommer. Sommarsäsongen i övrigt är också viktig för hotellverksamheten, plus julborden som attraherar många gäster. Hotellverksamheten är viktig sommartid medan konferenser och helgpaket av olika slag ökar i betydelse utanför sommarens högsäsong. Den är för många väldigt kort, tre-fyra veckor.

För restauranger och caféer som är lokaliserade till öarna är vädret av stor betydelse: ”Vi är väldigt väderberoende, det vill säga att fint väder är bra. Så är det för verksamheter här på [ön]. Kommer det inga ut med båtarna har vi inget att göra.”

Säsongvariationerna gör att *efterfrågan* också varierar vad gäller innehållet. Skillnaderna är dock inte lika markanta som för handeln. Flera av de som intervjuats märker ingen skillnad. De skillnader som ändå noteras handlar om att de delårsboende är viktiga för restaurangverksamheterna, i mindre utsträckning för konferensverksamheten. De bidrar till att säsongen kan förlängas genom att i första hand vara på plats under mellansäsongen, särskilt under helgerna. En av de intervjuade konstaterar att: ”Norska delårsboende är bättre på att vara här oftare än stockholmare.” Mer generellt om gruppen: ”Det känns som delårsboende efterfrågar mer. De verkar mer intresserade av mat.” Åtminstone av professionellt tillagad mat, kan vara värt att tillägga. I jämförelse med de helårsboende är de delårsboende relativt sett viktigare eftersom: ”De lokala håller inte igång vår verksamhet alls, de är alldeles för sällan ute”. En annan företagare upplever att de helårsboende mest ”sitter hemma och ugglar”. Beteendet skiljer sig alltså åt mellan de båda grupperna; de delårsboende är villigare att spendera pengar på restaurangbesök i högre utsträckning. En enkel och rimlig förklaring erbjuds av en de

som intervjuats: "Delårsboende är köpstarkare. De bjuder även hit sina vänner, vilket kan leda till att vi får tyngre middagar. Och det är såklart bra för omsättningen."

Hur gör de helårsboende? Enligt en företagare: "går [de helårsboende] ut och firar oftare och vill även ha årsmöten som inte kostar något, medan de delårsboende uppskattar oss mer som restaurang." En annan restaurangägare noterar inga egentliga skillnader men berättar i samma andetag att: "helårsboenden håller oftast större tillställningar som till exempel konfirmationer." Restaurangerna används enligt den utsagan i högre grad för festligheter där livsrytmen markeras, konfirmationer, födelsedagar, bröllop.

Om de *delårsboende skulle försvinna som kunder* skulle de mindre restaurangerna eller de restauranger som inte har kompletterande verksamheter i företaget få svårt att överleva, alternativt att de tvingats begränsa sin verksamhet till den absoluta högsäsongen. "Delårsboende, vanliga turister och båtfolket" är viktiga kundgrupper för företag i den här kategorin. Däremot skulle restauranger som ingår i en kombinerad hotell- och/eller konferensverksamhet klara sig bättre. Delårsboende är som kundgrupp i huvudsak restaurangbesökare, snarare än hotell- och konferensbesökare.

Restaurangernas *kontakt med de delårsboende* påminner om den för handlarna, det vill säga att ingen särskild aktivitet riktas just mot dem. Överlag är marknadsföringsaktiviteterna tämligen begränsade, men eftersom företagen lever vidare får de anses som tillräckliga. Det som görs handlar om annonser i tidningar och radio, affischering och hemsida, väl genomtänkta öppettider (kontinuitet bedöms vara viktigt), musikunderhållning, eller varför inte genom att: "Vi gör god mat, har bra humör och hoppas att de ska trivas!"

En av företagarna berättar om sitt deltagande i ett projekt som handlar om att företagen tillsammans ska hitta strategier för att utveckla kommunen, eller egentligen centralorten, till en bättre destination. En av målgrupperna som analyseras är de delårsboende. Projektet är inte avslutat och ännu finns inga färdiga resultat.

Bygg och hantverk

Säsongsvariationerna är inte alls lika stora för företag i byggbranschen – byggfirmor, hantverkare, arkitekter. De som intervjuats berättar i stort sett samfällt att det är full beläggning arbetsmässigt året om, men med en minskning under högsäsong eftersom även de anställda vill ha semester då. Någon av företagarna i mindre företag konstaterar att januari till mars är något lugnare, men att våren är hektisk: "På våren har vi mest att göra. Att vi toppar då beror framförallt på alla delårsboende som anlitar oss. På sommaren har vi lite mindre att göra på grund av att många hantverkare både från vår och andra firmor har semester." Företagaren som citeras har även butik kopplad till den övriga verksamheten. De noterar att omsättningen i butiken ökar under sommarhalvåret; en av de intervjuade uppskattar betydelsen av de delårsboende till 85 procent av kundunderlaget i butiken. Andra företagare uppskattar de delårsboendes betydelse för hela verksamheten till ungefär 50 procent av omsättningen. Oavsett vilken nivå är de delårsboende viktiga för flera av företagen.

En företagare antyder att de delårsboendes betydelse kan växa över tiden för det enskilda företaget: "De har en väldigt stor betydelse. Är man som jag sedan länge verksam i branschen har man fått bra kontakter. Att känna duktiga snickare ger också många delårsboende som kunder." Att vara del i nätverk av kompetenta hantverkare kan ge följd effekter i form av ett gott rykte och stadig efterfrågan.

Ett byggföretag har en sådan profil att ökat antal helårsboende är viktigare än ett ökat antal delårsboende: "Indirekt har de ju förstås en betydelse. Men hade det vart större del året runt-boende som istället flyttade till kommunen hade det varit bättre för oss. Det hade genererat fler [uppdrag] då en större andel åretruntboende kräver fler offentliga byggnader, som ofta är de jobben vi tar."

Vid en analys av hur företagarna i bygg- och hantverksbranschen uppfattar skillnaderna i storleken på efterfrågan så följer den till viss del säsongsvariationerna. Detsamma gäller för *innehållet i vad som efterfrågas*. Eftersom alltför av fritidshusen håller samma standard som vanliga året runt-boenden finns ingen egentlig skillnad i vad som efterfrågas. Någon antyder dock att delårsboende är "bredare" i sina frågor än de helårsboende och att de mer är inriktade på totalrenoveringar. Helårsboende satsar mer på nybyggnationer, vilket är mindre kostsamt än omfattande renoveringar. De delårsboende är mer okänsliga för kostnadernas storlek, vilket beskrivs träffande av en företagare:

Min upplevelse är att de delårsboende inte bryr sig lika mycket om vad det kostar. Det är stor skillnad på var du jobbar. Jag jobbar ju och har jobbat i såväl Lysekil som Sotenäs och Bullaren. Uppe i Bullar'n får du typ inte lämna stugan förrän du druckit kaffe med kunden. Och ute på kusten betalar de fritidsboende nästan före det de har fått fakturan.

De delårsboende betalar vad det kostar, de gör det snabbt och är enligt den här företagaren lätta att ha att göra med.

Om *de delårsboende slutade efterfråga bygg- och hantverkstjänster* skulle omsättningen minska i företagen, men de som intervjuats har bra efterfrågan ändå. Skälen till det är bland annat rot-avdraget och närheten till Norge med kapitalstarka kunder. Om kundunderlaget minskades skulle en konsekvens bli minskade intäkter för de företag som i sin tur levererar varor och tjänster till byggföretagen. Flera gör också kopplingar till samhällsutvecklingen där de delårsboende å ena sidan bidrar med underlag för ett fungerande näringsliv, men å andra sidan bidrar till ett snedvridet samhälle. I första hand nämns att underlaget för barnomsorg och skolor blir svagare om inte yngre familjer flyttar till norra Bohuslän på året runt-basis.

Vad gäller *kontakter med och marknadsföring mot gruppen delårsboende* så är det tydligt att mun till mun-metoden är den viktigaste kanalen för de byggare och hantverkare som intervjuats i denna studie. Rykten om de enskilda företagen sprids bland de boende. Företagen är väldigt sparsamma med marknadsföring och verkar för det mesta i en situation där de blir kontaktade av kunder, det vill säga att de inte aktivt behöver söka uppdrag. Nätverken mellan hantverkare och byggfirmor är också viktiga för att hålla igång inflödet av uppdrag. De lokala annonsbladen är också viktiga informationskanaler.

I den mån delårsboende påverkar marknadsföringen så är det genom att sprida information under våren då de kommer tillbaka till sina fritidshus. En av företagarna berättar att de får information om lagfarter via Byggfakta, vilket gör att de kan veta var de delårsboende finns.

Tjänste- och upplevelseföretag

Variationen är stor när det gäller *säsongsvariationerna* för företagen som förmedlar tjänster eller upplevelser. Precis som för övriga företagsverksamheter är sommarsäsongen viktig. Det gäller särskilt för tjänster riktade mot boende och fritid, exempelvis städtjänster och upplevelser av olika slag. Olika former av kroppsvård är de tjänsteföretag i studiens urval som tenderar att vara mest oberoende av delårsboende.

Innehållet i efterfrågan varierar inte särskilt mycket enligt företagarna. Samma typer av tjänster och upplevelser efterfrågas. Däremot upplevs de delårsboende vara mer drivna och medvetna konsumenter. De har mer pengar men de är också: "mer insatta i vad aktiviteter som de vi har kostar. De har rört sig mer och har något att jämföra med. Människor härifrån frågar om priser och har svårt att sätta sig in i prisbilderna. De delårsboenden slår till direkt, vid till exempel köp av ett fleragångerskort [för bad och motion]."

En frisör har noterat att: ”De delårsboende ställer mer konkreta frågor, till exempel som vilka möjligheter det är att bo här, vilken inställning kommunen har. Byggnadsnämnden verkar vara ett hett ämne att diskutera. Kanske har det sin förklaring i att de funderar på att bygga eller flytta.” I frisörstolen kommer skillnaderna i ambitioner och intresseområden fram.

Företagen som deltar i den här studien konstaterar att respektive verksamhet skulle påverkas om de delårsboende försvann, men ingen ser att verksamheten skulle behöva läggas ned. Istället är kundgruppen tillräcklig ändå, eller så beskrivs ambitioner att etablera andra kontakter med de helårsboende i den egna kommunen eller i andra kommuner. Företagen är beredda att anpassa sig. En företagare med verksamhet inom bad och motion nämner en ytterligare kvalitet:

Vi skulle ha haft färre besökare från påsk till september. Dessutom berikar de loven och är bra som budbärare av vad vi gör. Dessa vill vi alltså inte gå miste om. Den här gruppen, skulle jag vilja påstå, ger väldigt mycket positiv feedback och stärker personalen. Sedan finns det som på alla andra ställen en lite klick översittare. Men oftast ger de oss energi.

Om företagaren har rätt kan de delårsboende fungera som en informationslänk som är central för verksamheten. Insikten om det goda bemötandet är tydlig bland serviceföretagen. Tjänsterna som förmedlas är ofta beroende av en fungerande personkontakt och kvaliteten på de relationerna bidrar till ett framgångsrikt företagande: ”Det viktigaste är att man gör ett bra jobb. Ryktet sprids lätt och snabbt i sådana här små samhällen. Därför är det viktigaste att göra kunden nöjd.” Precis som för hantverkare är mun till mun-metoden väldigt viktig oavsett om kunderna är delårsboende eller helårsboende, företagarna gör ingen skillnad mellan grupperna. Hemsidor och adress-sidor på Internet är viktiga kommunikationsvägar, viss annonsering förekommer lokalt och för någon är mässor i Stockholm och Göteborg bra vägar för att etablera kontakt.

Ett företag som erbjuder bad och motionsmöjligheter är det företag som tydligast identifierat de delårsboende som en särskild målgrupp:

Vi försöker anpassa våra produkter till dem. Till exempel har vi tagit fram ett 15-kort utan utgångsdatum. Priset är rimligt och det passar perfekt till delårsboende. När vi får nya kunder så är vi vakna och frågar vad de har för behov, om de är delårsboende kan vi lägga fram förslag som passar dem. Vi kanske hade kunnat lyfta fram dessa förslag bättre mot de delårsboende via vår hemsida. Samtidigt har vi sänkt vår marknadsföringsbudget från 600 000 till 60 000. Naturligtvis hjälper Facebook och mejlutskick till att kunna skära ner på kostnaderna. Där tror jag vi når en hel del delårsboende också.

Fler delårsboende och företagen

Företagarna tillfrågades om vad de bedömde att fler delårsboende skulle ha på företagets verksamhet. Det mest självklara och kanske viktigaste svaret var att de skulle bidra till ett ökat kundunderlag, det skulle kunna stärka den egna verksamheten. Några tankar kring frågan:

[Restaurang:] Vi kunde kanske förlänga säsongen om det blev fler, men det gäller ju även fler helårsboende. Många är ju vana vid lunch hemma, alltså lokalbefolkningen. De delårsboende är bra för oss eftersom de för med sig trender från stan. De gillar mer att fika och konsumera. Det är bra för mig. De åretruntboende planerar mer sin vardag.

[Hantverkare:] Det betyder och har betytt mycket. De delårsboende vill ju ha sina hus i tipp topp skick när de kommer, så det finns ofta tjänster att utföra där. Medan hos de året runt-boende rullar ju allt på, och ska fungera hela året om.

[Hantverkare:] Det lär ju inte bli sämre. Du vet det blir mycket jobb på grund av att husen står tomma på vintern. Då fryser saker och går sönder.

Ett par kommentarer handlar specifikt om de norska delårsboende:

[Handel:] Om de är norrmän är det mer positivt än om det är svenskar. Norrmännen handlar nämligen mer hos oss eftersom vår kedja inte finns i Norge. [Intervjuare:] *Vad kan det bero på?* Att vi inte finns i Norge, så då passar de på när de är här. De kanske föredrar våra produkter och att priset kan vara lägre.

[Livsmedel:] Det innebär mycket. Norrmännen är duktiga på att komma ofta. Och så är de ju så trevliga. [Intervjuare:] *Så det får gärna komma fler norrmän?* Jadå, absolut!

En hel del av kommentarerna kring frågan handlar också om samhällets utveckling som en konsekvens av fler delårsboende.

[Handel:] Det är ju bra. Men för människor här ute är det inte bara kronor och ören utan man vill se liv och rörelse också. [Intervjuare:] *Hur menar du då?* Jo, att allt inte handlar om pengar. Det är viktigt att samhället hålls levande med alla sorters människor. Även om delårsboende är kapitalstarka så behövs det folk som ger liv och rörelse. Alltså både hel- och delårsboende.

[Hantverkare:] De är som jag sagt tidigare en bonus. Det är en fördel med äldre som kanske flyttar hit sen och blir boende. Tyvärr är det roligare med yngre, det är ju fler sådana vi behöver. De äldre kostar mer.

[Bygg:] Fler delårsboenden leder till sämre utveckling i samhället. Vi behöver fler permanentboende. Även om de delårsboendes plånböcker är fulla är det ingen pålitlig grupp

Företagarna är väl medvetna om den problematik som omger de delårsboendes tillvaro i norra Bohuslän. De kommer med ökad efterfrågan på lokala varor och tjänster, de kan bidra med en ökad diversifiering i utbudet, de ställer krav och utmanar det lokala näringslivet. De delårsboende i sig är inte problemet, men eftersom de tenderar att vara äldre än genomsnittet och eftersom de finns i området endast under delar av året medverkar de till en i vissa avseenden obalanserad utveckling.

Företagande i norra Bohuslän

Intervjumallen som använts för att få veta mer om företagarnas syn på de delårsboende i relation till det egna företagandet innehåller ett tiotal frågor. Den avslutande frågan handlar om vilka faktorer som är mest väsentliga för att företagets verksamhet ska kunna bedrivas som idag och för att kunna utvecklas. Att döma av svarens omfattning och innehåll tycks de intervjuade företagarna vara mycket engagerade både i de egna företagen och i den lokala samhällsutvecklingen. Större delen av de tankar och kommentarer som framkommer handlar om faktorer som inte direkt är företagsinterna utan handlar om kommunens eller områdets utveckling i ett större perspektiv.

För att börja i företagets egen verksamhet så är samtliga intervjuade företagare fullständigt medvetna om att de själva behöver leverera bra varor och tjänster med ett bra bemötande; de behöver göra kunderna nöjda så att det avgörande "snacket" blir till deras fördel: "dålig reklam i form av snack är det sämsta vi kan utsätta oss för." Även om befolkningen i de fyra kommunerna ökar markant under sommarhalvåret är sammanhangen ändå begränsade, vilket gör att positiva omdömen bland kunder är avgörande. En företagare i verkstadsbranschen och en med bland annat bageri nämner problemet att hitta kompetent personal. Ingen av företagarna utvecklar analysen av den egna verksamheten. Istället

handlar deras reflektioner kring framgångsfaktorer till allra största delen om externa faktorer, det som finns utanför företagen.

Denna studie handlar om delårsboendes tillvaro i norra Bohuslän och företagets syn på dem som i första hand en kundgrupp har beskrivits ovan. I intervjuernas avslutande fråga har dock många av de intervjuade fördjupat sina resonemang kring de delårsboende. Det finns en kluvenhet i hur deras betydelse ska värderas.

- Å ena sidan: "Det optimala tycker jag vore om de delårsboende kunde bli helårsboende, eftersom de är kapitalstarka och kan bidra med mycket."
Å andra sidan: "Det viktigaste är väl att de som bor kvar här vill och kan bo kvar", vilket försvåras av de höga priserna på fastigheter. "Det som är sorgligt är att de [delårsboende] köper husen i villaområdena. Det är sorgligt för barnfamiljerna som inte klarar sig i konkurrensen när priserna skenar."
- Å ena sidan: "[De delårsboende] ska vara en del av basen för företagets verksamhet", och: "Om jag ska tala enbart för min verksamhet så är det nog bättre med delårsboende. De är enkla och goda kunder."
Å andra sidan: "Även om de delårsboendes plånböcker är fulla är det ingen pålitlig grupp."
- Å ena sidan: "Norrmännen är duktiga på att komma ofta. Och så är de ju så trevliga.
[Intervjuare:] *Så det får gärna komma fler norrmän? Jadå, absolut!*"
Å andra sidan: "Många [kunder] är norrmän och de är trevliga. Och väldigt många andra också men jag tycker mig se att de tar över. Den svenska turismen har nog avtagit lite här uppe. De flesta som kommer är norrmän. Det är min teori att svenskarna drar sig undan lite då. Och det känns som en liten tagg."

De delårsboende har bidragit till intäkter för företagen, de ger underlag för servicefunktioner av skilda slag, de bidrar till att skapa vackrare stads- och boendemiljöer, de för med sig trender och erfarenheter från andra delar av Sverige och världen. Medvetenheten om de goda kvaliteterna är stor, både för företagandet och för samhällets utveckling i stort. De bekymmer som företagen också ser handlar nästan uteslutande om det lite större samhällsperspektivet: "Delårsboende är bra för oss då de kan förlänga säsongen. De är rörliga och kan jobba i sina fritidsstugor. Det finns nog en enorm marknad. Problemet är ju att de kostar eftersom de inte är skrivna här. Vi borde få en del av skatterna." Citatet fångar väl in problematiken sett ur ett företagarperspektiv. Bland företagen finns en stark önskan om att området ska vara aktivt och fungerande året runt, men så är inte fallet: "det är så dött här på vintern. Det är för lite folk helt enkelt." En annan av de intervjuade konstaterar att:

Det finns inga förutsättningar för de unga att bosätta sig här. Allting byggs ju för turister och delårsboende. Även om de unga fick någonstans att bo skulle de inte ha råd att handla.

[Intervjuare:] *Skulle det vara bra för dig med fler unga?* Det är klart att det är bra med barnfamiljer, för alla. Allt hänger ju ihop. Det får ju inte dö ut helt.

Utmaningen för norra Bohuslän består i att samtidigt fortsätta att locka turister och delårsboende till området och att se till att de helårsboende ges möjligheter att bo kvar, att de kan få jobb eller utveckla sina företag. Den utmaningen riktar en del av de intervjuade till sig själva och andra företag: "Och så har vi företag gått ihop och samarbetar i olika projekt för att locka hit besökare. Vi har startat icke-vinstdrivande verksamheter och så vidare för att det ska gynna alla i slutändan." Oftare riktas utmaningen till de fyra kommunernas ledningar. Det finns två huvudspår i de utmaningar eller den kritik som riktas mot kommunen – dels aktivare och bättre verksamhet riktad mot besökare av alla slag, mot

turister, dels att den kommunala servicen antingen inte får försämrats (exempelvis genom nedläggning av skolor och daghem) eller att den behöver utvecklas.

Att marknadsföra kommunen handlar förstås inte bara om att rikta sig mot turister utan också mot potentiella helårsboende, företag och andra verksamheter. En av de intervjuade har sin åsikt klar i frågan: "Politiker som bor här i stan borde gå på behandling. [Intervjuare:] *Hur menar du?* De marknadsför inte [stan] direkt. Vi vill att vi ska bli bäst. Vi måste ha en attityd. Rätt attityd." Ett exempel på felaktig attityd är att: "Det har tagit årtal att få till en turistbyrå, tänk det du, en fantastisk stad vid havet utan fungerande turistbyrå. Det är nu tack vare en driftig människa [...] på Havets Hus, som vi har en bra sådan." En aspekt som nämns för att öka attraktionskraften för åtminstone turister och företagare är att kommunerna, som en stark aktör, ska dels engagera sig i att genomföra större evenemang, dels bli bättre på att marknadsföra dem. Huvudsyftet borde vara att förlänga besökssäsongen: "Uthålligheten är viktig. Engagemanget och få folk att dra åt samma håll. Vi måste se varandra som ett verktyg tillsammans, utse ambassadörer, lotsa folk rätt, kämpa för ett bra företagsklimat, utbildning är också viktigt." Andra konkreta förslag är de tidigare nämnda evenemangen, och att använda de tomma båtplatserna på land sommartid som uppställningsytor för husbilar. Husbilar är säsongsförlängare enligt en av de intervjuade.

De grundläggande samhälls- och kommunala funktionerna är på samma sätt avgörande för såväl fungerande besöksverksamhet som helårsboende. Kommunerna ges beröm i form av smidig handläggning av olika typer av tillståndsärenden, för samverkan med andra kommuner och företag och med enskilda aktiviteter som fraktstödet. Men det finns också en del kritik och förslag till förbättringar.

En av de mer återkommande frågorna handlar om infrastrukturen. Det handlar om vägar inom området som underlättar för turisternas ankomst, men också för de helårsboendes möjligheter till pendling. Det handlar också om parkerings- och uppställningsplatser som behöver skapas. Någon noterar att förbättringar har skett, men pekar istället på brister i järnvägarna. Eftersom norra Bohuslän är ett skärgårdsområde handlar en del av kommentarerna om att färjetrafiken måste upprätthållas och att broar behöver byggas för smidigare länkning av trafikflöden. Ingen nämner dock bredbandsinfrastrukturen eller kollektivtrafiken. På några av öarna fungerar inte heller vatten och reningsverk tillfredsställande. Det gör det svårt att driva verksamheter året runt, men hindrar också nybyggnation av bostäder.

Företagsklimatet bedöms av somliga som bra och med fungerande relationer mellan företag och kommuner. Andra är mer kritiska. I första hand handlar kritiken om brister i kommunikationen – kommunen förstår sig inte på företagarnas behov och har inga bra sätt att skaffa sig informationen. Långa handläggningstider och alltför rigorös tolkning av regelverk nämns också, liksom att nya företag upplevs få mer stöd än de mer etablerade.

Av mer geografisk karaktär är företagens funderingar kring det egna läget. För de mer serviceinriktade företagen är läget direkt avgörande, medan hantverkare är mer flexibla. Men det handlar också om konsekvenserna av planerade handelscentrum och industriområden i externa lägen, det vill säga utanför centrum. Det handlar också om att själva centrumdelarna i områdets mindre städer behöver bli mer attraktiva:

Byggnadsnämnden och stadsarkitekter måste ha mer nytänk för att få igång kommunerna. Sen kanske man inte behöver bygga tivoli i naturreservat, det är inte det jag menar. [...]
Kommunen måste aktivt visa att man vill framåt och våga förnya. [Intervjuare:] *Hur tänker du att man ska förnya sig?* Bevarar man allt så blir det för mycket bykänsla. Alltså om allt

alltid ska vara som det har varit blir det lätt inskränkt. Det blir väldigt inrutat och svårt att locka nya människor att bosätta sig i kommunen.

I centrumutvecklingen är de delårsboende aktörer som genom investeringar påverkar upplevelsen av stadsrummet. Men det handlar också att det finns olika typer av socialt liv i stadskärnorna: "Jag hoppas på att det ska bli en annan mentalitet. Det skulle behöva jobbas in lite mer stadsmentalitet. Som det ser ut nu är det två olika läger. De som bor här året runt är mer instängda och vill inte gärna gå ut. Så det beror ju på vilka som flyttar hit."

Till sist, norrmännen. De delårsboende som kommer från Norge är vanligare i de norra delarna av området. De är attraktiva i den bemärkelsen att de bidrar till att skapa efterfrågan för företagen genom att de överlag har ännu lite mer resurser än svenska delårsboende. Samtidigt finns det en underton av missnöje med gruppen. En av de intervjuade uttrycker det tämligen explicit: "Norrmännen ser till att betala annars får de ingen hjälp. Så är det på sådana här småorter, att folk pratar, så det gäller att sköta sig." En annan av de intervjuade berättar om sin upplevelse av det ökande antalet norrmän som delårsboende: "De är ju penningstarka och trissar upp priserna vilket gör det svårt för de yngre att köpa hus. Det retar mig när norska flaggan hänger i topp på deras flaggstänger här [...]. Sådana småsaker retar mig, men förr så var det vi som åkte till Norge och handlade smör."

Resultat från kapitlet

- Företagandet är präglad av en tydlig högsäsong och företagarna önskar en längre säsong, vilket de delårsboende till viss del bidrar med.
- Delårsboende bidrar till ökad efterfrågan och diversitet i affärliv och serviceutbud. Delårsboende vet vad de vill ha och de vill ha det snabbare.
- Delårsboende spenderar pengar på andra sätt än helårsboende, till exempel på restaurangbesök. En fråga om dels ekonomiska resurser, dels livsstil och värderingar?
- Delårsboende är bra, men helårsboende skulle vara bättre för en jämnare efterfrågan över året. Helårsboende bidrar positivt till samhällsutvecklingen genom bland annat ett ökat skatteunderlag.
- Delårsboende är en nödvändig förutsättning för vissa företagare, de flesta företagen i studien skulle kunna existera även utan delårsboende.
- Företagarna är överlag sparsamma med reklam, men lockar till sig kunder ändå. Nätverken och det lokala "snacket" är mycket viktigt för fungerande företag.
- Livsmedel och handel samt tjänste- och upplevelseföretag har en större säsongsvariation och är mer beroende av delårsboende i jämförelse med restauranger, hotell och konferens samt bygg och hantverk.

Serviceproducenterna

Åtta intervjuer har gjorts med serviceproducenter inom offentlig sektor – ansvariga för två vårdcentraler, NU-sjukvården, ambulansen, polisen, räddningstjänsten, Västtrafik som samordnar och upphandlar kollektivtrafik samt Trafikverket med ansvar för delar av väginfrastrukturen. De frågor som ställts till dem handlar om hur de delårsboende påverkar verksamhetens omfattning och innehåll. För samtliga finns skillnader, men det märks i första hand under den absoluta högsäsongen med många turister. De delårsboende ger oftast bara ett mindre avtryck i verksamheterna, delvis på grund av att det är svårt att identifiera dem som grupp. Eftersom de delårsboende sannolikt också finns på plats under högsäsong redovisas även det i det följande.

Polis och ambulans är kanske de verksamheter som påverkas mest och som också syns mest bland de boende och besökande i Bohusläns kustsamhällen under sommarhalvåret. *Polisen* för över extra resurser till kustsamhällena under högsäsong, i år nästan 30 poliser som i huvudsak patrullerade kvälls- och nattetid. De gör det eftersom kanske 70-80 procent av vissa brottstyper sker under juli månad. Det handlar i första hand om våldsbrott i offentliga miljöer, som nästan uteslutande begås av tillresande. Eftersom det finns fler människor i området under sommaren ökar också antalet påringningar; fler ögon ser mer.

Sommaren 2012 valde polisen att inte bara öka resurstilldelningen utan också att genomföra en riktad satsning. Ambitionen var att använda arbetsätt som bidrar till ökad trygghet. I huvudsak handlade det om ökad närvaro där människor befann sig. De signaler som kommit till polisens kännedom tyder på att satsningen varit lyckad, även om uppföljningsarbetet inte var avslutat vid tiden för intervjun.

I relation till de delårsboende noteras en viss ökning av tillgreppsbrott när stugor och bostäder öppnas efter vintern, men också under sensommar och höst när båtar och hus lämnas obevakade i större utsträckning. Om antalet delårsboende fortsätter att öka och om de stannar allt längre tidsperioder kanske polisens servicefunktioner, till exempel passhantering, kommer att öka. Det är för närvarande en närmast försumbar del av verksamheten. Polisen är intresserad av att veta mer om gruppen delårsboende, dels för att kunna anpassa verksamheten, dels och kanske viktigast för att argumentera för ökad resurstilldelning internt. Resurserna fördelas efter mängden brott och efter antalet boende. Eftersom många av de delårsboende och besökande inte är skrivna i kustkommunerna medför det ett resursmässigt underskott för polisen. De syns inte i statistiken.

Målsättningen är att en sjuk eller skadad person ska nås av *ambulansen* inom tio minuter efter larm. Det är inte möjligt i den landsbygdsmiljö som norra Bohuslän utgör, avstånden är långa och vägarna är ofta smala, krokiga och inte lämpade för höga hastigheter. Med en ökad mängd turister i området och därmed fler uppdrag innebär det att ambulansen sällan är på stationen sommartid och att personalen arbetar långa och slitsamma pass. Säkerheten för dem själva och för patienterna äventyras. Vid riktigt hög belastning kan ambulanser från närliggande upptagningsområden kallas in.

Vad gäller gruppen delårsboende upplever intervjupersonen att de tillbringar alltmer tid i sina boenden och att de blir äldre. När de anländer norra Bohuslän under våren märks en uppgång i uppdrag, fallskador, skärskador och liknande ökar. För att underlätta ambulansverksamheten efterlyses ökad samordning mellan kommunala och landstingsaktörer, men också över nationsgränsen mot Norge. Ambitionen bör vara att minska antalet resor till sjukhus för att bättre använda lokala resurser i form av ambulanspersonalen och vårdcentralerna. För att även patienterna ska acceptera detta behöver information spridas, men det är en grannlaga uppgift. Särskilt svår att nå är gruppen delårsboende. Av det skälet är ambulansverksamheten intresserad av att veta mer om deras tillvaro, men också när fritidsområden etableras, hur infrastrukturen förändras och så vidare. Ett exempel är vägbommarna som blir allt fler. Det saknas enhetliga nyckelsystem för dem som gör att framkomligheten försvåras.

Vårdcentralerna i området är sedan länge införstådda med den anstormning av arbetsuppgifter som de stora turistflödena medför. Precis som för polis och ambulans dirigeras resurser om så att de förstärker på Bohuskusten sommartid. Det gäller särskilt under högsäsongen, vilket också är den tid då det är som svårast att få tag på personal. För de delårsboendes vårdbehov under vår och höst krävs ännu inga särskilda extra resurser i de södra delarna av området. Däremot är påsken en storhelg i Norge och många tillbringar den i Strömstad, vilket märks på vårdcentralen.

Innehållsligt finns skillnader mellan sommar och vinter. På sommaren ökar antalet oplanerade besök, verksamheten har större inslag av jourarbete och "sommarskador" som sårskador och benbrott ökar i frekvens, liksom "turismsjukan":

Många upptäcker på semestern att de mår dåligt, för man har inte tid att vara sjuk i vardagen. Det är till exempel göteborgare och stockholmarna som märker först när de kommit hit och allting lugnat ner sig att de inte mår så bra. Det är främst fysiska besvär, men även psykiska. Sjukvårdsturismen är också stor, speciellt från norrmännens håll, eftersom sjukvården är billigare i Sverige.

De året runt-boende är medvetna om situationen och håller sig undan. De återkommer efter sommaren för mer planerade besök. Vårdcentralerna själva förlägger årliga återbesök vid sjukdomar som diabetes till vinterhalvåret. Aktiviteten ökar men verksamheten fungerar bra, trots att det är långt till närmsta sjukhus. För Strömstad är det sex mil till närmaste sjukhus som är i Norge, det är åtta mil till närmsta svenska sjukhus och tolv mil till närmaste svenska sjukhus med akutintag.

I den mån de delårsboende blir fler ökar sannolikt andelen sjuka äldre människor. En av de intervjuade berättar att:

Det som kan vara problematiskt är hemsjukvården. Vi är så nära Norge, och det är många norrmän som kommer hit och har behov av hemsjukvård. Det är människor som är svårt sjuka och ska dö, men vill komma hit och tillbringa sin sista sommar här. Så det är många känslor inblandade. Vårdcentralen ska inte vara involverad, men blir det ändå. Vi ger uppdraget till sjuksköterska inom kommunen, och gör inga hembesök själva. Men vi håller också kontakten med Norge och försöker lösa allt rent administrativt.

En äldre norrman nära döden skapar alltså inte bara en efterfrågan på adekvat sjukvård utan även svåra känslor och ett större administrativt bestyr. Detsamma gäller förstås för svenskar som hör till andra landsting.

Mönstret från verksamheten på vårdcentralerna går igen i *sjukvården*, här förstätt som NU-sjukvården. NU-sjukvården är en del av Västra Götalandsregionen om omfattar fem sjukhus: NÄL i Trollhättan och Uddevalla sjukhus som är de två större sjukhusen, samt lokalsjukhusen i Lysekil, Strömstad och Dalsland.

Tillströmningen till sjukhusen balanseras om under sommaren. De övriga sjukhusen i Västra Götalandsregionen får färre patienter, medan NU-sjukvården får fler. Volyymmässigt skulle verksamheten kunna öka, men det finns begränsade möjligheter till det eftersom sjukvårdspersonalen har semester. På samma sätt som vårdcentralerna ställs då verksamheten om till att mer fokusera på akut sjukvård som relativt sett förstärks, medan planerade operationer får vänta. En konsekvens av förändringen är också ett ökat utbyte med andra landsting. Om patienter läggs in för vård i NU-sjukvården är ambitionen att föra över dem till respektive sjukhus på hemorten.

Inga särskilda förändringar görs vad gäller resurstilldelningen, som baseras på befolkningssammansättning – inte på hur många som vistas i området. Vare sig delårsboende eller sommarturister föranleder ökad tilldelning. En möjlighet att ändå hantera säsongvariationerna skulle kunna vara att omfördela resurser från de sjukhus – Borås och Skövde – som istället upplever en minskad tillströmning under sommarhalvåret. Den intervjuade funderar på om det finns anledning att studera modeller för resurstilldelning från andra områden.

Räddningstjänsten är till skillnad från de tidigare nämnda verksamheterna inte lika påverkad av säsongvariationerna. Beredskapsnivån är satt för att klara vardagsolyckan, vid trafikolyckor på motorvägen innebär det som exempel att det alltid går ut tvåstationslarm – en enhet rycker ut från norr och en från söder. Just trafikolyckorna ökar under sommaren eftersom vägnätet inte är dimensionerat för att klara den höga belastningen. Det påverkar också räddningstjänstens framkomlighet negativt. Om större olyckor sker finns avtal upprättade som möjliggör att räddningsresurser från andra kommuner kan kallas in.

Utöver ökat antal trafikolyckor ökar drunkningstillbudet, även om det är tämligen marginellt. Det förekommer också fler olyckor till följd av berusning, men också att berusade personer ringer in om till exempel badande som de tror är i behov av hjälp. Räddningstjänstens förebyggande arbete pågår året runt. Under 2012 sattes fokus på campingplatser och gästhamnar, två platser med tydlig koppling till delårsboende och turister. Det är miljöer där många rör sig och med potentiellt högre risk för bränder och andra tillbud. Satsningen har fungerat bra, campingägare har gjort förändringar och även hört av sig för att få mer information.

De delårsboende är inte en prioriterad grupp, de är som vilka boende som helst sett ur Räddningstjänstens perspektiv. En problematik som är gemensam med ambulansverksamheten (och snöröjningen) är behovet av att veta mer om vilka som bor i sommarstugeområdena. Om alltför många bor utanför detaljplanerad mark kan snöröjningen utebli, vilket gör att eventuella räddningsinsatser försvåras.

Västtrafik upphandlar och ansvarar för kollektivtrafiken i Västra Götalandsregionen. De konstaterar att kollektivtrafiken ökar i omfattning under sommarhalvåret, dels numerärt, dels genom att vissa linjer ökar i popularitet eller att sommarturer öppnas. Västtrafik upphandlar busstrafiken vilket gör att de själva inte påverkas av säsongvariationerna. Det gör däremot bussbolagen. Enligt Västtrafik innebär sommartid att fler turister och ovana resenärer använder kollektivtrafiken. Det ställer krav på information och tydlighet. Ett exempel på aktiviteter för att öka tillgängligheten är försäljning av biljetter på campingplatser.

De delårsboende framträder inte på något tydligt sätt i de dataunderlag som Västtrafik använder för att planera och dimensionera sin verksamhet. En av förklaringarna kan vara att delårsboende i stor utsträckning åker bil. Under intervjun väcks insikten att gruppen kan finnas på andra platser än förväntat, och kanske behöver kollektivtrafik vid andra tidpunkter:

Vi kanske måste bli bättre på att kartlägga var folk bor och identifiera målpunkter, alltså var de vill åka. De delårsboende är kanske här på semester och det är då inte aktuellt att åka buss klockan sju på morgonen. Vi kanske då måste anpassa utbudet och ha fler turer under dagar och kvällar.

Den intervjuade avslutar med att konstatera:

Ifall det finns ett stort underlag och starka önskemål så ändrar vi trafiken. Frågan är hur vi kommunicerar med dem med vår marknadsföring, hur vi säljer in våra produkter? Är våra

produkter kända hos de delårsboende som de är hos de fastboende? Det kanske inte är ett lika självklart alternativ för de delårsboende att ta bussen. Vi måste tänka på vår kommunikation.

Trafikverket, slutligen, har ansvar för delar av vägnätet i området, kommunerna är den andra stora vägförvaltaren. Verket ansvarar för infrastrukturen bland annat genom att planera för underhåll och investeringar, som sedan upphandlas och utförs av Svevia eller privata entreprenörer. Trafikverkets planeringsfunktion, som intervjuats för den här studien, genomför trafikmätningar vid fyra tillfällen varje år, varav en sker sommartid. Under perioden från mitten av juni till mitten av augusti ökar trafiken med 50 procent. Trafiken ökar över tid vilket indikerar att antalet besökare också ökar. Det är inte ekonomiskt försvarbart att bygga vägar som klarar perioderna med den allra högsta belastningen, vilket stundtals resulterar i försämrad framkomlighet sommartid.

Sjukvårdens och polisens verksamhet påverkas tydligt av säsongvariationerna, men för Trafikverket märks ingen direkt aktivitetsökning. Trafikmätningarna utförs regelbundet och de detaljplaner som verket granskar levereras under hela året. I norra Bohuslän handlar de ofta om nya fritidshusområden. När nya områden etableras påverkas trafiken och om- och nybyggnationer kan behövas, detsamma gäller för externa handelsområden eller industriområden.

Resultat från kapitlet

- *Polisen* har anpassat sin verksamhet, fört över resurserna till kustsamhällena och genomfört en riktad satsning med ökad närvaro där många människor vistas. De är intresserade av att veta mer om gruppen delårsboende för att ytterligare kunna anpassa verksamheten, men också för att kunna argumentera för ökad resurstilldelning internt.
- *Ambulansen* önskar en utökad samordning mellan kommunala aktörer och landstingsaktörer, och ett ökat samarbete med Norge. Ambulansverksamheten vill veta mer om de delårsboendes tillvaro, men tycker att gruppen är svår att nå.
- *Vårdcentralerna* anpassar sin verksamhet utefter den ökade mängden patienter under sommaren och efter deras behov. Under sommaren finns fler tider för oplanerade besök, och de delårsboende får genomföra planerade besök utanför högsäsongen.
- *NU-sjukvården* märker tydligt av en ökad belastning under högsäsong. Därför omfördelas resurser från ordinarie verksamhet till akutverksamhet under somrarna. Det finns en önskan om att ta de delårsboende i beaktande i planeringen för att kunna omfördela resurser från sjukhus där patientunderlaget minskar sommartid.
- *Räddningstjänsten* påverkas till mindre grad än de övriga verksamheterna av de delårsboendes närvaro i området. Det förebyggande arbetet inriktades under 2012 på campingplatser och gästhamnar, områden där det vistas många delårsboende och turister. Räddningstjänsten vill veta mer om de delårsboende och var de bor.
- *Västrafik* får ett ökat antal resenärer under sommaren, och anpassar sin service genom att bland annat utöka vissa linjer eller erbjuda speciella sommarturer. Ökade kunskaper om de delårsboende skulle göra att deras behov bättre togs i beaktande i trafikplaneringen.
- *Trafikverket* genomför trafikmätningar under året, och har konstaterat en trafikökning med omkring 50 procent under sommaren. Trafikökningen motsvaras inte av en ökad intensitet vad gäller deras arbetsuppgifter. Trafikmätningar, planärenden och liknande är utspridda över året, även om de handlar om sommartrafiken i Bohuslän.
- Serviceproducenterna är medvetna om det ökade antalet personer som vistas i norra Bohuslän under sommaren och har till viss del anpassat sin verksamhet efter den tillfälliga befolkningsökningen. Ett utökat kunskapsunderlag om de delårsboende kan underlätta en fortsatt anpassning av serviceproducenternas utbud efter de delårsboendes behov.

Sammanfattande slutord

Jag skulle inte byta någonting i hela världen mot [fritidshuset], det finns ju ingenting som skulle kunna få mig därifrån. Vi sitter på en fantastisk skatt med det här fina, den här fina kommunen som vi sitter i, de här fina små samhällena.

Citatet ovan sammanfattar väl de värden som de delårsboende lyfter fram i intervjuerna. Bohusläns norra delar har i sitt landskap, med sina samhällen och tätorter, med bohusläningarna ett mycket attraktivt ”paket”. Många människor söker sig till området och är beredda att investera tid, pengar och andra resurser där. Området är attraktivt, men med en annan attraktivitet än den som finns i större städer. Här kan enskilda personer och hushåll skapa en mer avslappnad tillvaro där känslan av att vara anknuten är central. Naturlandskapet, stadsstrukturen, klimatet, människorna tillskrivs betydelser som gör att människor mår bra. Det är de egenskaperna som gör att allt fler blir delårsboende och att de stannar allt längre del av året.

De delårsboende utgör en betydande andel av norra Bohusläns befolkningsunderlag, men bara under sommarhalvåret. De kommer med efterfrågan på kommunal och annan offentlig service, de skapar större efterfrågan på varor och tjänster – en efterfrågan som dessutom skiljer sig åt från den som de helårsboende har. Det är de människorna som kommunerna i norra Bohuslän vill ha som helårsboende för att öka befolkningsunderlaget för den kommunala servicen och som företagen på samma sätt vill ha som helårskunder. I den här studien har åsikter, tankar och upplevelser från de delårsboende själva, de lokala företagen och de offentliga serviceproducenterna fångats upp och presenterats. Syftet, eller egentligen syftena, med denna studie var:

- 1) Att mer i detalj kartlägga hur de delårsboende upplever att den offentliga servicen fungerar i kommunerna.
- 2) Att kartlägga hur de delårsboende tänker om och förhåller sig till att öka sitt engagemang i respektive lokalsamhälle, inte minst genom att potentiellt bli helårsboende.
- 3) Att också kartlägga hur områdets näringsliv påverkar och påverkas av de delårsboendes närvaro.
- 4) Att sondera hur statliga och regionala servicefunktioner påverkas av de delårsboendes närvaro vad gäller tjänsternas omfattning och innehåll.

Utöver studiens fokus på de delårsboende, uppstod under arbetet möjligheten att genomföra några intervjuer med nyligen inflyttade personer. De är personer som gått från att vara delårsboende till att bli helårsboende. Deras synpunkter och erfarenheter har också presenterats.

I det följande sammanfattas studiens resultat.

Resultaten sammanfattade

De delårsboende som intervjuats:

- Är en ganska homogen grupp, oavsett kommun. De är lite äldre, har god ekonomi och känner starka kopplingar till sina fritidsboenden.
- Trivs och har ett rikt socialt liv, men ser också till att ta tillvara lugnet som boendet kan erbjuda.
- Bemöts överlag vänligt och tillmötesgående från de helårsboende. Spår av irritation märks tydligast i Strömstad, det gäller särskilt för de norska delårsboende som intervjuats. De känner sig i mindre grad välkomna och accepterade.

- Tycks inte skapa mer djupgående nätverk sinsemellan. De träffar släkt och vänner, tillresande eller boende i norra Bohuslän, men inte så många andra.
- Upplever ibland att ”nya” delårsboende med gott om pengar är en mindre trevlig grupp (och allt blir dyrare på grund av dem), till skillnad från de med tidsmässigt långa relationer till fritidshuset eller delårskommunen.
- Anser att ”turisterna” under högsäsong är viktiga för ekonomin, men tämligen störande eftersom det skapar trängsel i städerna och på vägarna.
- Strävar efter att handla lokalt, men tycker att de lokala näringsidkarna ibland stänger sina verksamheter alltför snabbt efter högsäsongen.
- Är och vill vara engagerade i samhällslivet via föreningar, politiken, företagande (slutsatsen kan luta i positiv riktning som ett resultat av studiens urvalsmetod). Oftast är de nöjda med nivån på engagemanget, somliga vill involvera sig i högre grad och uppmuntrar kommunerna att bjuda in.
- Är *positivt* inställda till kommunernas verksamheter – bygglov, information, bemötande m.m. – vilket delvis förklaras av deras litenhet, enligt de intervjuade. Det är överblickbart och lätt att söka kontakt.
- Är *negativt* inställda till kommunernas verksamheter – bygglov, information, bemötande m.m. – vilket delvis förklaras av deras litenhet, enligt de intervjuade. Kompetens kan saknas och rutiner kan brista. De mest negativa bland de intervjuade baserade sina omdömen på gamla erfarenheter.
- Förstår att servicenivån är en annan i de små landsbygdskommunerna än i de större hemkommunerna; serviceutbudet uppskattas överlag givet den utgångspunkten.
- Tycker att infrastrukturen behöver utvecklas – i första hand ett bättre utbyggt nätverk av gång- och cykelvägar, men även högre standard på telefoni- och internetnätverken.
- Använder kollektivtrafiken i begränsad utsträckning, turtätheten är för dålig. Några tycker också att det är för svårt att skaffa sig reseinformation och att köpa biljetter.
- Uppskattar vårdcentraler och lokal sjukvård. De känner sig trygga men oroas över de långa avstånden till akutsjukhus.
- Upplever att bibliotek och kulturutbud är rimligt i omfattning och kvalitet, om än någon enstaka skulle uppskatta ett mer aktivt kulturliv för att permanentboende ska bli verklighet.
- Söker information på många sätt, via kommunernas hemsidor, via telefonkontakt med kommunen eller via tidningar och annonsblad. De vill ha mer och bättre information. De mest kritiska till informationsflödet har i begränsad utsträckning sökt information själva.
- Känner sig inte alltid välkomna, det gäller särskilt i områdets norra delar och för de som är norska medborgare.

De delårsboende (nästan alla) som funderat på en framtida flytt:

- Ser i huvudsak möjligheten vid pensionering, några kommer att förverkliga planerna.
- Oroas lite av mörkret, avskildheten och ensamheten.
- Har i en del fall kommit fram till att den bästa tillvaron är som nu, det vill säga att även som pensionär ha två boenden – det bästa av två världar. De avstår från att flytta permanent bland annat på grund av kommunens bemötande, begränsningar i stadsplaner och bygglov, för dålig standard på fritidsboendet och det som nämndes ovan – mörkret och ensligheten vintertid. Men också eftersom livet på hemorten är bra, med arbete, företagande och viktiga sociala nätverk.

De som redan flyttat till området:

- Har en stark platsanknytning genom en lång historia i familjen, släkten eller som fritidsboende. Andra har en motsvarande relation till landskapet, det signalerar hemmahörighet (bergknallarna i Bohuslän, avfarten i Dingle).
- Engagerar sig i samhällslivet, och de flesta ser möjligheter till ett ökat engagemang.
- Uppskattar det lokala näringslivet och strävar efter att handla lokalt.
- Delar åsikter med de delårsboende vad gäller kommunal och offentlig service, möjligen med något tydligare önskemål om utvecklad vatteninfrastruktur (belysning, båtplatser).
- Har gjort det i anslutning till (förestående) pensionering, med ett undantag. Det går att flytta till området och ta med sitt företag eller att hitta sysselsättning, men det är inte vanligt.

Företagen i norra Bohuslän har också erfarenheter av de delårsboende. I det följande presenteras de i lösa kategorier som grundas i graden av säsongsvariation, de med störst variation inleder.

- *Livsmedel och övrig handel* är den kategori företag som påverkas tydligast av säsongsvariationerna i kundunderlag. Skillnaderna kan vara extrema, även för de större företagen med en femtioprocentig ökning av antalet kunder under sommaren. De delårsboende jämnar ut variationerna över året, har mer pengar att spendera och bidrar till en mer kvalificerad efterfrågan (som på sikt har bidragit till ett mer varierat utbud året runt). Handelsföretagen anpassar sitt utbud i begränsad omfattning.
- *Restauranger, hotell och konferensanläggningar* påverkas olika av de delårsboende. Restauranger och caféer märker stor skillnad när de delårsboende anländer eftersom de i större utsträckning än de helårsboende går ut och äter. Om restaurangen är en del av en hotell- eller konferensverksamhet minskar känsligheten för säsonger. Affärsresande och andra evenemang balanserar de mer fritids- och sommarbetonade restaurangbesöken.
- *Bygg- och hantverksföretag* uppskattar delårsboende som kunder. De ökar efterfrågan på företagets tjänster, de delårsboende vet vad de vill ha, de för med sig nya typer av efterfrågan och är beredda att betala för det. Företagen i den här gruppen är inte beroende av de delårsboende även om de är viktiga, säsongsvariationerna är inte heller särskilt tydliga. Däremot är företagen väldigt beroende av att finnas med i de lokala (bygg)nätverken och av att det pratas väl om de jobb de utför. Det är så nya uppdrag kommer in.
- *Tjänste- och upplevelseföretag* är en spretig grupp i den här studien. De känner av säsongsvariationerna, men det påverkar egentligen inte utbudet. Delårsboende upplevs även av denna grupp företagare som mer medvetna kunder. Ett upplevelseföretag är det företag i studiens urval som tydligast har identifierat delårsboende som en målgrupp. Företaget lyssnar på de delårsboendes önskemål och erbjuder bland annat klippkort som lämpar sig för målgruppen.
- Företagen i norra Bohuslän uppskattar de delårsboende eftersom de ökar efterfrågan för företagen, de ger underlag för servicefunktioner av skilda slag, de bidrar till att skapa vackrare stads- och boendemiljöer, de för med sig trender och erfarenheter från andra delar av Sverige och världen.
- Fler delårsboende är trots det sämre än fler helårsboende. Helårsboende skapar ett stabilare kundunderlag och bidrar till en mer balanserad utveckling. Företagarna är överlag fullt medvetna om den delvis prekära situationen i norra Bohuslän med utflyttning och svårigheter att attrahera exempelvis barnfamiljer, delvis eftersom boendekostnaderna är för höga (vilket också gäller för affärslokaler i centrala lägen). Fler helårsboende behövs för att servicefunktioner ska kunna bibehållas och ett mer dynamiskt samhällsliv utvecklas.

Serviceproducenterna är den grupp offentliga aktörer som levererar några grundläggande samhällsfunktioner – säkerhet och vård, infrastruktur och kommunikationer. De anpassar sig i varierande grad efter de delårsboende.

- *Polisen* anpassar sin verksamhet till säsongsvariationerna. De för över resurser till kustsamhällena och genomförde sommaren 2012 en riktad satsning med ökad närvaro där många människor vistas.
- *Ambulansen* noterar fler skador och olyckor under sommarhalvåret och resurssätter för att möta det. Ett sätt att hantera situationen är ökad samordning mellan kommunala aktörer och landstingsaktörer, och ett ökat samarbete med Norge.
- *Vårdcentralerna* anpassar sin verksamhet utefter den ökade mängden patienter under sommaren och efter deras behov. Sommartid finns fler tider för oplanerade besök, de helårsboende får genomföra planerade besök utanför högsäsongen.
- *NU-sjukvården* märker tydligt av en ökad belastning under högsäsong. Därför omfördelas resurser från ordinarie verksamhet till akutverksamhet under somrarna.
- *Räddningstjänsten* påverkas till mindre grad än de övriga verksamheterna av de delårsboendes närvaro i området. Det förebyggande arbetet inriktades under 2012 på campingplatser och gästhamnar, områden där det vistas många delårsboende och turister.
- *Västtrafik* får ett ökat antal resenärer under sommaren, och anpassar sin service genom att bland annat utöka vissa linjer eller erbjuda speciella sommarturer. Ökade kunskaper om de delårsboende skulle göra att deras behov bättre togs i beaktande i trafikplaneringen.
- *Trafikverket* genomför löpande trafikmätningar, och har konstaterat en trafikökning med omkring 50 procent under sommaren. Trafikökningen motsvaras inte av en ökad intensitet vad gäller deras arbetsuppgifter. Trafikmätningar, planärende och liknande är utspridda över året, även om de handlar om sommartrafiken i Bohuslän.
- Serviceproducenterna är medvetna om det ökade antalet personer som vistas i norra Bohuslän under sommaren och har till viss del anpassat sin verksamhet efter den tillfälliga befolkningsökningen. Ett utökat kunskapsunderlag om de delårsboende kan underlätta en fortsatt anpassning av serviceproducenternas utbud efter de delårsboendes behov.

Reflektioner

Kanhända kan den enskilda personens relation till norra Bohuslän placeras in någonstans längs skalan turist-sommargäst-fritidsboende-delårsboende-helårsboende med ökande grad av platsanknytning. De fyra kommunernas önskan att få fler delårsboende att bli helårsboende är förståelig och det är – som studien och erfarenheten har visat – en önskan som förverkligas av somliga. Om skalan ovan säger något om verkligheten kan man tänka sig att skiftet från att vara delårsboende till att vara helårsboende är ett mindre steg än att gå från boende i fritidshuset till att vara delårsboende. Fritidsboendet används utan andra syften (möjligen undantaget att ha fritidsboendet som en investering) än att tillbringa tid där och skaffa sig utrymme för vila, umgänge, rekreation i ett område och på en plats som betyder mycket för välmåendet. Delårsboende är i jämförelse ett sätt att tänka och göra som i högre grad antyder ett vardagsliv. Det inkluderar ett bredare spektrum av tankar, känslor och aktiviteter. Att gå från fritidsboende till delårsboende är en praktisk och tankemässig förändring som kräver en viss energi att genomföra. Det är också en förändring som inte är helt riskfylld. Även om flera som intervjuats för denna studie är mycket nöjda med att ha blivit helårsboende, innebär förändringen att man kanske inte längre har ett fritidsboende att resa till för avkoppling. Kanske finns det här en känslomässig förklaring (utöver praktiska och ekonomiska) till att många inte blir helårsboende förrän vid pensionering – då blir hela tillvaron mer som det tidigare livet på fritiden. Alltså kommer fritidsboendet i fråga, men med ett mindre risktagande.

En indikation på att de flesta som intervjuats inställningsmässigt är fritidsboende snarare än delårsboende är hur de tänker och pratar om kommunerna som organisation. Alla intervjuade är medvetna om att kommunerna är små, på gott och ont. De flesta förstår och lever med det. När de däremot reflekterar kring sina upplevelser av kommunerna, hur de agerar, så handlar det om principer för stadsutveckling, om principer och praktiker relaterade till byggande och bygglov, det handlar om cykelvägar och en bättre IT-infrastruktur. Det handlar däremot inte om skolan (som ofta lyfts fram

som en politiskt central fråga för att vinna val) eller om de sociala frågorna – flyktingmottagning, missbruksproblem eller liknande. Det engagemang för kommunerna som de delårsboende ändå har tycks vara tämligen snävt inriktat mot den egna tillvaron som fritidsboende, mer utvecklingsinriktat snarare än välfärdsinriktat. Engagemanget är också mycket mer lokalt än delårskommunen som helhet, ofta kopplat till platsen där man har sitt boende. Eftersom delårsboende inte har rösträtt i delårsboendekommunen är hållningssättet naturligt, och stöder tesen att det i första hand är boende för fritiden som är aktuellt snarare än ett mer komplext vardagsliv. Avsaknaden av rösträtt gör också att gruppen är mindre intressant för politiker och partier.

I den enkätundersökning som genomfördes år 2009 (Müller, 2010) skickades enkäten ut till samtliga kända fritidshushåll (inklusive dem i Munkedals kommun), omkring 16 000 varav cirka 4 500 svarade. De som ville delta i en kommande intervjustudie uppmanades att ge sig till känna genom att ange en e-postadress. Det resulterade i att ungefär 800 fungerande e-postadresser fanns att använda som underlag för kontakt i sökandet efter intervjupersoner för denna studie. Inalles resulterade det i ett urval på omkring 130 personer som visade sitt intresse att delta i undersökningen, varav ungefär hälften intervjuades. Av de 130 förmodat aktiva och engagerade personerna hade färre än tio flyttat till någon av de fyra kommuner som ingår i denna studie under de senaste tre åren. Det motsvarar ett genomsnitt på mindre än en person per år till respektive kommun. Även om gruppen 50-70-åringar visar på ett positivt inflyttningsnetto till området (Johansson, 2011) antyder denna undersökning att de som kan tänkas vara mest engagerade i samhällslivet och flytta till området är förhållandevis få till antalet.

Resonemanget i stycket ovan går inte att stödja statistiskt i denna studie. Poängen är att kvalificera resonemanget i relation till vilka aktiviteter kommunerna kan ägna sig åt gentemot de delårsboende. De allra flesta fritidsboende i området är sannolikt bäst betjänade av en fungerande grundservice i kommunerna, levererad av kommunernas egna funktioner eller via andra offentliga aktörers serviceutbud. Det är ett förhållningssätt som också stödjer de delårsboende som rimligtvis borde vara den primära målgruppen för kommunernas aktiviteter. Det finns däremot goda skäl att söka etablera bättre kontakt med den grupp delårsboende som i den här undersökningen motsvaras av de 130 personer som var villiga att ställa upp på intervju. De är rimligtvis beredda att medverka i dialog med kommunerna och har resurser som de är beredda att använda i området. De är en grupp som kan stärka det lokala tillväxtarbetet.

Det som är tämligen entydigt positivt är att de som är delårsboende, de som flyttat till området och de lokala företagarna är väldigt väl medvetna om vilka samhälleliga och utvecklingsmässiga förutsättningar som gäller för kommunerna i norra Bohuslän. De gör vad de kan för att bidra genom att handla lokalt, allt från livsmedel till större ombyggnadsprojekt. De företagare som kommer i kontakt med delårsboende gör därför klokt i att sträva efter att leverera så att kunden blir nöjd, allt från själva varan eller tjänsten till bemötandet. Kustsamhällena är små och nätverken begränsade. Om det uppstår ofördelaktiga rykten kommer det att påverka kundunderlaget och försvåra fortsatt företagande.

Ofördelaktiga rykten kan leva kvar länge. I intervjuerna har flera personer upplevt att de blivit felaktigt eller märkligt bemötta av kommunerna. Deras känsla är att kommunerna inte är kompetenta. När intervjuerna följt upp detta och fördjupat resonemangen har det vid flera tillfällen visat sig vara händelser långt bakåt i tiden som fortfarande påverkar uppfattningen.

Vad kan då kommunen göra för att ändå engagera de delårsboende, eller kanske hellre fritidsboende, i samhällslivet? Politiker och tjänstemän i området har stor erfarenhet om de här frågorna, men några tämligen konkreta förslag lämnas ändå här. De handlar om kommunikation och information eftersom det är en viktig fråga som kommer upp i intervjuerna, och för att det är en tämligen billig och snabb insats att göra.

- I studiens urval av intervjupersoner fanns 130 personer som visade sin tydliga vilja till dialog. I den gruppen finns ett latent engagemang som kommunerna skulle kunna tillgodogöra sig genom samverkan i olika former.
- Tänk väldigt lokalt! Om de delårsboende engagerar sig gör de det sannolikt enklast i det absoluta närområdet, ön, byn eller bygden. Här kan samhällsföreningar och liknande vara viktiga i att involvera människor, möjligen på kommunernas uppdrag. Kanske kan kommunerna vara mer uppsökande gentemot föreningarna!?
- Kontakta och bjud in de som går från deltids- till heltidsboende i kommunerna. De som blir permanentboende i området söker kontakt.
- Skicka ut nyhetsbrev till delårsboende eller kanske en bilaga till lokala annonsblad (typ Björklövet), ett på våren ("detta har hänt under vinterhalvåret i din kommun") och ett på hösten ("detta arbetar vi med under kommande vinterhalvår").
- Gamla misstag kan leva kvar länge i de delårsboendes minne. Om det finns misstankar om att missnöje uppstår i aktuella ärenden kan det finnas ett värde i att försöka återskapa en förtroendefull relation, även om ärendet i sak gått emot den eller de delårsboende.

I slutändan får man väl ändå ansluta till den summering en av de lokala företagarna gör: "Många är beroende av de delårsboende. De är en tillgång för oss här ute. Nu måste jag jobba, det ordnar sig detta. Hej då!"

Källförteckning

Tryckta källor

- Aronsson, L. (2004) Place Attachment of Vacation Residents: Between Tourists and Permanent Residents. In Hall, C. & Müller, D. (eds) *Tourism, Mobility and Second Homes: Between Elite Landscape and Common Ground* (75-86). Clevedon, UK: Channel View Publications.
- Clendenning, G. & Field, D. (2006) Seasonal Residents: Members of Community or Part of the Scenery? In G. Green, Deller, S. & D. Marcouiller, D. (eds) *Amenities and Rural Development: Theory, Method and Public Policy* (215-236). Cheltenham: Edward Elgar .
- Flognfeldt, T. (2002) Second-Home Ownership: A Sustainable Semi-Migration. In Williams, A.M. and Hall, C.M. (eds) *Tourism and Migration: New Relationship between Production and Consumption* (187-203). Dordrechts: Kluwer Academic Publishers.
- Hall, C., Müller, D. & Saarinen, J. (2009) *Nordic Tourism: Issues and Cases*. Buffalo: Channel View Publications.
- Kaltenborn, B. (1998) The Alternate Home: Motives of Recreation Home Use. *Norsk Geografisk Tidsskrift* 51, 187-198.
- Johansson, M. (2011) *För vem är norra Bohusläns avbefolkningskommuner attraktiva? En studie av flyttströmmar till och från Lysekils, Munkedals och Sotenäs kommun 1990-2010*. Magisteruppsats i kulturgeografi, Institutionen för kulturgeografi och ekonomisk geografi Handelshögskolan, Göteborgs universitet.
- Müller, D.K. (2010) *Delårsboende som resurs för tillväxt och utveckling i norra Bohuslän: Resultat av en enkätundersökning*. Kulturgeografiska institutionen, Umeå universitet.
- Müller, D.K. & Marjavaara, R. (2012) From Second Home to Primary Residence: Migration Towards Recreational Properties in Sweden 1991-2005. *Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie* 103 (1), 53-68.
- Nordbø, I. (2008). *Hyttefolk = Nyttefolk? Resultater fra en Spørreundersøkelse bland Hyttefolk i Tinn Kommune og Øyffjell, Vinje Kommune Høsten 2007*. Hyttefolk.
- Rantanen, M. & Granberg, L. (2008) *Innovations Systems and Processes in the Field of New Rural Services: A Cross-National Analysis of Differences in Finland, Germany, Latvia and The Netherlands (WP 5)*. Helsingfors universitet. Retrieved from: http://www.insightproject.net/files/WP5_final_.pdf (2012-09-21)
- Robertsson, L. (2012) *The Seasonal Buzz: Knowledge Transfer in a Temporary Setting*. Masteruppsats. Institutionen för geografi och ekonomisk historia, Umeå universitet.
- Tillväxtanalys (2012) *Rural Housing – Landsbygdsboende i Norge, Sverige och Finland*. Rapport: 2012:05. Dnr 2010/229. Östersund.

Muntliga källor*Delårsboende*

Anna Lisa Ahlm, 2012-07-31.
 Lena Andersson, 2012-08-07.
 Elisabeth Andreasson, 2012-08-21.
 Hans Andreasson, 2012-08-21.
 Lars Blomgren, 2012-07-16.
 Signe-Mette Bryde, 2012-08-27.
 Bo Dahlgren, 2012-08-08.
 Karin Darle Olsson, 2012-08-10.
 Johan Ekstrand, 2012-08-24.
 Petra Ekstrand, 2012-08-24.
 Anders Elmgren, 2012-07-26.
 Monica Engkvist, 2012-08-24.
 Carina Englund, 2012-08-16.
 Ingemar Englund, 2012-08-16.
 Gunnel Eriksson, 2012-09-16.
 Egil Erstad, 2012-09-09.
 Claes Johansson, 2012-07-16.
 Lena Johansson, 2012-09-22.
 Lotta Johansson, 2012-08-26.
 Siw Järbyn, 2012-08-09.
 Britt Gustafsson, 2012-09-27.
 Jan Hedin, 2012-08-09.
 Suzanne Hedin, 2012-08-09.
 Anette Heller, 2012-08-29.
 Elisabeth Hellman, 2012-07-17.
 Wilmer Hellman, 2012-07-17.
 Trude Haraldsen, 2012-09-08.
 Cecilia Holmgren, 2012-08-13.
 Anders Hultgren, 2012-08-17.
 Inger Hultman, 2012-07-31.
 John Hurlén, 2012-08-28.
 Gunilla Härdén, 2012-08-24.
 Peter Härdén, 2012-08-24.
 Annika Görling, 2012-08-07.
 Agne Karlsson, 2012-08-31.
 Dick Karlsson, 2012-08-25.
 Lina Krantz, 2012-08-14.
 Birgitta Kyrö Mattsson, 2012-08-17.
 Kerstin Lidin, 2012-09-26.
 Gunnel Lorentzon, 2012-08-09.
 Aare Mäll, 2012-09-16.
 Bengt Erik Nilsson, 2012-08-07.
 Sven-Gustaf Nilsson, 2012-07-26.
 Torgny Norsted, 2012-08-13.
 Åsa Rehdell, 2012-08-16.

Leif Olsson, 2012-08-10.
 Per Randgård, 2012-08-27.
 Klas Rior, 2012-08-13.
 Inger Roll-Mathiesen, 2012-07-26.
 Patik Rydén, 2012-09-19.
 Staffan Sandberg, 2012-08-01.
 Lennart Selrot, 2012-08-09.
 Martin Sterner, 2012-09-10.
 Thomas Strindeborn, 2012-08-14.
 Lars-Åke Ström, 2012-08-23.
 Lisbeth Sääf Hansson, 2012-08-20.
 Ulrika Tiegs, 2012-09-28.
 Morgan Tobiasson, 2012-08-26.
 Gunilla Trehammar, 2012-08-15.
 Harry Trehammar, 2012-08-15.
 Kerstin Turstedt, 2012-08-25.
 Claes Waldstein, 2012-08-01.
 Pixie Webjörn, 2012-07-24.
 Christina Wennerdal, 2012-08-17.
 Peter Wrenfeldt, 2012-08-02.
 Carl Johan Åsenius, 2012-08-09.

Nyinflyttade

Claes G Hansson, 2012-10-19.
 Åsa Hardin, 2012-09-26.
 Lars-Olof Hensjö, 2012-09-23.
 Lillian Hensjö, 2012-09-23.
 Agneta Johansson, 2012-09-24.
 Lennart Johansson, 2012-09-24.
 Stellan Malmer, 2012-10-23.

Företagare

Cappy Adamsson, Rossöboden, 2012-06-28.
 Håkan Andersson, Hedemyrs (Ica Supermarket), 2012-06-26.
 Jonas Andersson, Restaurang Sundet, 2012-08-16.
 Ulla Andres, GBM, 2012-06-27.
 Anonym, 2012-06-27.
 Hasse Brinkenberg, Rävö El & VVS Firma, 2012-08-17.
 Maria Domare, Synoptik, 2012-08-16.
 Maria Edvardsson, Fotvårdskliniken Blåmusslan, 2012-08-30.
 Ann-Louise Ejderlind, Affär'n Sydkoster (Ica Nära), 2012-06-26.
 Hasse Ekbrand, Lysekils Bok och Kontorshandel, 2012-06-20.

Per Fyrvik, Tanums Gestgifveri, 2012-06-26.
Erika Hedenstedt Appelgren, Lanthandeln
Resö (Tempo), 2012-06-26.
Anders Henriksson, Carlssons El- & Jakt,
2012-08-31.
Lena Johansson, El Proppo, 2012-08-30.
Lena Johansson, Kronans Droghandel, 2012-
08-30.
Erika Karlsson, Spel & Godishörnan, 2012-06-
25.
Gunnar Karlstad, Massageterapeut Gunnar
Karlstad, 2012-06-20.
Anna Kjellstorp, Ostronet (Apoteksgruppen),
2012-06-28.
Andreas Klarholm, Restaurang Golfängen,
2012-06-27.
Jerker Larsson, Jofu Trade, 2012-06-26.
Kristen Larsson, Sefa Byggnads AB, 2012-08-
29.
Rosalie Larsson, Coop Bohus-Malmö, 2012-
09-03.
Tanja Lentz, Aspebergets Gårdsbutik, 2012-
06-27.
Gunilla Lundberg, Stora Hotellet, 2012-06-26.
Annika Nilsson, Charm i Kungshamn AB,
2012-08-30.
Lars Nyberg, Lyckans Stenugnsbageri, 2012-
08-31.
Martin Olofsson, Skafferiet Café, 2012-08-17.
Rolf Olsson, Frisör Rolf, 2012-06-27.
Stefan Oscarsson, Ajestic Group, 2012-06-19.
Reine Patriksson, Brygghuset, 2012-06-27.
Patrik Rasmussen, Tummlaren Bad &
Rehabilitering, 2012-08-30.
Bettina Salesjö, Strandflickorna, 2012-06-25.
Gerard Svensson, Ica Brastad, 2012-06-19.
Gunnar Svensson, GRG Svensson, 2012-06-19.
Marcus Vikingsson, Vikingsson Stensättningar,
2012-09-03.
Petra Waldschmidt, Waldschmidt Arkitektur &
Design, 2012-06-28.
Roland Wiklander, Wiklander Bygg AB, 2012-
08-16.

Serviceproducenter

Bengt Ekelund, NU-sjukvården, 2012-10-29.
Linda Ekelund, Strömstad vårdcentral, 2012-
09-14.
Magnus Hagård, Västtrafik, 2012-09-13.
Niklas Hallgren, Polismyndigheten, 2012-09-

Tomas Magnusson, Räddningstjänsten, 2012-
09-04
Jörgen Molin, Ambulansen, 2012-09-13
Lars Törnblad, Trafikverket, 2012-09-06.
Agnetha Wingstedt, Tanumshede och
Fjällbacka vårdcentral, 2012-09-07.

Bilaga 1. Intervjuguide – delårsboende

Övergripande

1. Var har du dina rötter och var har du din helårsbostad idag?
2. Hur länge har du haft tillgång till fritidsbostaden och vilka faktorer var det framför allt som avgjorde att du hamnade här?
3. Hur ser ägandeförhållandena ut?
4. Hur många består fritidsbostadens hushåll av, och hur gammal är respektive person?
5. Vilka är det som använder fritidshuset, låg- respektive högsäsong?
6. Hur mycket/ofta användes fritidsbostaden av dig/er under det gångna året?
7. Vad används fritidsbostaden till (rekreation, firande av traditioner, helgbruk, vardag, jobb, natur etc.)?
8. Om du årligen använder bostaden ett halvår eller mer: är du folkbokförd här? Om inte: funderar du på att folkbokföra dig här?

Det sociala livet/relationer

9. Hur är bemötandet från/relationen till:
Helårsboende?
Andra delårsboende?
Kommunens politiker och tjänstemän?
Företag, det lokala näringslivet?
Turister, dvs. tillfälliga besökare?
Föreningsliv/andra medlemskap?
10. Är du nöjd med bemötandet/välkommandet rent allmänt i kommunen? Är du missnöjd? Ge gärna konkreta exempel!
11. Vilken betydelse har bemötandet för hur du trivs här?
12. Är du nöjd med ditt sociala liv/sociala nätverk i kommunen? Om nej/nja: vill du utveckla?

Offentlig service

Övergripande

13. Vilka kommunala inrättningar har du/ni/din familj framför allt nyttjat de senaste åren i den här kommunen?
14. Saknar du/ni någon specifik service i vår kommun? Om ja: vilken/vilka och varför?
15. Saknar du/ni några specifika tjänster i vår kommun? Om ja: vilka och varför?

Specifikt: vad anser du om följande servicefunktioner i vår kommun?

16. Infrastruktur (vägar, gång- och cykelvägar), bredband
17. Kommunikationer (dvs trafikflöden, bussar mm).
Hur transporterar du/ni er vanligtvis när ni befinner er i fritidshuset? Motsvarar utbudet på transporter dina/era behov?
Använder du kollektivtrafik för transporter mellan din permanenta bostad/bostäder och delårsboendet här?
I vilka sammanhang skulle du vilja åka med kollektivtrafik här och mellan boenden? Vad skulle få dig att använda kollektivtrafiken mer?
18. Vårdcentral, tandläkare
19. Bibliotek
20. Polis
21. Annat? (Simskola, färdtjänst, hemtjänst etc.)

22. Vilka typer av service använder du/ni som inte kommunen eller staten levererar? Kvalitet, utbud?
23. Hur ser du på kulturlivet, kulturutbudet i kommunen?
24. Saknar du några tjänster/någon specifik service i vår kommun? Om ja: vilka och varför?

Sysselsättning

25. Arbetar du idag? Om ja: med vad/inom vilken sektor? Om nej, se nedan:

Företagare

26. Äger du företag? Om ja: vilken typ/vilka typer av företag?
 - a) Skulle du vilja börja arbeta i/flytta ditt företag till vår kommun om det var möjligt, delårs- eller helårsvis?
Om ja: vilka vore i så fall de nödvändiga förutsättningarna? Hur sannolikt är det att du kommer att genomföra flytten om förutsättningarna är de rätta?
Om nej: varför vore det inte önskvärt?

Pensionär

27. Du har inget arbete som binder dig till din helårsbostad... Därför undrar jag, vilka faktorer är avgörande för att du/ni ska ta steget att flytta hit helårsvis?
 - a) Hur trivs du i din helårsbostad och i din fritidsbostad? Utveckla!
 - b) Lockar det dig att åldras i vår kommun? Varför?

Studerande, arbetslös, annat

28. Din nuvarande situation – hur påverkar den ditt delårsboende?

Din roll i samhället

29. Om du vill ha information om vad som händer i kommunen – var söker du då? Vilken information söker du vanligtvis efter?
30. Är du nöjd med befintligt informationsutbud i vår kommun? Vad vill du förbättra? Har du några förslag till hur?
31. Skulle du vilja ha mer kontakt/dialog med kommunen? I vilka avseenden? Hur?
32. Vad kan/vill du bidra med i vårt samhälle utifrån dina förutsättningar i arbets-/fritids-/förenings- och/eller familjelivet? Som fritidspolitiker?
33. Om företagare: vill du ha kontakt med andra företagare i kommunen (och vill ingå lokala företagsnätverk)?

Framtida helårsboende?

34. Planerar du/ni ett mer permanent boende i fritidsfastigheten?
 - a) Om ja: när? Kommer du samtidigt att förändra annat i livet än just boendeorten?
 - b) Om kanske: vad kan kommunen göra för att uppmuntra till helårsboende?
 - c) Om nej: vill du berätta varför?

Slutligen

35. Ser du dig som en turist, boende eller något annat i vår kommun?
36. Vad är det bästa du vet med livet som delårsboende i vår kommun?
37. Vilken är din favoritplats i vår kommun? Utveckla.

Bilaga 2. Intervjuguide – företagare

1. Vilken typ av företag är det? Bransch/verksamhet, men också något om storlek och organisationsform (fristående/kedja, aktieföretag/handelsbolag t.ex.)
2. Har företaget verksamhet året runt?
3. Om nej, ange på ett ungefär hur många månader per år. (Kontrollerar att det endast blir analys av de företagare som är verksamma helårsvis – eller åtminstone så gott som helårsvis. Det förklaras av att verksamheter som endast bedrivs under högsäsong el. dylikt har svårt att särskilja om kunden/beställaren är turist eller delårsboende)
4. Hur ser säsongsvariationerna ut i företaget? Vilken betydelse har delårsboende som grupp för din/er verksamhet?
5. Vilka typer av förfrågningar och uppdrag får företaget vanligen från a) helårsboende och b) delårsboende?
6. Hur skulle företagets verksamhet påverkas om de delårsboende inte var kunder hos er?
7. Hur skapar företaget kontakt med delårsboende? Marknadsföring specifikt mot gruppen?
8. Hur skulle kontakten kunna med delårsboende kunna förbättras? Eller är den kanske redan tillräckligt bra (relationer, intäkter, kundunderlag etc)?
9. Vad innebär ökat antal besökare/turister för företagets verksamhet?
10. Vad innebär ökat antal delårsboende för företagets verksamhet?
11. Slutligen, vilka faktorer är mest väsentliga för att företagets verksamhet fortsatt ska kunna bedrivas som idag? För att företaget ska kunna utvecklas?

Bilaga 3. Intervjuguide – serviceproducenter

- 1) Antalet delårsboende (och turister) ökar under sommarhalvåret; påverkar det resursfördelningen och resursanvändningen i er verksamhet?
 - a) På vilka sätt sker resursförstärkningen/-minskningen? Ändrade arbetsformer t.ex. mer uppsökande verksamhet, vikarier...?
 - b) I hur stor omfattning påverkas resursfördelningen (kronor, tid, personal etc?)

- 2) Skiljer sig karaktären på arbetet åt under sommarhalvåret? Hur? Andra grupper, andra typer av ärenden, belastning på olika typer av service eller funktioner?
- 3) Ställer ”brukarna”/kunderna/personerna som ni kommer i kontakt med andra typer av krav under sommarhalvåret?

- 4) Finns det anledning att tydligare kartlägga och analysera de delårsboende som grupp? Varför? Varför inte?
- 5) I vilka sammanhang och situationer möter ni de delårsboende?

- 6) Skulle en fortsatt ökning av antalet delårsboende påverka er verksamhet på något mer avgörande sätt? Hur?
- 7) Kan du se behov eller möjligheter till förändring av er verksamhet i relation till de delårsboende?

Bilaga 4. Intervjuguide – de inflyttade

Övergripande

1. Var har du dina rötter och varifrån flyttade du?
2. Hur länge har du haft tillgång till denna bostad (är det en f.d. fritidsbostad?) och vilka faktorer var det framför allt som avgjorde att du hamnade här?
3. Hur många består bostadens hushåll av, och hur gammal är respektive person?
4. Tidigare, vilka var det som använde fritidshuset, låg- respektive högsäsong?
5. Hur mycket/ofta användes fritidsbostaden av dig/er årligen innan du blev helårsboende?
6. Vad fyllde fritidshuset för funktion, innan du/ni flyttade hit?
7. På vilket sätt har den här bostaden ändrat ditt/ert liv, din livsstil? (Om svårt att besvara, på vilket sätt tror du/ni att det kommer att förändra din/er livsstil?)
8. När folkbokförde du dig här?

Det sociala livet/relationer

9. Hur är bemötandet från/relationen till:
Andra helårsboende?
Delårsboende?
Kommunens politiker och tjänstemän?
Lokalt näringsliv/lokala företagare?
Turister, dvs. tillfälliga besökare?
Föreningsliv/andra medlemskap?
10. Är du nöjd med bemötandet/välkommandet rent allmänt i kommunen? Är du missnöjd? Ge gärna konkreta exempel.
11. Vilken betydelse har bemötandet för hur du trivs här?
12. Är du nöjd med ditt sociala liv/sociala nätverk i kommunen? Vill du utveckla?

Offentlig service

Övergripande

13. Vilken offentlig service har du/ni/din familj framför allt nyttjat de senaste åren i den här kommunen?
14. Saknar du några tjänster/någon specifik service i vår kommun? Om ja: vilka och varför?

Specifikt: vad anser du om följande servicefunktioner i vår kommun?

15. Infrastruktur (vägar, gång- och cykelvägar), bredband (IT- infrastruktur)
16. Kommunikationer (dvs. trafikflöden, bussar mm).
 - a) Hur transporterar du/ni er vanligtvis när ni befinner er här? Motsvarar utbudet på transporter dina/era behov?
 - b) Använder du kollektivtrafik för transporter mellan din permanenta bostad/bostäder och delårsboendet här?
 - c) Skulle du vilja åka mer med kollektivtrafik *här* och *mellan* ditt/dina/ert/era boenden? Om ja: vad skulle få dig att använda kollektivtrafiken mer?
17. Vårdcentral, tandläkare (folktandvård)
18. Bibliotek
19. Polis
20. Någon annan service/tjänst som jag inte lyft fram som du vill diskutera/utvärdera? (Taxi, mataffärer, simskola, färdtjänst, hemtjänst etc.)
21. Hur ser du på kulturlivet, kulturutbudet i kommunen?

- a) Hur ofta gick du/ni tidigare på bio, teater med mera innan ni flyttade hit?
 - b) Om du/ni var väldigt kulturellt aktiva tidigare, hur kommer ni att göra nu?
22. Vilken service och vilka tjänster använder du/ni som inte kommunen eller staten levererar?
Kvalitet, utbud?

Sysselsättning

23. Arbetar du idag? Om ja: med vad/inom vilken sektor?
24. Jobbar du här/på distans/pendlar du? Hur trivs du med det?
- Om du inte arbetar i X kommun idag: har du planer på att göra det? Om ja: vad vore avgörande?
25. Har du ändrat inriktning i ditt yrkesliv sedan du flyttade till X kommun? Om ja: vad arbetade du med tidigare? Hur trivs du med din nya arbetssituation jämfört med tidigare?

Företagare

26. Äger du företag? Om ja: vilken typ/vilka typer av företag?
27. Har du företaget här i kommunen?
- Om ja: hur trivs du som företagare i kommunen? Vad är bra/mindre bra med kommunens företagsklimat.
- Om nej: varför inte- och vad vore avgörande förutsättningar för att flytta det hit?
28. Ägde du företaget redan innan du flyttade hit? Om inte: vad gjorde du då?

Företagare i X kommun

29. Vilka var de nödvändiga förutsättningarna för att flytta/starta upp företaget här?
30. Har du kontakt med andra företagare/ingår företagsnätverk i kommunen? Om nej: hade du önskat det? Om ja: på vilket sätt har du kontakt med andra företagare och vilken betydelse har det för dig i din situation som företagare?

Pensionär/samtliga

31. Lockar det dig att åldras i vår kommun? Utveckla.

Studerande, arbetslös, annat

32. Din nuvarande situation – hur påverkar den ditt helårsboende här i X kommun?

Din roll i samhället

33. Om du vill ha information om vad som händer i kommunen – var söker du då? Vilken information söker du vanligtvis efter?
34. Är du nöjd med befintligt informationsutbud i vår kommun? Vad vill du förbättra? Har du några förslag till hur?
35. Skulle du vilja ha mer kontakt/dialog med kommunen? I vilka avseenden? Hur?
36. Är det något speciellt du skulle vilja bidra med i X kommun (utifrån dina förutsättningar/kunskaper/intressen). Om ja/nej, utveckla.

Slutligen

37. Var känner du dig mest ”rotad”/mest hemma? Utveckla.
38. Vad är det bästa du vet med livet i X kommun?
39. Vilken är din favoritplats i X kommun? Utveckla.
40. Är det något som jag har missat att ta upp i intervjun, i så fall vad?

